

הישיבה השלוש-מאות-ותשים-ותשע של הכנסת התשיעית

יום רביעי, י"ז בטבת התשמ"א (24 בדצמבר 1980)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:00

א. הצעת סיעת התחיה — בנא"י להביע אי-אמון לממשלה בשל עמדת

ממשלה לגבי החלת החוק הישראלי בגולן

שבה חי עם חפשי מדיכוי, הבונה את עצמו בארצו, על יסוד למעלה מ-8 מיליון תושביו, על שטח אדמותיו המקיף כמעט 200,000 קילומטרים רבועים — בדיוק, 184,030 קילומטרים רבועים — ואינו שולח ידו בכבשת הרש של שכנותיו הקטנות, המסתלק מתביעותיו על הגולן, שיש בו רק קצת למעלה מ-1,000 קילומטרים רבועים, לאמור, כחצי אחוז משטחה של סוריה. יהיה לנו שלום עם סוריה שתפנה את מרצה לפיתוח אוצרות הטבע הע"צומים שלה, נהרות האיתן העוברים בגבולה, ובראשם הפרת, שבהם מקורות מים בלתי-מגובלים; לפיתוח מקורות הנפט שלה שהם כבר היום ענף היצוא מס' 1 שלה. יהיה לנו שלום עם סוריה, אדוני הושבראש, שתשלים עם קיומה ועם שכנותה של מדינת ישראל המסוגלת להגן על עצמה, על מקורות המים היחידים והדלים לה, מדינת ישראל הוזה בשטחה לארץ-ישראל.

אבל, חברי הכנסת, אם אין בטחון מתי ובאילו תנאים יקום שלום בינינו לבין סוריה הרי אין ספק מתי ובאילו תנאים לא יקום שלום בינינו לבין סוריה. לא יקום שלום ולא יהיה שלום בין סוריה לבין ישראל אם חייבת זאת להיות ישראל ללא ירושלים, ללא תל-אביב — כפי שהסורים רוצים עד היום — או ללא הגליל או ללא הגולן, ושלום כזה לא ייתכן לא רק משום שישראל לא תסכים לו — ואני מאמין שהעם בישראל, העם כולו, לא יסכים לשלום שפירושו אבדן הגולן — אלא משום שסוריה לא תעשה שלום עם מדינה מוחלשת וחסרת מגן, שכן הספק לבדו כלפי עתידו של הגולן, פירושו המשך ליבוים של יצרי השנאה ושל תיאבון התקיפה והמלחמה מצדה. במזרח התיכון שלנו, למגינת לבנו, במדינות ערב כפי שהן, אין תמריץ גדול יותר לפתיחה במתקפה על מדינה שכנה, אין חירזור מלחמה ממשי יותר מאשר גילוי חולשה ונסיגה מצד ישראל.

אדוני הושבראש, חברי הכנסת, ידוע ומקובל על רבים מאתנו, לדעתי על כולנו, שהגולן הוא חלק מארץ-ישראל. את זאת קובעים ומחייבים העבר של הגולן ושל ארץ-ישראל, ההווה של רמת-הגולן ומדינת ישראל והי עתיד של העם היהודי בארצו. בימי התנ"ך, מאז ימות יהושע בן נון, היה הגולן חלק מנחלת אבותינו. שמו וישובו — שלנו היו מימות עולם. גולן תחילה, וגולנא או גבלן אחר כך, וגולניתים ביוונית, וגולנאן בערבית, וגולן שוב היום בעברית ובכל לשונות העולם. מאז ימי יפתח הגלעדי ועד ימי דוד ושלמה לנו היה הגולן, אחאב וירבעם השני מלכי ישראל לחמו על הגנתו ובני ישראל ישבו בו. הגולן שימש גשר בין יהודי בכל ליהודי ארץ-ישראל אחר חורבן הבית הראשון, ועם שיבת ציון התחזק והתרחב בתפקידו זה. בכל ימי בית שני היה הגולן חלק מארץ-ישראל — בימי יהודה המכבי והמושלם לבית חשמונאי, ועד בית הורדוס, ועד תקופת הפריחה המפוארת

היו"ר מ. ל. מרון :

אני מתכבד לפתוח את ישיבת מליאת הכנסת. על סדר-היום: הצעת סיעת התחיה — בנא"י להביע אי-אמון לממשלה בשל עמדת הממשלה לגבי החלת החוק הישראלי בגולן. אני מזמין את חברי-הכנסת משה שמיר לפתוח בדיון.

משה שמיר (התחיה — בנא"י) :

אדוני הושבראש, חברי הכנסת, סוריה מספחת את לבנון. היא עושה זאת בדם ואש ותמורות עשן בשעות אלו ממש, בעיר הלבנונית הנוצרית זחלה. היא החלה בסיפוח לבנון לפני שנים אחדות ומאז לא הפסיקה את הטבח האכזרי באחיה הערבים הלבנונים. בתותחים ובטאנקים מבצעים חיילי סוריה רצח עם כלפי העם הלבנוני, והעולם כולו, לרבות ממשלת ישראל בימים האחרונים, שותק. סוריה אחזק זקוקה לחוק כדי לספח את לבנון ולהשתלט עליה. החוק שלה, של סוריה, הוא רצח עם. אין ולא היתה מדינה פושעת-מלחמה כמו סוריה מאז הוצמחה מכונת המלחמה הנאצית בגרמניה. ודיינו אם נעלה רק ברמז את זכר הקדושים, חיילי צה"ל, שנפלו בשבי הסורים אשר התעללו בהם בצורה הפראית וההייתית הנוראה ביותר שנרשמה אי פעם בתולדות האדם.

אדוני הושבראש, יבוא יום ויהיה שלום בין ישראל לבין סוריה, אבל לא עם סוריה זו, לא עם סוריה שאיננה מכירה בזכות קיומה של לבנון ממש כשם שאיננה מכירה בזכות קיומה של ישראל. ההסכמה הלאומית הסורית האמיתית מבוססת על התביעה לסוריה הגדולה הכוללת את לבנון, את ירדן ואת ישראל. עם סוריה זו לא תוכל ישראל לעשות שלום. אפילו אם תצמצם מרצון או מאונס על שתי גדות הירקון. יבוא יום ויהיה לנו שלום עם סוריה, אבל לא עם סוריה השופכת את דמי בניה שלה וטובחת את אוזניה שלה באותה אכזריות ורצחנות מכל מאפייניה אותה בלחמנותיה ובסיכסוכיה עם שכניה המלחמת עבר, לא עם סוריה שבימים אלה ממש סוערת בה מלחמת אזרחים — ותמול שלשום שמענו על התלקחות מחודשת בצפון סוריה, בחלב וסביבותיה — ועל כן היא חייבת להבעיר את החזית ההיצונית שלה. יבוא יום, אדוני הושבראש, ויהיה שלום בינינו לבין סוריה, אבל לא עם סוריה המחזיקה בכלא, בעינוי וברצח, את בני הקהילה היהודית, ממיתה קהילה מפוארת אשר חייתה בתוכה. יבוא יום ויהיה לנו שלום עם סוריה, אבל לא עם הדיקטטורה הפאשיסטית, גרורת הקיסרות המוסקוואית, זו שבחוקת-היסוד שלה היא מדברת על היעד הסופי של מדינה ערבית אחת גדולה שתאחד את כל העולם הערבי תחת שלטון ערבי מוסלמי אחד; לא עם הדיקטטורה הפאשיסטית הסורית הקובעת בחוקתה כי הדמוקראטיה העממית שלה מבוססת על מפלגה אחת בלבד. יבוא יום ויהיה שלום בינינו לבין סוריה, אבל זה יהיה עם סוריה

אצבע הגליל. המזימה הסורית חתרה לקרבנות, לחורבן ישובים ולהרס נכסים. המזימה הסורית היתה נגד מדינת ישראל כולה. היתה זו בראש וראשונה, כצעד ראשון, המזימה להמית את היהודים בצמא. התעלה להטיית מי הירדן ומקורות הירדן — החצבני והבניאס — לא היתה תכסיס שגולד ברגע ונועד למלא תפקיד לימון מסויים וכהוראת-שעה. הטיית מי הירדן היא חלק אינטגרלי מהמדיניות הסורית. מהמדיניות הכלל-ערבית. היא חלק מתכנית השמדת מדינת ישראל, היא חלק מתכנית הקימת בין מדינות ערב.

אמנון לין (הליכוד)

לא ההטיה אלא נסיון ההטיה.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):

חבריהכנסת אמנון לין, מי כמוך יודע זאת. אתה פעם אהבת להסתובב עם הקונפצציה של השמדת ישראל. משום מה, בזמן האחרון שכחת זאת.

אמנון לין (הליכוד):

אני אמרתי רק שזה היה נסיון הטיה.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):

הנסיון היה רציני מאוד ואילו הנחנו לו הוא היה נמשך. אם סוריה תשוב אל הגולן, צפוי נסיון זה פעם נוספת.

התכנית הזאת, המזימה הזאת, מדגישה עוד יותר את האמת של הגולן. זו אחת האמיתות של הגולן שאנו מדברים עליהן — אמת היסטורית, אמת מוסרית, אמת חלוצית, אמת התיישבותית, אמת בטחונית: מעמד הגולן כמגדל המים ומגדל השמירה של ארץ-ישראל, מגדל השמירה שאם הוא לא יהיה קיים לא יהיו מים בנגב, לא יהיו מים בשפלה, לא יהיו מים לקיים את מדינת ישראל בכל מקום אחר בה.

אדוני היושב-ראש, במלחמת יום-הכיפורים הגיעו הטאנקים הסוריים עד גשר בנות-יעקב והטילים שלהם, ה"פרוג" וה"סקאר" הסובייטיים, הגיעו עד לב הישוב, עד עמק יזרעאל, עד מבואות חיפה כמעט. הנשק העומד לרשות סוריה עתה, הטילים המשוכללים יותר, ממייבט הארסנאל הסובייטי, עוצמת השריון שהשתכלל, אלה על רקע הידוק שיתוף הפעולה עם רוסיה שהפך ליחסים של אצבע והדק, אולי בשני הכיוונים — כל אלה עלולים להעניק למהלומה סורית נגד ישראל, גם אם תהיה קצרה, גם אם תהיה סוריה לבקש מאדוניה ותומוכה חסות מפני מכה נגדית ישראלית, עוצמה קטלנית בממדים של שואה לאומית. ראדיוס הפגיעה הסורית בישיבה על פני הגולן, גם ללא התקדמות נוספת, מגיע עד מרכזי האוכלוסיה, התעשייה, האגריה, הדלק והחקלאות החשובים ביותר של מדינת ישראל, הגנת ישראל היום, יותר מבכל תקופה בעבר, מחייבת אחיזה מלאה ואיתנה ברמת-הגולן.

חברי הכנסת, יש לנו היום אחיזה כזאת. יש לנו גם אחיזה התיישבותית מפוארת, אף כי לא מספקת, אף כי נבלמת ומוכשלת על-ידי ממשלה שכל דבר שהיא נוגעת בו נבלם ונכשל. יש בגולן אוכלוסיות מיעוטיות טובה ונאמנה, המפלות לגילוי של החלטות ובהירות מצד ישראל, התובעת להחיל את הריבונות הישראלית על הגולן. מה שעשינו בגולן ומה שעשינו בכל חלק של ארץ-ישראל זהים הם, והם פרק מפואר וחיוני שאיש איננו מקל בו ראש ואיננו מפחית מחשיבותו וכולנו נדרשים

לפני חורבן בית שני — וכך בתקופת התלמוד שאחרי. עשרות בתי-כנסת יהודיים מפוזרים על פני אדמת הגולן, חלק מהם התגלו ויש מהם שניתן לשחזרם כמעט במלוא קומתם הראשונה, עדות לחיים מלאים, חיי יצירה בחורבן וברוך ובמרכז הגולן — עדות פאר נצחית לגבורת ישראלי בארצו ולמלחמתו לעצמאות ולחופש — מבצר גמלא, שקם לתחיה בימים אלה, משום שבעקבות המחרשה היהודית בימינו בא מעדר החופרים היהודי וכך הבנאים היהודית. אדוני היושב-ראש, בחזון הציוני ובתכנית קור מניותו המחודשת של עם ישראל בארצו קיים היה הגולן, בחזונו של בנימין זאב הרצל מופיע הגולן כאחד החבלים המפותחים והמקסימים של מדינת היהודים. בספרו "חל-אביב" (אלטנוילאנד) הוא מספר על מסילת הברזל מחיפה לקונייטרה, בירת הגולן היהודי. בגולן נעשה אחד מנסיונות התיישבות ההרואיים של העת החדשה, התיישבות באדמות "בני יהודה" השייכות עד היום לעם ישראל. תביעתה של ההסתדרות הציונית מחבר העמים בוועידת ורסאי, שהיתה אחרי מלחמת העולם הראשונה, כללה את הגולן. בנוסח הראשון והמקורי של המאנדאט הבריטי על ארץ-ישראל, שאמור היה לכלול את הקמת הבית הלאומי לעם היהודי כהתחייבות יסוד, כלול הגולן כחלק מעבר הירדן המזרחי. במלחמת העולם השנייה, בימים האפלים של תששטות השלטון הנאצי עד גבול ארצנו בצפון, בימי ממשלת וישי הכפוזה לגרמניה, לא נקף אף ערבי סורי או ערבי לבנוני אצבע כדי לשחרר את ארצנו. להיפך, כמו בעיראק, הם שיתפו פעולה עם הנאצים. רק יחידות רא"ש שונות של לוחמים יהודים מארץ-ישראל, החוליות הראשונות של הפלמ"ח, צעדו בראש הכוחות הבריטיים שישיחררו את סוריה ולבנון. האם יש צורך, חברי חברי הכנסת, לספר לבית הזה על תפקידה של סוריה בימי מלחמת השיחרור? על משמרי-הירדן ויסוד-המעלה? על שער-הגולן ומסדה? על הצלת הגבורה של הרגע האחרון בסוריה של דגניה? האם צריך להזכיר מה עוללה לנו סוריה במשך 19 שנה אחרי שהשיחרור על אף הסכמי שביתת הנשק? אם היה גורם ישראלי אחד להטלת המצור על ישראל ולהתקפה האכזרית עליה מכל עבר במאי-יוני 1967, היתה זו סוריה. והיתה זו סוריה היושבת על מרומי הגולן, כי משום שהיא יושבת שם היא יכולה להרשות לעצמה את העמדה התוקפנית, המחוצפת והפרי-אית ביותר כלפי ישראל.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לפנות דרך נציגי מפ"ם בבית הזה, דווקא דרכם, אל חברי שני קיבוצים למרגלות הגולן, שבשניהם יש לי ידידים אישיים — קיבוץ דן וקיבוץ להבות-השבן. אגב, השם להבות-השבן מוכיח שוב שהחלוצים המצויינים שיישבו בשעתם את הגליל העליון, חלום הבשן היה בלבם. כמו רבים אחרים הייתי בביקורים ובשחית ארוכה בשני הקיבוצים האלה לפני מלחמת ששת הימים וזכורים לי הבוגרים של קיבוץ דן וחדרה-האוכל התת-קרקעי של להבות-השבן. זכורה לי האימה, זכורה לי הרגשת ההשפלה הארוכה, זכורה לי ההתקוממות הארמית והכנה של חלוצים אלה, שבין חבריהם היו כאלה שהגיעו מהבוגרים של גיטאות ורשה, לודז' ובאליסטוק, כאשר השוו את המצב הזה למה שהיה שם, בשואה — וקרעו את השמיים בזעקתם: מה לה לעצמאות ישראל? מה קרה לה למדינת ישראל ששוב על אדמתנו אנו יושבים בתוך בונקרים?

המזימה הסורית לא היתה מופנית רק כלפי כמה עשרות ישובים יהודיים בעמק החולה, ליד הכינרת ובי

באותה עת, תוך כדי כך, פיטורי אלפים ואולי עשרות אלפים עובדים במקצועות יצרניים, מרכזיים וחיוניים. מצד אחד אבטלה גוברת במגזרים היצרניים, בניגוד להב"ט שהתו הכוזבת של שר האוצר שידאג לכך שהאבטלה תהיה רק בשירותים, ומצד שני — פורטוגלים ואמריקנים עובדים בנגב. התופעה של זיזיידה היתה לאסון לאומי, ממש בגדר שואה, כאשר הממשלה הזאת אינה מסוגלת אפילו להגיב על העניין, שלא לדבר על עשייה כלשהי בתחומי הירידה, עידוד העלייה, שיפור הקליטה.

יש נושא אחר, הנקרא נורמליזציה.

היו"ר מ. ל. מרון:

אני מצטער, אתה צריך לגמור.

חיים קורפו (הליכוד):

תשאיר משהו לפעם הבאה.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):

כאשר אני מביע אי־אמון אני רוצה שתמונת הוועה תתגלה ותתפרסם בכל אימת צבעיה. אז אולי יתעורר מצ"פונם של חברים נוספים בכנסת לנסות ולבלום את האסון הזה.

אנחנו רואים את מעשה ההסוואה הנקרא נורמליזציה — ביזוי של הכבוד הישראלי, נוסף לביזוי של הכבוד הישראלי. אנחנו רואים כיצד למעשה מכינה מצרים את הרקע ההסברתי הפוליטי לביטול של הסכם השלום ביום שכל סיני יהיה בידה. האם כל התופעות הללו שאנו רואים — חוסר היכולת למשול, הסיכסוך הנוכחי בין הגורם האזרחי הממונה על המשטרה ובין פיקוד המשטרה עצמו, מה שקורה אצלנו יום יום, שעה שעה, והעתון מלא בזה — האם צירוף כל המחדלים הללו יחדיו, זה מקרה? האם יש פה, חס ושלום, צילום מצב אובייקטיבי? האם זהו מצבה של מדינת ישראל? האם זו מדינתנו המראה את סימני הגסיסה שלה, חס ושלום, את סימני ההתפרקות?

לא, אדוני היושב־ראש, לא, חברי הכנסת. אין זה צילום של מצב אובייקטיבי; אין זה הכרח שנגיע למצב כזה. זהו פועל־כפייה של ממשלת אסון לאומי.

היו"ר מ. ל. מרון:

אני מבקש ממך לסיים.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):

אני מסיים. עוד כמה משפטים.

וכאשר במצב זה, בעת שהרקע הבינ־לאומי לא היה טוב כמותו לאישוש ולחיוק מעמדנו בגולן, כאשר מה שקורה בסוריה, הברית של סוריה עם לוב ויחידיו כיבושה של צ'אד, מפקיע ממנה בעצם את זכות השימוש הלגאלית בתביעה למילוי התחייבות בינ־לאומית כלשהי; כאשר חילופי הממשל בארצות־הברית מאפשרים מאבק על שינוי לטובה במעמדנו ובהתייחסות אלינו; וכאשר, מעל לכול, מתיישבי הגולן, מטובי החלוצים הציוניים, הולמים על דלתותיה של הממשלה, מתדפקים על פתחי הכנסת, באים אל המערך, באים אל ההתיישבות, מסבירים וגשבעים: "דרוש לנו החוק" — כאשר בשעה זו, בגלל עיקום פנים של סאדאת, בגלל איזה שהוא ספק־הודעה אמריקנית, בגלל פחדנות וחוסר יכולת להחליט, או בגלל צרות עין כיתתית, מחליטה הממשלה להתנגד להחלת החוק הישראלי בגולן, על אף כל האמור לעיל, הרי זוהי שעה להריגה לממשלה את הדרך החוצה, יש, אדוני היושב־ראש,

אליו בנאמנות — הפכנו חבל ארץ מצלמוות לחיים, משממה לגן פורה. אבל, כמו ביתר חלקי ארץ־ישראל, לא עשינו די. יש להרחיב את פיתוח הקרקעות בגולן. עד היום יש בגולן שטחים עצומים שאינם נתונים ל־מחשבה היהודית. יש לחוק ולפתח את התעשייה. עד היום עומדים מבני תעשייה ריקים ומצפים למשקיע. ליום וליצרך. יש ליישב את הגולן בעשרות אלפי יהודים נוספים. על אף התורים של חלוצים ומתיישבים הרוצים לעלות לשם, מדיניות הממשלה איננה פותחת פתח רחב דייו לקיים זאת. אולם, מול, כדי שכל אלה — יישוב, פיתוח, חקלאות, תעשייה, בטחון ופתחון — יהיו אפשריים יש הכרח מידי להחיל על הגולן את חוק ישראל, את ריבונות ישראל המלאה והמוחלטת. יש לעשות את הגולן לחלק בלתי־נפרד של מדינתנו. יש לעשות זאת דווקא עכשיו, אדוני היושב־ראש, בגלל מה שקרה לנו, במידה רבה באשמתנו בזמן האחרון, בשנים האחרונות, ובגלל מה שעומד לקרות לנו באשמתנו — ובלחץ כוחות אחרים בזמן הקרוב.

מאז הסכמי קמפ־דיוויד, חברי הכנסת — והיום כולנו יודעים זאת — חלה התמוטטות אחד מעמודי התווך של המפעל הציוני ושל מדינת ישראל. העמוד המרכזי של המעשה החלוצי, שכל חסידי הגולן למעשה ולא להלכה מרימים אותו על נס; המעשה החלוצי, העובד דות שבשטח, ההתיישבות — עמוד התווך של קיומנו במדינה הזאת — אינו עוד בגדר מעשה שאין להשיבו, אינו עוד בגדר עובדות שאין לבטלן, אינו עוד בגדר שאין להזניח ולחסל סכוכה נפלת, הבנויה על חולות נודדים — ראה ימית, ראה אופירה, ראה עשרות נקודות ישוב בסיני, מכה קשה הוכו לא רק בטחון ישראל, לא רק שלומה, לא רק שלמותה, אלא לב לבו של המעשה הציוני. איש בעולם אינו יכול להגיד עוד — ורבים שמ' חים אלא ניתן הדבר להגיד ובמסדרונות הכוח הוויזיג־טוניים, הקהיריים והמוסקוויים מתלחשים ואומרים: אל דאגה, ישראל היא "נמר של נייר", היא באלון מנופה — כי אין סכנה שדגם הבגידה התועבת במתיישבי סיני לא יחזור לגבי מתיישבי הגולן, או בקעת־הירדן, או יהודה ושומרון ועזה. הרי גם אם תפרסמו את הסיסמה "עשה לך קן בבקעת־הירדן" — לא יוסר צל האיום.

יש בתוכנו יהודים, אדוני היושב־ראש, ביניהם כאלה הקוראים לעצמם ציונים, המכניס את חיסול ההתיישבות היהודית מעבר לקו הירוק, אשר רובה הגדול נבנה עלי ידי ממשלות המערך. אכן בתוך המערך יש כאלה — מקובלים, נבחרים וממוסדים — המכניס את פינוי כל ההתיישבות היהודית מעבר לקו הירוק, הם עושים זאת בדיבור, בכירסום מוסרי, בהסתה, ובוודאי גם בתיכנון ליום יבוא. ממשלת ישראל מגדילה לעשות במעשיה ובמחדליה, אף כי אלה שתי מלים נדרפות, כי כל מעשי הממשלה הזאת הם מחדלים. ממשלת ישראל במדיניותה בסיני, במדיניות האוטונומיה שלה, המקימה מדינה פלש־תינאית מן הקו הירוק והלאה, מכינה את הרקע הפוליטי, המוסרי, התעמולתי, ההסברתי לפינוי ישובים נוספים בארץ־ישראל, לרבות ישובי הגולן.

אדוני היושב־ראש, אנו עומדים היום בפני מפולת טוטאלית בעבודתה של הממשלה: קיצוץ תקציב הבטחון, שהונחת כגרון על ראשה של מדינת ישראל בעוד כל מרכיבי הבטחון האחרים — גבולות, שטחים, מעמד פוליטי — הופקרו כבר לפני כן, הוא מן המכות הקשות ביותר שהונחתו על מעמדה של מדינת ישראל מאז קיומה.

שרי-המשפטים מ. נסים :

לוא הקשבת לפני דקה למה שאמרתי היית שומע במפורש: "לפי המתאים", ושיקולי בטחון הם ראשונים במעלה וראשונים לקביעת עמדתנו.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):

ומצרים אינה מפירה את ההסכם? למה אתה עוצם את עיניך?

אורי אבנרי (מחנה שלי):

איפה זה כתוב?

שרי-המשפטים מ. נסים:

חברת-הכנסת אבנרי, הואל נא לקחת את הסכם קמפ-דייוויד — — —

אורי אבנרי (מחנה שלי):

יש לי ביד.

שרי-המשפטים מ. נסים:

אז אינך קורא נכון, ובכן כתוב במפורש: "לפי המתאים" — as appropriate.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):

כלי משחקי מלים, אדוני השר. האם מצרים לא הפרה את ההסכם?

היו"ר מ. ל. מרון:

חברת-הכנסת גאולה כהן, שאלת שלוש פעמים. השר לא השיב. איי-אפשר לחזור ארבע פעמים על אותה שאלה.

שרי-המשפטים מ. נסים:

קיים הסכם-מסגרת לשלום במזרח-התיכון, הוא הסכם קמפ-דייוויד, ועל סוריה יהיה להתייצב בפני השאלה האם היא רוצה במשאומתן לשלום או שהיא רוצה להמשיך במצב של מלחמה. מבחינתה של ישראל, האופציה של משאומתן לשלום בינינו לבין סוריה פתוחה. אך על סוריה לדעת שלא לאורך ימים תוכל ישראל להמתין ותבוא השעה שעל ישראל יהיה לקבל החלטות חד-מש-מיות בנושא הריבונות על רמת-הגולן. את חובותינו כלפי מצרים בהסכם קמפ-דייוויד אנחנו מקיימים מלוא החופן.

אני שמעתי, כמו כל חברי הכנסת, את דבריו של חברת-הכנסת שמיר. היה בהם שיר הלל על הגולן, זכור יותינו וחובותינו כלפיו ומה עלינו לעשות בו. אני מציג את השאלה: אם כך — מדוע אתם מתעוררים היום דווקא?

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):

צריך היה אתמול, אבל אתם לא הייתם.

שרי-המשפטים מ. נסים:

מדוע לא לפני שפרשתם מהליסד? מדוע היום דווקא?

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):

איוז שאלה גאונות.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):

הסברתי היום בדיוק מדוע חבריך, למעלה משנה, סוחבים את העניין. אתם השעתם את חבריכם. הבטחתם לחבריכם שיהיה חוק.

במדינת ישראל מיליוני יהודים המוכנים, הרוצים, לקבל את עולה של מדיניות ציונית, אקסיוויסטי, מאקסימא-ליסטי, אמיתית. יש מיליוני יהודים שהחלת החוק הישראלי על הגולן תהיה בשבילם יום חג, תהיה בשבילם חזרה על החוויות הגדולות של הכרזת המדינה למול התנגדות כל העולם כמעט. תהיה בשבילם חזרה על החוויות, על ההתעצמות, על התרוממות הרוח היהודית האמיתית של מלחמת ששת-הימים ושיחרור חלקי ארץ-ישראל. אבל יש לנו ממשלה שאינה מבטאה את העם, שאינה מבטאה את הדרוש לו, פועלת נגדו, מכפשה את כבודו ומורידה את כוחו ואת רוחו. לממשלה הזאת אנו מציעים שהכנסת תביע איאמון.

היו"ר מ. ל. מרון:

שר המשפטים ישיב על ההצעה.

שרי-המשפטים מ. נסים:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, דומני שלא אטעה אם אומר כי לגבי רמת-הגולן קיימת בישראל הסכמה לאומית רחבה. הכול יודעים, גם ידידים וגם יריבים בק-היליה הבינלאומית, עד כמה רמת-הגולן חיונית לבטחון ישראל; עד כמה, אם אשתמש בביטוי מושאל מדבריו של חברת-הכנסת שמיר, רמת-הגולן היא מגדל שמירה של ישראל. אני מקווה שהכול גם יודעים שישאל לא תרד מהגולן.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):

גם לא מאלוני-מורה.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):

מה פירוש "לא תרד"?

שרי-המשפטים מ. נסים:

אמרתי דברים מפורשים.

אם רוצים תעודת ביטוח לגבי העתיד, הרי אין תחליף לנחישות הדעת ולנחישות העמדה, כי אפילו חוק ניתן לשינוי. נחישות הדעת, אם היא קיימת, אינה ניתנת לתוויה. לא הרי סיני ולא הרי פיתחת-רפיח כהרי הגולן. כל ישרוצה לראות את הדברים באור הנכון, ולא רק כדי לבקר, חייב לקבוע זאת. גם בחווה השלום עם מצרים ובהסכם קמפ-דייוויד יש סימוכין מפורשים לכך. נאמר: הצדדים מסכימים שהמסגרת — דהיינו המסגרת לשלום במזרח התיכון, הוא הסכם קמפ-דייוויד — לפי המתאים, נועדה להיות בסיס לשלום לא רק בין ישראל לבין מצרים אלא בין ישראל לבין כל אחת משכנותיה המוכנות לנהל עמה משאומתן על בסיס זה.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):

מוכנה.

שרי-המשפטים מ. נסים:

אמת, סוריה, לא רק שאינה מוכנה לנהל משאומתן אלא גם מקדשת מלחמה על הסכמי קמפ-דייוויד. היא גם ממנהיגות המדינות הסרבניות. לנו, לישראל, אין כל התחייבות כלפיה, כלפי סוריה, כי היא אינה צד להסכם. אבל יש לנו חווה שלום עם מצרים והסכם-מסגרת עם מצרים. הסכם-מסגרת — — —

אורי אבנרי (מחנה שלי):

שם נאמר שההסכם עם מצרים הוא דגם לשלום עם כל שכנותיה.

שר־המשפטים מ. נסים :
שמענו.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :
שמענו, אבל לא הבנו.

שר־המשפטים מ. נסים :
דעתנו, דעת ממשלת ישראל, היא שאין השעה כשרה היום לעשות את הצעד הזה.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :
מתי כן? מתי יהיה זמן טוב יותר?

שר־המשפטים מ. נסים :
יותר מזה, אין צורך היום לעשות את הצעד הזה.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :
אלה שמדברים על עיתוי, תמיד זה מחר או אתמול, אבל לעולם לא היום.

שר־המשפטים מ. נסים :
הצעת החוק שאתם ביקשתם להביא היום ולא הבאתם, יותר משהיתה מביאה תועלת היתה עלולה להסב נזק.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :
אל תסתבך. הלוא החוק יעבור בין כה וכה.

היו"ר מ. ל. מרון :
חברת־הכנסת גאולה כהן, זה לא ייתכן. אנחנו שומעים רק אותך. אנחנו נשמע אותך אחר כך.

שר־המשפטים מ. נסים :
לא אחת מקבלת ישראל החלטות שאינן ערבות גם לידידותינו. זאת משום שצרכי הבטחון שלנו קודמים לכול וכל אימת שצרכי הבטחון יכתיבו זאת כך נהגנו וכך ננהג. אבל אין כל כורח לקבל היום את ההצעה הזאת.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :
מחר.

שר־המשפטים מ. נסים :
רמת־הגולן נמצאת בתודעת ממשלת ישראל השוקדת על פיתוחה ועל הרחבת גבולות בעשייה. אני חושב שהיה ראוי להציג בפני הכנסת מה נעשה בגולן בשלוש השנים האחרונות: הוקמו 785 יחידות קבע למגורים ו־53 מבני ציבור. בשנה זו יוקמו בגולן עוד 250 יחידות דיור ועוד 18 מוסדות ציבור. חמישה ישובים חדשים קמו בגולן בשנה האחרונה ואיכלוסם הסתיים. אנו עומדים בפני סיום הקמתם של שלושה ישובים נוספים בשנה זאת.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :
גם את ימית בניכם.

דניאל רוזווליו (המערך) :
אפילו לא את זה.

שר־המשפטים מ. נסים :
בגולן קיימים היום 22 ישובים ועד סוף השנה יהיו בו כ־25 ישובים. קיימים רבבות דונאמים של שטחים חקלאיים מעובדים. הוקמו ארבעה מאגרי מים. הוקמו מפעלים אזוריים. במעצה האזורית גולן מגיעות ההשקעות בענפי הייצור לכדי מיליארד וחצי לירות. בשנת 1978

הוחלט על "תכנית הרבבה" שמטרתה לפחות להכפיל את האוכלוסיה היהודית ברמת־הגולן ולהגיע ל־10,000 נפש. בשנתיים האחרונות ניתוספו ברמת־הגולן 2,000 נפש ומספר הנפשות מגיע לכדי 6,000, כן ירבו. גם בתחום בניית הכבישים נעשו גדולות. נסללו 150 קילומטר של כבישים. מהם 35 קילומטר של כבישים ראשיים ואזוריים, 15 קילומטר של כבישים ערפיים ו־100 קילומטר של כבישי גישה וכבישים פנימיים. פועלים ברמת־הגולן היום למעלה מ־30 מפעלי תעשייה, מלאכה ותיירות, ועוד היד נטויה. אנחנו עומדים בפני הקמת עוד כ־20 מפעלים ברמת־הגולן.

(קריאה: באילו שנים זה נעשה?)

בתחילת דברי בקטע זה אמרתי מה נעשה בשלוש השנים האחרונות. מה שאני אומר כעת זה סיכום של כל שנות העשייה ברמת־הגולן, ועוד היד נטויה, כפי שאמרתי.

רבתי חברי הכנסת, צריך לזכור — — —

(חברת־הכנסת ש. ארבל־אלמוזלינו קוראת קריאת־ביניים)

אבל צריך לציין, חברת־הכנסת שושנה ארבל־אלמוזלינו, להניח שהקמת ישובי הקבע, או יותר נכון מבני הקבע, נעשתה דווקא בשלוש השנים האחרונות.

מנחם הכהן (המערך) :
זה לא נכון.

שר־המשפטים מ. נסים :
זה מדויק.

אדוני היושב־ראש, מפלגת התחיה — בנא"י שללה את הסכם קמפ־דייוויד ואפשר להבין מדוע יכולה היא להגיש את הצעת אי־האמון היום. אנחנו איננו שוללים הסכם זה, ולא רק שאיננו שוללים, אנחנו מאמינים בתהליך קמפ־דייוויד. היום, יותר מאי פעם, גוברת ההכרה בעם, ואולי גם במדינות אחרות, שאין תחליף להסכם קמפ־דייוויד לקידום תהליך השלום.

משה שמיר (התחיה — בנא"י) :
נטשתם את הציונות.

שר־המשפטים מ. נסים :
אף אם היו כופרים מבית, בין שיאמרו זאת במפורש ובין שיצניעו את דעתם מתוך צרות אפקים, רבים מודים היום בכך שאין תחליף להסכם קמפ־דייוויד.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :
גם בזה אתם מנותקים מהמציאות.

שר־המשפטים מ. נסים :
חברת־הכנסת משה שמיר, הציונות מתבצעת בשנתיים, שלוש שנים אלה כפי שלא נתבצעה במשך שנים, גם ברמת־הגולן, וגם בגליל — — —

משה שמיר (התחיה — בנא"י) :
אתם הורסים, הרסתם את העלייה, הרסתם את ההתיישבות, הרסתם את הבטחון, הרסתם את השלום, הרסתם את הכלכלה — 200% אינפלציה.

שר־המשפטים מ. נסים :
אתה רוצה לשמוע או רק להשמיע?

היו"ר מ. ל. מרון :
חברת־הכנסת שמיר, אני מבקש ממך, אתה דיברת

כרגע 25 דקות והאינו לדברין בשקט. אבקש שלא לי-
הפריע.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
איזו ציונות הייתה בשנים האחרונות?

שרייהמשפטים מ. נסים:
גם אם תרימו קולכם יומם ולילה לא ניתן להתכחש לעובדות: עוד לא נעשה בתחום ההתיישבות כפי שנעשה בשלוש השנים האחרונות.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
זאת הייתה שחצנות, אדוני.

היו"ר מ. ל. מרון:
חבריהכנסת ז'אק אמיר, שמענו אותך גם בלי מיק-
רופון.

חיים קורפו (הליכוד):
חבריהכנסת אמיר, אל תהיה גס-רוח, תעלה על הדוכן ותאמר את הדברים שיש לך להגיד.

פסח גרופר (הליכוד):
תגיד מה שאתה רוצה מעל הדוכן. אל תצעק.

היו"ר מ. ל. מרון:
חבריהכנסת חיים קורפו, אני מבקש.

שרייהמשפטים מ. נסים:
אדוני היושב-ראש, אסיים במה שפתחתי. רמת-הגולן חיונית לבטחון ישראל. אני מקווה ומאמין שיש לגביה הסכמה לאומית רחבה וזוהי כשלעצמה תופעה מעוררת וחשובה, היא חשובה לרמת-הגולן ולשמירתה כערך בסי-
חוני לא פחות מאשר — — —

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):
חשובה. ממשלה חשובה, חשוב קונסנזוס.

היו"ר מ. ל. מרון:
חבריהכנסת גאולה כהן, אני קורא אותך לסדר
בפעם השנייה.

שרייהמשפטים מ. נסים:
— לא פחות מאשר נאום בכנסת — ואינני מזלזל,
חלילה, בנאום בכנסת.

הצעת אי-האמון שהגישה סיעת התחיה — בנא"י בנויה על תפיסה מוטעית, על אמירת דברים שלגבי חלקם השי-
בותי ושחלקם היו דברי רהב, דברים חסרי שחר, ובוודאי
הנאום עצמו עמד על כך בטרם עלה אל הדוכן.

אדוני היושב-ראש, אני מציע לכנסת להסיר את הצעת
אי-האמון של סיעת התחיה — בנא"י מעל סדר-היום.

היו"ר מ. ל. מרון:
חברי הכנסת, ועדת הכנסת קבעה הודעות סיעות
בשיעור זמן של 5 דקות לסיעה. אני בהחלט מתכוון לאמץ
את הצעת הוועדה. אני מבקש מכל אחד מהנואמים להתי-
רכז בתחום חמש הדקות כפי שנקבע עליידי ועדת הכנסת.
רשות הדיבור לחבריהכנסת מנחם סבידור, ואחריו —
לחבריהכנסת אבא אבן.

מנחם סבידור (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני משבח את
חבריהכנסת משה שמיר על הניתוח עושה-ביטוי של קשי-

שרייהמשפטים מ. נסים:
אדוני היושב-ראש, הציונות בתחום ההגשמה, בתחום
ההתיישבות, מתבצעת היום ונתבצעה בשלוש השנים
האחרונות בשלושה חבלי ארץ כפי שלא נתבצעה אי-
פעם במדינת ישראל — — —

דניאל רוזוליו (המערך):
כמה יחידות דיור בניתם השנה ברמת-הגולן ובבקעה?

שרייהמשפטים מ. נסים:
— גם ברמת-הגולן, גם בגליל וגם ביהודה ושומ-
רון. איננו זקוקים לתעודה מחבריהכנסת משה שמיר
באשר להגשמת הציונות.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):
17 אלף מתנחלים בשומרון.

היו"ר מ. ל. מרון:
חבריהכנסת גאולה כהן, אני קורא אותך לסדר.
חבריהכנסת גאולה כהן, אני קורא אותך לסדר.

שרייהמשפטים מ. נסים:
אדוני היושב-ראש — — —

משה שמיר (התחיה — בנא"י):
עלייה של פורטוגזלים בנגב. השאריתם בנגב פור-
טוגזלים.

(חבריהכנסת ש. הלל קורא קריאת-
ביניים)

שרייהמשפטים מ. נסים:
חבריהכנסת הלל, אתה יודע, בוא נעשה חשבון. אני
רוצה לדעת: מה עשתה הממשלה, שאתה היית חבר בה,
בגליל בחמש השנים האחרונות לכהונתך בממשלה? מה
נעשה בשנתונים האחרונות בגליל — בכבישים, בהעשיה,
במיצפים, בהתיישבות, בהקמת ישובים — הוא חסר תקדים.

דניאל רוזוליו (המערך):
כמה יחידות דיור בניתם השנה בגליל? אתם לא
עשיתם בגליל דבר.

היו"ר מ. ל. מרון:
חבריהכנסת רוזוליו, אתה מפריע באופן שיטתי.

דניאל רוזוליו (המערך):
אני דואג — — —

היו"ר מ. ל. מרון:
אתה דואג, אבל אתה לא נותן לשר לדבר.

שרייהמשפטים מ. נסים:
הלוא אלה הם דברים מוחשיים, מספרים, נתונים,
עובדות, שלא ניתן להתכחש אליהם גם אם תצעקו יומם
ולילה.

דניאל רוזוליו (המערך):
אתה מאמין במה שאתה אומר?

היו"ר מ. ל. מרון :

רשות הדיבור לחבריהכנסת אבא אבן, ואחריו — לחבריהכנסת יהודה בן-מאיר.

אבא אבן (המערך) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כאשר ממשלת יש-ראל הנוכחית מקבלת החלטה נבונה עלינו להתאושש ממחץ ההפתעה ולתת לה גיבוי לפני שתשוב למנהגה. יהיה יחסנו הכללי לממשלה אשר יהיה, בשום אופן לא תיתן סיעת המערך שמץ של עידוד להבטת אי-אמון דווקא על רקע מיוחד זה.

שלמה הלל (המערך) :

לא הוחלט על כך בסיעה.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :

על סמך מה אתה אומר זאת ?

אבא אבן (המערך) :

ממשלה שנוציגה פותח את ספר תולדות הציונות ב-1977 שנה ראווה לשום אמן. אשר לדברי התפארתו של שר המשפטים, אם הוא סבור שמגילת ההישגים לציונות מאז 1977 היא כליכך מפוארת. קשה לי להבין מדוע אינו נחפז וממהר לקלפי על מנת להציג את ההישגים הללו להכרעת הציבור. אולם היום אנחנו דנים ביזמה המוצעת על-ידי סיעת התחיה. חשוב, לפי דעתי, שמספר המצביעים למען הצעת התחיה יהיה זעום ביותר ושיתודק תמונה של קונסנסוס לאומי מחוץ בעד שיקול דעת ונגד יוזמת תעוועים. אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נבחרנו לכנסת על מנת לקדם את בטחונה, שלומה, מעמדה וכבודו של מדינת ישראל ולא על מנת לפגוע בכל אלה במי ידינו. ברוב המקרים נתבע מוסד מדיני להעמיד שכו של מעשה כנגד הסדר ולקבוע לאן נוטה כף המאזניים. אולם, כאן מדובר על יוזמת התחיה, שהפסדה ודאי וגדול ושכרה ותור-עתה פחותים מאפס. מדינאי אחראי העומד בפני הכרעה חייב בכל עת לשאול את עצמו שתי שאלות : לא רק "האם אני צודק" אלא גם "מה תהיה התוצאה". מי שאיננו מצרף לתיאור שאיפתו גם את חשבון תוצאת המעשה איננו יוצא ידי שום אחריות.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, סיעת המערך איננה זקוקה לשום תשפת מוסר מסיעת התחיה לגבי הערכים הבטחוניים וההתיישבותיים המרוכזים ברמת-הגולן. לא תחת הנהגת התחיה נתקיימו מערכות ההתגוננות אשר נסתיימו בהדיפת התוקפנות הסורית הרצופה אשר איימה על ישובי הגליל-העליון וצפון עמק-הירדן. לא בהנהגת התחיה הוקמו מערכות הבטחון וההתיישבות שהן, לפי השקפת סיעתי, יסודות חיוניים לקיום בטחון המדינה. לכן רק לפני ימים ספורים החליטה מפלגת הרוב במערך מה שלדעתי מקובל במערך כולו, שגם לעת שלום ניאבק ונעמוד על פשרה טריטוריאלית אשר תאפשר את קליטת מערכת הבטחון וההתיישבות ברמת-הגולן בתחום הריבוי-נות של מדינת ישראל, אבל העמדה שישראל תניק במשאיותמן על שלום איננה מצדיקה היום היענות ליוזמה זו אשר אילו היתה מתקבלת היתה מתפרשת כסגירת כל אופציה של משאיותמן והתנכרות לכל סיכוי של שלום. שהרי למחרת קבלת החוק המוצע על-ידי התחיה, מה היה מצבנו ? אפשר היה לטעון, צריך היה לטעון, שממשלת ישראל הפרה את חוזה השלום עם מצרים, שממשלת ישראל הפרה את הסכם ההפרדה עם סוריה, שממשלת ישראל הפרה את הסכמי קמפ-דייוויד, שממשלת ישראל

רינו ההיסטוריים עם הגולן ושל חשיבותו הבטחונית של הגולן לישראל, אך אני מקונן על מסקנותיו ועל גישתו הרגשית המאפילה על קור הרוח הדרוש בניהול מדיניותה של ישראל. האם אנחנו היחידים שיכולים להוכיח על-ידי ניתוח היסטורי את זכויותינו בשטח זה או זה ? האם אין באירופה ובעולם כולו מדינות אדירות, והרבה פחות תלויות בגורמים זרים מאשר מדינת ישראל, אשר יש להן זכויות היסטוריות על מקומות מסויימים אבל הן מגוונות מלהגשים ולממש את מאווייהן ? אנחנו חיים בעולם של תלות הדדית, מה שבלועזית אומרים an interdepen- dent world. אני מכיר בעובדה שעם כל החשיבות הר-אידיאולוגית, הבטחונית, ההתיישבותית והרגשית שבאה פה לידי ביטוי אנחנו צריכים לזכור שכל החלטה מדינית צריכה להיות מושחתת על שלושה : על תחושה, על נסיון ועל נתונים. אני גם ארהיב עוז לומר לחבריהכנסת משה שמיר וגם לחברת-הכנסת גאולה כהן שאולי הם אינם יודעים את הנתונים הבין-לאומיים, הבטחוניים והאזוריים הידועים לממשלה ולגורמים שצריכים לעצב מדיניות ולג-בש כזאת. אני במקומם לא הייתי מעז להציע חוק שישפיע על מדיניות הממשלה בלי לדעת את הנתונים.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :

השר שרון יודע את הנתונים ?

מנחם סבידור (הליכוד) :

חבריהכנסת שמיר, בכשרון רב ובשפה מאוד מאוד בוטה, ניתח בפנינו את מערכת היחסים בין רוסיה הר-סובייטית לבין סוריה. הוא הבליט את המזימות, שילובי המזימות והתכניות. אך במקום כלשהו הוא נעצר ולא אמר שאם נבטיח איהו אקט קיימת סכנה שמעצמת-על שמעורבת בסוריה תגיב איך שהוא, או שמא יש פה כאלה החושבים שהעוצמה של ישראל היא כה אדירה וכה גדולה עד שאנחנו יכולים להרשות לעצמנו לעשות הכול.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :

היא גדולה וכבירה.

מנחם סבידור (הליכוד) :

אני מכיר מעצמת-על שנייה ועוד כמה מעצמות ש-הועמדו בפני בעיות ובפני דילמות רציניות מאוד ובגלל אותה מעצמת-על המעורבת בסוריה לא העזו לעשות אקט כלשהו.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :

— — — במזרח ירושלים ?

מנחם סבידור (הליכוד) :

לא הרי ירושלים כהרי הגולן, ומפאת קוצר הזמן לא אכנס לעניין, יש הנחיה של היושב-ראש ואקיים אותה.

אין זה רציני שבאמצעות חוק יבוא חבר כנסת, ללא ידיעת הנתונים, ללא ידיעת הקונסטלציה וללא ידיעת הגורמים המעורבים. ויכח על הממשלה חריצת הכרעות הוות גורל למדינה. שר המשפטים תיאר את המעשים ואת חדות היצירה המאפיינים את הממשלה בתחום הפי-תוח, היישוב, החינוך והתיגבור של רמת-הגולן בעבר ובהווה. סיעת הליכוד עומדת ותעמוד לימין הממשלה בתלשן תנופת הפיתוח, ההתיישבות, החינוך והתיגבור של הישובים בגולן, אבל תשאיר בידיה את ניהול המדי-ניות, כי רק בידיה הנתונים המאפשרים לקבל ולחרוץ הכרעות.

דמיון בין סיני ובין יהודה ושומרון, כאשר אין לכך כל שחר.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
חתמתם על כך.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
מעולם לא חתמנו. כדאי לך לקרוא פעם את הסכמי קמפ-דייוויד ואז תראה את השוני המתחייב מהם. לא חתמנו מעולם ולא נחתום לעולם על השוואה בין סיני ובין שטחים אחרים של ארץ-ישראל.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):
כמו שנכנעת בסיני כך תיכנע ברמת-הגולן.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
אם אני שומע דברים אלה מפי חברי-הכנסת אבנרי או מפי חברי-הכנסת וילנר, אני יכול להבין זאת. זוהי השקפת עולמם, השקפת עולם שעם ישראל דוחה אותה. אבל כאשר אני שומע דברים אלה מפיו, חברי-הכנסת שמיר, לפלא הם לי, תמיהה גדולה הם מעוררים בי.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):
לדידי סיני, כירושלים, חלק ממדינת ישראל.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
לדידך סיני כירושלים; לדידי — לא.

המשמעות של רמת-הגולן לישראל, החשיבות הבט-חוונית של רמת-הגולן למדינת ישראל, הקשרים ההיס-טוריים העמוקים של אלפי שנים בין העם היהודי והגולן, התודעה של חיוניות הגולן בלבותיהם של בני העם היהודי — כל אלה שונים שוני חסר הכר לגבי סיני, בדיוק כפי שגבולנו הצפוני והאזיבי מהצפון שונים שוני מהותי ומר-חיק לכת מאלה שבדרום.

אדוני היושב-ראש, לפי הצעתו של השר המר החליטה הממשלה לדון בקרוב בדרכים נוספות לחיזוק אחיזתנו. אחיות הקבע שלנו, ברמת-הגולן, אנו מברכים על החלטה זו. לדעתנו חיזוק אחיזתה של מדינת ישראל בגולן יושג בשתי דרכים עיקריות: האחת, שמירה מכל משמר על האחזות הלאומית, על הקונסנסוס הלאומי, ביחס לרמת-הגולן. אסור בשום מקרה לפגוע בקונסנסוס זה שהוא הערובה החשובה ביותר לשמירה על רמת-הגולן, וכל חקיקה, אם יש צורך בה, צריכה שתהיה יוזמה ותתקבל רק מתוך קונסנסוס לאומי רחב זה ומתוך שיתוף פעולה מלא בין הסיעות העיקריות בבית הזה. הדרך השנייה לחיזוק אחיזתנו ברמת-הגולן היא בחיזוק המפעל ההתיישבותי שלנו בה. תנועתנו גאה על שמונת יושביה, שמונה הישובים של איגוד המושבים של הפועלי-המזרחי, שהיו בין הישובים הראשונים ברמת-הגולן. תוך שבעות מספר, בעזרת ה', עומד לעלות ישוב נוסף, תשיעי במניין הישובים של הפועלי-המזרחי, על הקרקע ברמת-הגולן. אנו גאים באנשינו שבשליחות תנועתנו עלו לרמת-הגולן ויש להם חלק גדול ונכבד, יחד עם האחרים, במפעל ההתיישבותי אדיר זה. תנועתנו תמכה ותמשיך לתמוך בכל תקציב ובכל מאמץ הבאים לחזק את ההתיישבות, את החקלאות, את התעשייה, את מערכת הכבישים ברמת-הגולן, כדי להבטיח אחיזתנו בה.

על יסוד העמדה כפי שהוצגה היום עליידי הממשלה ועל יסוד ההחלטות לפעול יחד לחיזוק אחיזת הקבע שלנו

הפרה את התחייבותיה מטעם 242, כלומר ישראל היתה מפסידה כל מעמד קונטראקטואלי והיא היתה מתייצבת כמדינה שלא ראוי לשום מדינה אחרת לחתום איתה על הסכמים כלשהם. היתה נשללת מאתנו כל זכות לטעון נגד הפרת התחייבויות מצד מצרים או סוריה או ארצות-הברית, כלומר היינו, עליידי מעשה כזה, מחלישים את מעמדנו המדיני הכללי וגם את מעמדנו ברמת-הגולן, עליידי מיקוד מחלוקת בין-לאומית ופנימית מיותרת מתוך מכלול האי-סרסים והאפשרויות של קיומנו וקידמנו בלי יומה זו.

סיעת המערך, המייצגת תנועה פוליטית ותנועות התיישבות, אין בדעתה להפקיר את האינטרסים ברמת-הגולן לא היום ולא בשעת הנזל של משא-ומתן על שלום. אבל כפי שלא נוותר על נכסי בטחון ושלום היום כן לא נוותר על סיכויי השלום בעתיד. יהיה סיכוי השלום הזה היום חיזור או קלוש כאשר יהיה, לא נוותר עליו ולא נחסום את הדרך המובילה אליו.

ח"ו"ר מ. ל. מרון:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת יהודה בן-מאיר, ואחריו — לחבר-הכנסת מרדכי יירושובסקי.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, עמדתה של המפלגה הדתית-לאומית בעניין רמת-הגולן היא ברורה וחד-מש-מעית. בשבילנו הגולן הוא חלק בלתי-נפרד מישראל. כל יהא ספק בלב איש בארץ ומחוצה לה, ידיד או יריב: תנועתנו, התנועה הדתית הלאומית, לא תסכים ולא תיתן יד, בשום פנים ואופן ובשום תנאי, לירידתנו מרמת-הגולן או לפגיעה כלשהי במפעל ההתיישבות המפואר, החלוצי, הציוני והיהודי ברמת-הגולן. תנועתנו, התנועה הדתית הלאומית, סבורה ומשוכנעת שרמת-הגולן חיונית להגנת הגליל ולהגנת הצפון כולו, וממילא חיונית להגנתה ול-בטחונה של מדינת ישראל. ייאמר מפורשות מעל במה זו: תנועתנו דוחה בכל תוקף כל דיבור וכל מחשבה על כך שיש לשמור את רמת-הגולן למקרה של משא-ומתן על שלום עם סוריה, כאופציה או כקלף במשא-ומתן זה. אנו דוחים זאת מכול וכול. ישראל שואפת לשלום עם כל שכנותיה. היא רוצה בשלום-אמת. אין עם שוויתר למען השלום יותר מעם ישראל. היא רוצה בשלום-אמת, אך לא במחיר בטחונה ולא במחיר חיה, חיי אזרחיה ותושביה וזכויותיה הצודקות. אדוני היושב-ראש, העם בישראל מאוחד בהחלטתו הנחושה שגם תמורת שלום מלא עם סוריה לא תוותר ישראל על רמת-הגולן, לא תיסוג ממנה ולא תרד ממנה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
ואז היא תרד מהשלום.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
קונסנסוס זה בא לידי ביטוי גם בהודעת הממשלה היום וגם בהחלטות מפלגת העבודה בוועידתה.

אדוני היושב-ראש, אנו דוחים כל השוואה בין סיני ובין רמת-הגולן, בין פיתח-הרפיח והישובים בה ובין הישובים שלנו ברמת-הגולן. באותה מידה אין השוואה בין שרס-א-שיח' ובין ירושלים או בין פיתח-הרפיח ובין יהודה ושומרון. אני מצטער צער רב שדווקא אלה שאני מאמין שטובת רמת-הגולן לנגד עיניהם וטובת יהודה ושומרון לנגד עיניהם, דווקא אלה משמיעים באוזנינו שיש כאילו דמיון בין פיתח-הרפיח ורמת-הגולן או שקיים

אשר עזוז ותפארתו של הוד קדושת הדורות חופפים עליהם. חברים נכבדים, רק בשמירת תורתנו הקדושה נשמור על זכותנו וזיקתנו לרמת-הגולן. אף אחד מאתנו אינו נתון במבחן זיקתנו-הערכתנו לחשיבות רמת-הגולן לבטחונו.

משבח אני את הממשלה על החלטתה הנכונה שלא להעלות כעת לדיון במליאת הכנסת את הצעת החוק על החלת החוק הישראלי על רמת-הגולן, וברור שעל כך תביע סיעתנו אומון בממשלה. אני משבח את האופוזיציה על החלטתה כפי שנתפרסמה, שהיא זהה עם עמדת הממשלה. אינני חושב שיש משהו שמטיל דופי באלה שיצביעו בעד עמדה זו כאילו אינם רגישים, אינם מעריי כים ואינם ערים לחשיבות רמת-הגולן למדינת ישראל, ובייחוד לבטחונו של מדינת ישראל. כולנו ערים למשמע עות האסטרטגית של רמת-הגולן החולשת על הישובים שבסביבה. וידעו אחינו אשר נמצאים בהרי הגולן שכל חלקי הבית, רובם ככולם, מעריכים את הימצאותם שם. 30 המפעלים שברמת-הגולן, 20 המפעלים שמתכננים להקים, חמשת יושבי הקבע שהוקמו באחרונה, הכבישים שנסללו ונסללים, כל המאמצים שנעשו, נעשים ויעשו לביסוס התיישבותנו ברמת-הגולן הם הם החשובים והם מקובלים על רוב חלקי הבית.

רמת-הגולן היא חלק מארץ-ישראל ועל כך אין צורך שהכנסת תוסיף על מה שברור בתורתנו הקדושה המסמנת וקובעת את גבולות ארץ קדשנו, ואין ולא יהיה כוח בעולם שיפקיע מעם ישראל את זכותו לא ארצו, ארץ קדשנו. כל שטח וכל שעל מאדמת ארץ קדשנו יקרים לנו וחד שובים לנו. מפני חטאינו גלינו מארצנו. גלינו, אבל גם אז, כאשר גלינו מארצנו, לא הופקעה קדושתה ולא הופקעו זכותנו וזיקתנו לארצנו. עם כל הערכת המשמעות של החלת חוקי מדינת ישראל על אלה שטח שהוא, ברור שאין למשמעות זאת עליונות על מה שכתוב בתורתנו וחוקו בלבב העם היהודי על זכותו וזיקתו לארץ קדשנו. לא החלת חוקי מדינת ישראל ולא הכרת אומות העולם העלו את משמעות שייכותנו-וזיקתנו לארץ-ישראל על מה שקבע מאז שש, ברור הוא הבטיח לאברהם "כי את כל הארץ... לך אתננה ולורעד עד עולם".

אם ממשלת ישראל במדיניותה הנכונה והעקבית הביאה לכך שמאז כינונה ועד היום לא נערכות מלחמות בגבולות ארצנו; אם ממשלת ישראל במדיניותה הנכונה והעקבית הביאה לחתימת הסכם של שלום עם מצרים, הגדולה במדינות ערב, ובזכות מדיניות זו יושבים אחינו שלום ושקטם ברמת-הגולן — כאשר זאת היא מדיניות הממשלה יש לנו אומון בה ונצביע בעדה.

אם היו מעלים איזו הצעה שעל ידה היינו עוזרים עזרה ממשית, משמעותית, לאחינו שברמת-הגולן, בטוחני שכל חלקי הבית, רוב חלקי הבית, היו נותנים ידם לכך, כי אנו מעוניינים בזה שנימצא ברמת-הגולן, מעוניינים בזה מכל הבחינות, אבל הצעת חוק להחלת חוקי מדינת ישראל לא תביא ישועה לאחינו היושבים ברמת-הגולן. משמעות הצעה זו היא הפגנתית יותר מאשר תועלתית, ואין אנו יודעים לשם מה וכלפי מי עלינו להפגין. כעת, כשאנו מעוניינים לקדם את תהליך השלום, לשם מה עלינו להתגרות בעולם הגדול, בשרידי ידידינו? לשם מה עלינו להכביד על מצרים? נשים על המאזניים את הרווח וההפסד מהצעת החוק. חברי-הכנסת מר שמיר בדבריו הצביע על פיקפוקינו בהחלת חוקי מדינת ישראל על רמת-הגולן, שזה כאילו בגלל פחדנות. איני יודע אם אי פעם אפשר

ברמת-הגולן אנו מציעים לכנסת לדחות את הצעת איאמון.

הי"ר מ. ל. מרון:
רשות הדיבור לחבריה-הכנסת וילבר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יש לנו איאמון מוחלט בממשלה הזאת. אילו היתה לממשלה הזאת אחריות לאומית, שכל כך הרבה מדברים עליה כאן, היא היתה מסכימה ללכת לבחירות עכשיו. הממשלה כופה את עצמה על העם, על רוב הציבור. על כך אין הילוקי-דעות.

אבל כשאנחנו דנים בהצעת סיעת התחיה להביע איאמון לממשלה משום שהיא אינה ממחרת לספח רשמית את רמת-הגולן הרי עלינו להגיד באופן חד-משמעי: אנחנו דוחים את הצעת הסיפוח; אבל לא רק מצד התחיה, אנחנו דוחים גם את ההצעות מטעם הליכוד ומטעם הנצ"מ במערך. אין אנו רואים הבדל עקרוני בנושא רמת-הגולן בין עמדת הליכוד, התחיה והנצ"מ שבמערך. הוויכוח ביניהם איננו על הסיפוח, הם כולם בעד הסיפוח; הוויכוח כוח ביניהם הוא על העיתוי, מתי נוח יותר לספח, בהתחשב עם גורמים בין-לאומיים ואחרים. אנחנו דוחים עקרונית את סיפוח רמת-הגולן. רמת-הגולן, זו הרמה הסורית, היא חלק מסוריה מאז ומתמיד. מדוע רק רמת-הגולן? יכולים חברי-הכנסת משה שמיר וגאולה כהן להגיש לכנסת הצעת חוק לספח גם את כל סוריה. למה לעשות את זה בשלבים? ולמה לא תגישו הצעת חוק לספח את ירדן? מדוע לא? תרימו ידיים ותספחו. אבל אתם בעצם עושים מעשה הבל, אתם בכלל עושים דברים אשר עלולים להביא אסון לא על סוריה — כי סוריה תקבל את רמת-הגולן במסגרת של שלום, מאה אחוז, תרשמו את זה — אלא אתם עלולים להביא אסונות על ישראל, אסון של בידוד גמור, שכבר קיים, ואסון של מלחמות שמי יודע כיצד תיגמרנה, אתם מסכנים את עצם קיומה של מדינת ישראל בהרפתקנות הקיצוניות שלכם.

אנחנו מתנגדים הן לחקיקה של סיפוח והן למעשים של סיפוח. מי שרוצה שלום צריך לדעת, ואני חושב שכולכם יודעים, ששלום מחייב לדת רמת-הגולן ה"סורית, להווייך משם את כל ההתנחלויות, וכן לסגת מהגדה המערבית ומרצועת-עזה לקווי ה-4' ביוני, להוריד את כל ההתנחלויות ולקיים מדינת ישראל עצמאית, ריבונית, עם בטחון, חוקה יותר מוראלית, במסגרת קווי ה-4' ביוני. רק לפני ימים אחדים התקבלה החלטה ברוח זו בעצרת הכללית של האומות-המאוחדות כמעט פה-אחד. אם אתם אוטמים את האזניים משמוע אתם רק מגלים חוסר ריבוי אליים וחוסר אחריות לאחיות. הבטחון לא יושג על-ידי סיפוח אלא אך ורק על-ידי שלום כולל והכרה של כל המדינות הערביות והעם הפלשתינאי ונציגותו אש"פ במדינת ישראל על בסיס של הדדיות, והדדיות כזאת יכולה לקום עם הקמת מדינה פלשתינאית עצמאית בצד מדינת ישראל. זה לטובת שני העמים גם יחד.

הי"ר מ. ל. מרון:
רשות הדיבור לחבריה-הכנסת מנחם פרוש, ואחרי — לחבריה-הכנסת בנימין הלוי.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, שיר השירים שרו ועוד ישירו על רמת-הגולן, הרי ההרים הרמים הגבוהים

בהחלטה 242 ובהסכם קמפ-דייוויד, שהדבר צריך להישאר פתוח למשאומתן לשלום, ולא ייתכן שהיום נעשה את האקט החד-צדדי שלא ישנה את העובדות ברמת-הגולן אבל יגרום לכך שנכריז קבל כל העולם שאנחנו מפירים בפרהסיה חוק בין-לאומי. רק נזק ייצא לנו מזה, ומדיניות הממשלה, שהיא כוללת את מדיניות החוץ והבטחון, צריכה לעמוד על המשמר נגד הנזק הזה שעלול להיגרם. לכן אני חושב שהממשלה באמת עשתה בתבונה כאשר קיבלה הפעם החלטה מפורשת, ואנחנו נביע אמון לממשלה בעניין זה.

היו"ר מ. ל. מרון :

רשות הדיבור לחברת-הכנסת גאולה כהן, ואחריה — לחברת-הכנסת שולמית אלוני.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין זה סוד שהאחד אשר לא האמין שהחוק שלנו לא יעבור השבוע בכנסת לא היה אחר מאשר נשיא מצרים סאדאת. סאדאת האמין שהחוק הזה אכן יעבור, והוא גם הכין לעצמו אליבי, כיידוע. הוא אמר שלא איכפת לו אם החוק יעבור, יש לכך סיבה ברורה, כמובן. הוא לא רצה להגיע למצב של סיכסוך עם ישראל שימנע ממנו את החלק השלישי של סיני. מי שדירדרה היום גם אותו לומר שבעצם אם החוק אכן יעבור היום אולי יהיה בו כדי לסכן את הסכמי קמפ-דייוויד, זו היתה ממשלת ישראל בהחלטתה שלשום, שבעצם אמרה לסאדאת: אין לך מה לפחד ואין לך גם צורך באליבי, אחת תקבל את החלק השלישי של סיני גם בלי שתעמוד כל כך על המשמר.

החלטתה של ממשלת ישראל היתה אווילית מבחינה מדינית, ומדיניות פירושה גם עיתוי.

מרדכי אלגרבלי :

היא היתה טובה מאוד.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :

זו היתה החלטה של מדיניות בלתי-שפויה שאיננה רואה את השעה, וזה הרי לא בפעם הראשונה, זו רק הוכחה נוספת לניתוק שלה מהחשוב של המציאות החיי-צוגית וזה בגלל המציאות הפנימית שלה. החלשה מבפנים. זו היתה החלטה כיתחית, שבעצם רק דחתה הצעה של התחיה. הממשלה באמת רואה בסיעתנו סכנה ואני יכולה להבין את הליכוד שכאשר הוא שומע את השם של התחיה הוא מתחיל לחשוש, ובצדק. שם האמת, זה נותן לו את כל הציוק המוסרי שלו, והוא מתהיל, ובצדק, להוריד את התחיה מסדר-היום. אבל זה לא יועיל להם. התחיה כבר הצליחה. היא הכריחה את ממשלת ישראל להתייחס אל נושא לאומי ממדרגה ראשונה.

עמוס דה-הורביץ (המערך) :

רצית, לא ?

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :

היא הכריחה את כל המפלגות להתייחס אל נושא חוק הגולן, אבל לא רק את זה. היא גם תצליח להעביר את החוק של הגולן. בזה אין ספק.

מובן שאת החוק הזה יזמו — אם זו היתה השאלה — מתיישבי הגולן ו"לובי" הגולן, שבראשו עמד חברת-הכנסת מממערך, אברהם כ"ץ-עז. איננו גוזלים שום זכות ראי-שונית. להיפך, כל הכבוד לעניין הזה. אבל ה"לובי" של

היה להאשים את ממשלת ישראל בפחדנות ובפקפקנות. היא איננה פחדנית, היא רק מעשית. ודווקא מתוך הגישה המעשית הוכיחה הממשלה את הבדלי גישתה לשטחים אשר בסיני, שעליהם ויתרה, ולרמת-הגולן, שחינויותה אינה עומדת בסימן שאלה אבל גם אינה זקוקה למעשי התגרות כאשר זה אינו מביא תועלת. סיעתנו תצביע בעד אמון בממשלה על החלטתה שלא להיגרר אחרי הצעות מתגרות בעולם. אין אנו פחדנים אבל אנחנו גם לא מתגרים. סיעתנו תצביע בעד אמון בממשלה הנאמנה להסכמים שהיא חותמת, בין שאלה הסכמים כלפי חוץ ובין שאלה הסכמים כלפי פנים. ממשלה המכבדת הסכמים ראויה לאמון.

היו"ר מ. ל. מרון :

רשות הדיבור לחברת-הכנסת בנימין הלוי.

בנימין הלוי (התנועה הדמוקרטית) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, סיעתנו, סיעת ה"תנועה הדמוקרטית, תביע אמון לממשלה דווקא משום החלטתה להתערב הפעם באופן חיובי בדיונים בכנסת ולהסיר את הצעת החוק הזאת מסדר-היום.

ניסו, שלא בצדק, להשוות את קבלת חוק-יסוד: ירושלים בירת ישראל, עם ההצעה שהפעם אנחנו מבקשים להסיר מסדר-היום בנוגע לגולן. ההשוואה הזאת מטעה מכל הבחינות. ירושלים היא בירת ישראל מאז ומתמיד. היא מרכז ארץ-ישראל, היתה מרכז ארץ-ישראל ונשארה מרכז ארץ-ישראל גם בזמן המאנדאט וגם בזמן מדינת ישראל. חלק מירושלים נכבש אמנם על-ידי הלגיון הירדני בשנת 1948 אך ירושלים מעולם לא היתה חלק ממדינה זרה, ממדינה ריבונית. גם הסיפוח של ירושלים המזרחית על-ידי ירדן לא הוכר לא על-ידי ישראל ולא על-ידי אומות העולם, מלבד שתיים חריגות. לכן יכולנו כבר אחרי מלחמת ששת-הימים, בהתאם לכל החוקים, גם בהתאם לחוק הבינלאומי, להכריז שממשלת ישראל יכולה להחליט לגבי כל חלק מארץ-ישראל שהוא חלק ממדינת ישראל, ואכן ממשלת ישראל הכריזה מייד שירושלים כולה היא חלק בלתי-נפרד ממדינת ישראל ומצב זה נמשך 13–14 שנה. לא כך היה בקשר לגולן, לסוריה. כאשר הכנסת קיבלה את החוק על אפשרות החלתו של חוק מדינת ישראל על הלקים מארץ-ישראל לא חוקק חוק שיאפשר לממשלה להחיל את חוק מדינת ישראל גם על רמת-הגולן.

שרה-משפטים מ. נסים :

או על סיני.

בנימין הלוי (התנועה הדמוקרטית) :

או על סיני. ובכוונה לא, מפני שהיא היתה חייבת להתחשב במצב המשפטי שרמת-הגולן וסיני היו, ויהיו, עד שיושג הסכם בין-לאומי לשינוי המצב הבינלאומי הפוליטי, חלק ממדינות ריבוניות אחרות. מובן מאליי ובכל העולם מקובל שאי-אפשר לשנות גבולות בין לאומיים על-ידי אקט חד-צדדי של מדינה אחת ללא הסכמת המדינה האחרת הנוגעת בדבר. לכן, מאז תחילת יישוב רמת-הגולן, המדיניות הרצופה היתה ליישב את כל הגולן בתוך חלק בלתי-נפרד ממדינת ישראל במובן המעשי, בפועל, כדי שהיא יהיה מיושב יהודים וישמש חגורת בטחון לצפון הארץ, ולדחות את ההכרזה הסופית על הסטאטוס הפוליטי והמשפטי של האזור עד לתתימת הסכם השלום. כך התחייבנו בכל החוזים הבינלאומיים,

כולו של הבית הינו אדיש כלפי הגולן. ורושם זה עלול להיווצר היום עם ההצבעה. כשם שנהגה תנועת התחיה בתבונה כשנמנעה, לאור המצב שנוצר, מלהציע לכנסת לדון היום בחוק שיציע את סיפוח הגולן, מפני שדחיית הצעתה היתה מעוררת בעולם את הרושם כאילו אנו כבר מוכנים לוותר על הגולן, כן לא היה מן התבונה להציע על רקע זה אי-אמון לממשלה. דחיית הצעה זו עלולה להתייחס באופן לא נכון בעולם, ומתוך כך אינני סבור שצד זה היה נכון ובעייתי נכון, ועל כן הימנעתי. אין הצבעתי קובעת, כשם שהצבעת רבים בבית זה איננה קובעת, את עמדתנו כלפי הגולן. אנו סבורים שיש למצוא דרכים להבטחת הישארותו של הגולן בידינו בכל משאומתן על השלום שנהגה להבא.

ומעניין לעניין באותו עניין: בכנסת תועלה היום הצעה להחיל באורח חד-צדדי את האוטונומיה ביהודה ושומרון, כמובן, אצביע נגד הצעה זו. היא תוצאה של מדיניות כושלת אשר הביאה אותנו למבוכה ללא מוצא, כמעט, אבל היא עלולה להחמיר עוד יותר את מצבנו. נחוצה כעת העזה לעשיית רוויזיה ובדיקה מחודשת של המצב ולא המשך הליכה עקבית ועיוורת בדרך-לא-דרך, שאלה הוביל אותנו שר החוץ לשעבר יחד עם כל הממשלה.

עמדות כלפי הממשלה בשאר העניינים, בגלל מחדליה, בעיקר בשטח הכלכלי אבל גם בשטח המדיני, אינה מאפשרת לי להביע לה אמן ולכן, כאמור, אמנע מהצבעה.

היו"ר מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת שולמית אלוני, ואחריה — לחברת-הכנסת מרדכי וירשובסקי, אם הוא יהיה באולם. אם לא — לחברת-הכנסת אורי אבנרי.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנו נמצאים למעשה בדימוי שלטון. לעתים נראה שהממשלה בשיתוק מוחין מוחלט ומונחת כצמח והכול סובב סביבה באיזה מחול פולחני למען החיות את המת הזה או הצמח הזה. לעתים אולי יש לו רגעים של הארה ושל בהירות, והי החלטה שלא לספח את הגולן היום באמצעות חוק היא אחד מרגעי ההתעוררות. אבל גם את הרגעים האלה דוחים ומוחקים החולשה הכללית והדימומים הכלליים. חברה שאיננה יכולה לבסס נושאים של חינוך, של אמור, נות, של דעות, של שייכות, של יצירה, של משאומתן לשלום אלא באמצעות כפייה שבחוק — כי המלה הכתובה תיתן לה את הסיפוק של העשייה במקום עשייה של אמת — היא חברה שמאבדת את בטחונה העצמי ואת עמוד השדרה שלה. מה זה לבוא היום ולהביא הצעה אי-אמון בממשלה מעניין החלטה אם להחיל או לא להחיל את החוק הישראלי על הגולן? זו איננה הבעיה הקארינאלית היום, זו בעיה של היסטוריה, של מחול פולחני סביב דב-רים שבהם לא צריכה ולא יכולה להיות עשייה. במלים אפשר לעשות הכול, עם הרמת ידיים.

יש מקום להבטת אי-אמון היום. במדינה מתוקנת די להביע אי-אמון בממשלה שמסקיעה 140 מיליון לירות כדי לבנות בשייח-ג'ראח לשכה לראש הממשלה שאפילו לא הוחלט לעבור אליה.

שרייה-שפטנים מ. נסים:

מה את מדברת? האם את יודעת שהבתים האלה נבנו לפני שש שנים, שבע שנים? למה לדבר סתם דיבורים?

הגולן שאמר לפני שנה, לפני חצי-שנה ולפני חודשיים "עכשיו ועכשיו", היום הוא כבר אומר עם הממשלה הזאת: מחר, מי שהיום אומר "מחר" עלול חס ושלום להיות בסוף שותף להחלטה על ירידה מהגולן, כי אין משאומתן פתוח. שם הם לא יסכימו לשום פשרות "קוסמטיות", כמו שאומר פרס. אם הם בכלל יגשו למשאומתן וילכו למגע אתנו זה יהיה מגע של מלחמה; ואם לא של מלחמה אלא של משא ומתן זה יהיה לא על פשרות "קוסמטיות", זה יהיה על ירידה מרמת-הגולן. אני רק מאמינה ששפיות הדעת, שאיננה אצל הממשלה, היא בכל זאת חלקו של העם הזה שהצביע בהרבה מאוד משאלי דעת-קהל בעד החלת חוק ישראל על הגולן. אבל הממשלה מנוקת לא רק ממה שרצוי לעם אלא גם ממה שהעם רוצה.

אנחנו, סיעת התחיה, לא מאמינים שחוקים לבדם שומרים על עצמם, גם לא חוק ירושלים. חוק הוא כמו גבול: אם אתה מפקיר אותו הוא לא שומר את עצמו לבדו. היה לנו גבול נהדר במלחמת יום-הכיפורים. לא שמרנו עליו, לא היינו בו. חוק ירושלים גם כן לא ישמור על עצמו לבדו. חוק ירושלים אינו שומר על עצמו, גם חוק הגולן לא ישמור על עצמו. אבל איפה הצביעות הזאת של בן-אהרון שדיבר על "צלם בהיכל"? הוא הרים את ידו בעד עקירת יושבים, בעד עקירת מעשה ציוני. זה לא צלם בהיכל? לכל הצבועים, לכל המפחדים ולכל המפחדים אני יכולה להבטיח דבר אחד: העם חזק מהם. הגולן חזק מהם. הגולן חזק מן התחיה. התחיה איננה רוצה שום יוקרה מפלגתית, חס וחלילה, היא קוראת היום לממשלה להיות ממשלה ציונית ועצמאית, להחיל את החוק ובמקום שאין איש יהיה עתה איש. אם הממשלה לא תמלא את תפקידה, סיעת התחיה — כמו בעל הנושאים — תביא לכנסת שוב את חוק הגולן מתוך אמונה שהוא אכן יעבור.

היו"ר מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת קלמן כהנא, ואחרי — לחברת-הכנסת שולמית אלוני.

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אף שאין לי אמן בממשלה המכהנת כעת לא אצטרף היום להצעת אי-האמון המוצעת, ואנמק את צעדי זה במלים ספורות.

בהצעת אי-אמון צריך לדעת להשתמש. זה מכשיר פאראלאמנטארי חשוב ולפעמים אף יעיל, אבל השימוש המופרז בו ושלא במקומו ובזמנו עלול להפכו לרועץ למשתמש בו. אינני סבור שבמקרה הנוכחי היה מקום להציע הצעת אי-אמון.

עובדה היא כי רבים בבית הזה סבורים שיש להחיל בצורה זו או זו את החוק הישראלי על הגולן. אני מצטער כי רבים מאלה הסבורים שיש להחזיק בגולן ולא להחזירו אינם מכירים באותה מידה בערך היאחזותנו ביהודה ושומרון והיו גם נדיבים ביותר, נדיבים עד הסוף, ללא תמורה מתאימה וללא בטחונות מתאימים, במסירת כל סיני לידי שכנינו ממערב. נראה שלא פעם אינטרסים אנוכיים הם הקובעים את העמדה ובגולן יש אינטרסים רבים לאלה השוכנים בקירבתו ועל כן יש גם מבין אלה אשר רוממות "שלום עכשיו" בפיהם המוכנים לצאת למאבק למען הגולן. אני שבע רצון מכך, אם כי אני מצטער שיש להם, בהערכתם את הדברים, איהו-ואיפה. אך מאחר שיש חוג נרחב בכנסת המחפץ דרכים להבטחת את הישארותנו בגולן והרואה בחומרה את הפקרתו, אינני סבור שהיה טוב להגיע למצב שיווצר בו רושם כאילו רוב רובו או כמעט

deeply affected by the conflict. They therefore agree that this framework as appropriate is intended by them to constitute a basis for peace not only between Egypt and Israel, but also between Israel and each of its other neighbours which is prepared to negotiate peace with Israel on this basis. אדוני היושב־ראש, מה זאת אומרת? נאמר כאן בצורה חדי־משמעות שהדגם של קמפ־דייוויד הוא דגם לכל הסכמי השלום בעתיד. ומה הוא הדגם הזה? פניו כל השטחים עד המילימטר האחרון תמורת שלום־אמת וסידורי בטחון מתאימים. זהו גם הדגם לרמת־הגולן. אין לי שמץ של ספק שאם אי פעם יקום שלום עם סוריה הוא ייראה כך: סידורי בטחון ברמת־הגולן — כן; ולי נוכחות צבאית ברמת־הגולן לתקופה מסוימת — כן; החזרת הריבונות על רמת־הגולן עד המילימטר האחרון לסוריה — בלי כל ספק. כולכם יודעים זאת ואל תבואו כאן עם קונסנסוס לאומי. אותו קונסנסוס היה קיים לגבי אי־החזרת אף ששל אחד בסני, אותו קונסנסוס מזויף שישנו היום בבית הזה לגבי רמת־הגולן היה קיים גם לגבי סיני; ומשה דיין אמר: אם לבחור בין שרם אי־שיח לבין שלום — עדיף שרם אי־שיח בלי שלום. קרה מה שקרה, קם ממשל חדש במצרים, מדיניות חדשה במצרים, והקונסנסוס הלאומי הגדול, שהייתי חלק ממנו, קבע להחזיר את כל סיני עד המילימטר האחרון, תוך פירוק כל ההתנחלויות, תמורת שלום וסידורי בטחון. בבוא היום, כאשר בסוריה תהיה ממשלה שתצטרף לעשות עמנו שלום, אנו נעשה עמה שלום על אותו בסיס עצמו בדיוק. ואני משוכנע לחלוטין שתמורת שלום וסידורי בטחון יחזיר הרוב המוחלט של עם ישראל את הגולן ויפרק את ההתייחסות. ואותו רוב, אותו מספר קולות שצביע היום בעד אי־האמון — ואני מקווה שלא יהיו יותר משני קולות — משקף באמת את אלה המוכנים להקריב את השלום ולוותר עליו תמורת פיסת אדמה שמעולם לא היתה שייכת ל־ארצנו.

אדוני היושב־ראש, מובן שלא אצביע בעד הצעת אי־האמון.

הי"ר מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לחבר־הכנסת גדעון האוזנר, ואחריו — לחבר־הכנסת מרדכי וירשובסקי.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, אנביל עצמי לעניין העומד על הפרק, הצעת אי־האמון בממשלה, שהרי בנושאים אחרים, בנושאים מדיניים, בטחוניים וכלכליים, לצערי אינני יכול להצטרף להצעת האמון לה. אבל דווקא במקרה זה, כשהממשלה נקטה עמדה של התחשבות ב־נתונים המדיניים שבהם נתונה המדינה, כשהיא בפעם זו מאזינה לרחשי לבם של אחרוני ידידינו, לא מגיע לה שוביץ לה אי־אמון.

למה לעורר את עניין רמת־הגולן כאשר איש איננו מעורר זאת? וזאת להבדיל מעניין ירושלים שדובר ב־פארלאמנט המצרי על חלוקתה מחדש ודובר בווינגטון על כך שאחיותה של ישראל אינה סופית. על רמת־הגולן איש אינו מדבר, לא במגעיו עם מצרים, לא בכל המגור של פעולתו הדיפלומאטית, אפילו באומות המאוחדות לא מדברים על רמת־הגולן. למה אנו צריכים להעמיד את כדי להביך את אלה שעוד נותרו ידידינו? כדי לתת אמתלה הנושא הזה על הפרק? כדי ללכד מייד את כל יריבינו?

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

היום היה פירסום שמשקיעים בלשכה, שלא הוחלט לעבור אליה, 140 מיליון לירות. לאיזה צורך?

אדוני השר, יש היום מקום להביע איאמון לממשלה הזאת על השיטה שבה מטפלים בתקציב הבטחון. אנחנו רואים סחר־מכר בעניינים שהם עצם קיומנו, עצם היינו, על מספרים ולא על תכנית, בלי שום התייחסות ראציו־נאלית. מחול של "פרות קדושות" בלא לדבר אם אפשר לשנות בסעיף זה או בסעיף זה ולהעביר מסעיף לסעיף. הקול היחיד הסביר שנשמע בנושא זה היה קולו של יושב־ראש ועדת החוץ והבטחון, והסבירות שלו לא היתה בכך שהיו לו תשובות אלא בכך שהוא הציג את השאלות הנכונות. הוא אמר: רבותי, על מה מדברים? איך כל הארץ הזאת רוקדת ומחוללת סביב תקציב הבטחון בלי שייאמר מה אנחנו רוצים לקצץ, מה הם ההישגים, מה הם הסיכונים ואילו סיכונים אנחנו מקבלים או לא מקבלים על עצמנו? אבל המחול הזה נמשך הלאה כי את ה"פרות הקדושות", האנשים שהושבנו בפיתחת־רפיה, צריך לפצות ולכן מגישה הממשלה תקציב שבו ניתנים לקבוצת אנשים קטנה פיצויים העולים על כל תקציב הפיתוח של מדינת ישראל הניתן למשרד הבריאות ולמשרד הרווחה. חוסר ה־פרופרציות וחוסר הריאליזם של דברים אלה הם נושאים לא־ראויים, לבוא ולהציע הצעת איאמון על ההארה היחידה שהיתה לממשלה הזאת בשנה האחרונה מתוך ריסון עצמי, מתוך שהבינה שאין צורך ושאינ מקום ושזאת התגרות שאין בה שינוי כהוא־זה. לבוא ולהביע לה איאמון על כך — מעיד על ההתפוררות המוחלטת של ההבחנה בין מה שכן ומה שלא. ובשעה שאין מבינים מה כן ומה לא איאפשר לשחק עוד.

בדבר אחד אני מסכימה עם חברת־הכנסת גאולה כהן: בימים מסוג זה יש להחזיר את המאנדאט לציבור ואולי שם השפיות תהיה מצויה יותר.

הי"ר מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לחבר־הכנסת אורי אבנרי, ואחריו — לחבר־הכנסת גדעון האוזנר, ואחריו — לחבר־הכנסת מרדכי וירשובסקי.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, בגיל 14 הצטרפתי לאירגון הצבאי הלאומי בארץ־ישראל שסיסמתו היתה "רק כך" וסמלו היה המפה של ארץ־ישראל השלמה. אותה מפה לא כללה את רמת־הגולן. מעולם לא תבעו הדוגלים בארץ־ישראל משני עברי הירדן את רמת־הגולן כחלק ממנה. לא זאב ז'בוטנסקי, לא מנחם בגין, לא אברהם שטרן — אף לא אחד מהוגי־הדעות של אותו מחנה לא דגל מעולם בהשתייכות רמת־הגולן לארץ־ישראל.

ב־5 בינוי יצא צבא־הגנה לישראל למלחמת מגן, כאשר שרה־הבטחון משה דיין וראש־הממשלה לוי אשכול מכריזים: אין פנינו לכיבושים. ולולא כבש צה"ל במהלך המלחמה, מסיבות צבאיות גרידא, את רמת־הגולן לא היה עולה על דעת איש לעולם לתבוע את רמת־הגולן כחלק ממדינת ישראל.

הסכמי קמפ־דייוויד, בניגוד לדבריו של שר המשפטים המתבססים על פילפול לשוני, אומרים: Their purpose is to achieve peace and good neighbourly relations. They recognize that, for peace to endure, it must involve all those who have been most

היושב־ראש, כנסת נכבדה, ההצבעה היום — תהיה אשר תהיה — תצביע שיש רוב שמבין שחוק הגולן יהיה מכה נוספת על המכות הרבות שאנחנו חטפנו, שזה יהיה איבוד נוסף של ידידים. אנחנו מבינים שבעניין הזה הממשלה סוף סוף פקחה את עיניה לרווחה. אבל לראות בכך אמון בממשלה הזאת, אמון הציבור באפשרות של הממשלה הזאת לתפקד ולהוציא את העם מהמבוכה הנוראה שבה הוא נמצא. מההידרדרות הנוראה שבה הוא נמצא. מהבריחה ממולדתו שבתהליך זה הוא נמצא — תהיה זאת אי־הבנה.

לכן, תהיה אשר תהיה צורת ההצבעה, אמון בממשלה הזאת אין לרוב חלקי הבית הזה. מה שיש הוא נסיון מלא־כוחי, הנשמה מלאכותית, להחזיק גוף שהוא בבחינת גוסס, כי זמנו עבר. כך לא צריך להיות הגוף שמנהל עם. ייתכן שצריך להנציח את החיים של הפרט כל עוד יש תקווה. עם ממשלה זאת, כל עוד היא חיה, אין תקווה למדינת ישראל. לכן אנו מביעים לה אי־אמון מוחלט. ההצבעה היום — אם לא תהיה נגדה או כן תהיה נגדה — לא משנה את העובדה.

היו"ר מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לחבר־הכנסת סעדיה מרציאנו, ואחרי — לחבר־הכנסת אסף יגורי, ואחרי לחבר־הכנסת מרדכי אלגרבלי, אחרון הנואמים בדיון זה.

סעדיה מרציאנו:

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, סיעת התחיה — בנא"י, באמצעות זוברת־הכנסת גאולה כהן, מוצאת כל פעם הזדמנות להעלות נושאים במליאת הכנסת ובעיקר נושאים שלדעתי ולדעת רבים אחרים גורמים נזק עצום למדינת ישראל. סיעת התחיה בדרך כלל נבנית מזה, משום שלא יכול להיות שאין לה מחשבה על התוצאות של החוקים וההצעות שהיא מציעה. יש לה מחשבה, היא יודעת בדיוק מה יתפתח מזה והיא יוזמת זאת בכוונה. כי זו דרכם של הקיצונים בכל מיני מקומות, בכל מיני ארץ־צות. ליהנות מקיצוניות שתנועה אחת מספקת לרעותה. לפני זמן מסויים נחנו סיעות הבית לחברת־הכנסת גאולה כהן את האישור החוקי להעלות את החוק בנושא ירושלים. ראינו את התוצאות, נגרם לנו נזק לא קטן. היום היא באה עם חוק הגולן כמו ידעונית שמעוררת את הרוחות שיתעוררו וישתוללו. לכן סיעתנו חושבת, אנחנו חושבים, שיש להתנגד להצעה שהיא מעלה. כל חברי הכנסת צריכים להתנגד להצעה שהיא מעלה, כי בסך־הכול חברי הכנסת שדיברו לפני — חברי־הכנסת האזויר, אלוני ואחרים — עמדו על הנזק שיגרם הנושא הנדון פה היום. מה עוד שבאיזו שהיא צורה הצעתה תפגע שוב בנושאים החברתיים על־ידי כך שיופנו תקציבים המיועדים לנושאי רווחה לנושא שהיא מעלה. בממשלה הזאת, שבקרוב צריכה להביא בפני הכנסת את תכניתו החדשה של שר האוצר יגאל הורביץ, הוויכוחים לגבי מערכת הבטחון הם קשים ביותר והוויכוחים עם אנשים הממונים על הרווחה, כדוגמת השר ישראל כ"ץ, נדחקים הצדה. את התוצאות של הדיונים האלה נקבל בקרוב אצלנו.

לכן לא אתן יד לשום חוק, לשום תכנית שיכולה להרוס כל סיכוי לשלום. כדוגמת ממשלות קודמות וה־ממשלה הזאת שאמרו שסיני, שרם אישייח' ופיתחת־רפיח ומקומות אחרים, לא בא בחשבון לדבר עליהם, בשום פנים ואופן לא. ואז הגיע אסדאד, נפתח המשא־ומתן והתברר כי היה כדאי למדינת ישראל לוותר על המקומות שהיו מקודשים לאנשים רבים, לשתי הממשלות, תמורת השלום.

לסורים לחמם את הגבול? לסוריה יש כעת בעיות, בעיות פנים מוחצות וכבדות עם "האחים המוסלמים". היא עמדה על סף מלחמה עם ירדן לאחר ריכוזי כוחות גדולים משני עברי הגבול, היא נתונה גם בסבך הסיכסוך העיראקי־איראני. האם אנו צריכים לאחד מאחוריה את כל האזור? להעמיס מעמסה כבדה נוספת על הסכם השלום עם מצרים? מי יודע אם הוא יוכל להחזיק מעמסה זו בשביל מה?

אחיותנו ברמת־הגולן לא באה בזכות חוקים, ולא בזכות הצהרות. האופי הישראלי שהצלחנו להעניק לרמת־הגולן בא בזכות כוחו ותושייתו של צה"ל אשר סלל את הדרך למפעל התיישבותי מפואר. הרי אנו רק נסכן את כל אלה אם נצא כעת בהצהרות רמות שלא יביאו לנו אף דונאם אחד של קרקע מעובדת, אבל חזית משותפת מקיר אל קיר של כל אויב, יריב או מתנכל — את זאת יביאו לנו לבטח.

אם למישהו יש היריהורי חרטה על הסכם קמפי־דייוויד, ובוודאי יש היריהורי חרטה כאלה למי שמראש התנגד לו, הוא צריך להצביע בעד סיפוח רמת־הגולן, כי זה בדיוק בקו הפעולה שלו. אבל אני פונה לאותם חלקי הבית שתמכו בהסכם קמפי־דייוויד: איך הם יכולים לתת יד אפילו להיריהור על סיפוח רמת־הגולן?

אדוני היושב־ראש, הממשלה איננה זכאית לאמון על מכלול פעולותיה. על החלטתה זו יש להגיד לה ברכה. אני אסנע מהצבעה משום שאנני מוצא כל צידוק להצעה לספק את רמת־הגולן או לגלגל את הממשלה על כך שבפעם זו החליטה החלטה נכונה.

היו"ר מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לחבר־הכנסת מרדכי וירשובסקי, ואחר־כך — לחבר־הכנסת סעדיה מרציאנו.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, משולה ממשלה זאת לתרגומה עיוורת שגם היא מוצאת פעם גרגר בעי־רימת החפץ. במחדלי השמאלים שהצטרפו, שהם למעשה כל תקופת כהונתה, היא עשתה את כל השגיאות שאפשר היה לעשות. אך בתוך הסיטואציה הזאת, בתוך המערך הזה, היא הגיעה פעם, למולנו הרב, באיחור גדול למסקנה נכונה והחליטה לדחות את התמיכה שלה בחוק הגולן. זה מעשה נכון אחרי אין סוף של מעשים לא נכונים. זה מעשה נכון לאחר שהממשלה הזאת הביאה עלינו את הדבר הנורא של חוק ירושלים, שלמעשה לא היתה לה ברירה אלא לעשותו, לבידודנו החמור בעולם.

לכן אין לתת אמון בממשלה הזאת. גם אם היום לא תורמנה כל הידיים נגד הממשלה הזאת בהבעת אי־אמון מוחלטת למעשה בענייני חוץ ופנים, למחדליה בענייני חוץ ופנים; גם אם הממשלה הזאת תישאר על כנה לאחר ההצבעה היום, מפני שהיא תנצח בהצבעת אי־האמון — אין זאת אומרת שיש לה אמון בקרב חברי הבית הזה ויש לה אמון בקרב העם הזה. היא מחזיקה את עצמה על־ידי הסכמים מתחת לשולחן, פניות חברים ברגע האחרון, העדרויות מיותרות וכל מיני אמצעים שבוסה שממשלה שצריכה לתת ביטוי לרחשי העם מחזיקה את עצמה בהם. גם אם הממשלה לא תיפול היום ואם היום היא כביכול תקבל את אמון הציבור, אין לה אמון הציבור. היא עשתה מעשה שגגללו אולי לא צריך להפיל אותה, אבל בכל מסכת המעשים האחרים ובכל הנושאים האחרים אין להגיד עליה אף לא מלה טובה אחת. מוטב שהיא היתה הולכת מחר, מוטב שהיא היתה הולכת אתמול. אדוני

700 אלף אזרחי המדינה את תמיכתם בעקרון שהגולן הוא חלק מ'ישראל, ומימוש רצון כן ואמיני זה בוא יבוא.

היו"ר ב. הלוי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת מרדכי אלגרבלי, אחרון הנואמים בנושא זה.

מרדכי אלגרבלי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לשבח כאן את ממשלת ישראל על החלטה שפיה שקיבלה ב'ישיבת ביום שני, גם אם זה היה אולי קצת מאוחר מדי. באותה ישיבה היא החליטה להתנגד להצעת החוק של סיעת התחיה להחיל חוק סיפוח על רמת-הגולן. אפשר להביע צער על כך שזמן רב מדי עבר, חודשים מספר, לפני שהממשלה קיבלה החלטה זו. לדעתי טוב היתה הממשלה עושה אילו פעלה לפני חודשים מספר, כאשר הרעיון הזה רק צץ, ואילו התנגדה לו אז, וכך היה נמנע מגורמים בתוך המדינה ומגורמים בין-לאומיים שמחוצה לה החשש שמא דבר זה יבוצע. אני רוצה להוסיף שאני מצטער גם על כך שהאופוזיציה הראשית, מפלגת העבודה, התלבטה זמן רב מדי בנושא זה ולא אמרה במפורש שהיא מתנגדת לסיפוח הגולן, נושא שהועלה על סדר-יומיה של הכנסת ושל המדינה רק בגלל סיבות פוליטיות ומפלגתיות. לא היתה שום סיבה להעלות נושא זה בתקופה האחרונה. ברמה שורה שקט. סוריה מקפידה על שמירת הסכם הפסקת האש. אין סיבה לעורר נושא זה, וחבל שעבר זמן רב לפני שהממשלה בעצמה והאופוזיציה הראשית, מפלגת העבודה, קיבלו החלטה נחרצת להתנגד לעניין זה.

אני חושב שהכנסת תעשה היום טוב אם כולה, פרט לשני חברי כנסת, לא תצביע בעד הצעת אייאהמון ש'הוגשה על-ידי חבר-הכנסת משה שמיר וחברת-הכנסת גאולה כהן. אני חושב שאנחנו חייבים לשמור על שפיות הדעת, לשמור על כך שאותו שלום שבו התחלנו עם מצרים יימשך, לנסות לקדם אותו בכל הנוגע לנומא' ליזאציה עם מצרים. בוודאי אין ללכת היום ולעורר תגור בות בין-לאומיות נגד מדינת ישראל. אין שום סיבה לכך. טוב תעשה הכנסת אם תסיר את ההצעה שהועלתה כאן על-ידי סיעת התחיה. אני מקווה שהסיעה הזאת לא תהיה בכנסת הבאה. זה הדבר שלו אני מקווה.

מצד שני אייאהמון לבוא היום ולהביע אמון לממ' שלה. הממשלה לא הגישה עדיין כל תכנית כלכלית לרי' סון האינפלציה; היא לא הגישה תכנית לקידום הייצור והיצוא. לכן קשה להצביע היום בעד הממשלה. אני אישית החלטתי להצביע היום בעד הממשלה מאחר שהיא הגיעה, לדעתי, להחלטה נכונה בנושא חשוב שהעיק מאוד על הרבה מתושבי המדינה, בנושא הגולן. החלטת הממשלה להצביע נגד ההצעה של סיעת התחיה ראויה שנברר עליה. אני מקווה שהשכל והתבונה שהיו לממשלה ביום שני ימשיכו להיות איתה גם בעתיד.

היו"ר י. ברמן:

חברי הכנסת, אנחנו צריכים לעבור עכשיו להצבעה. האם היה צילצול?

יחזקאל פלומין (הליכוד):
יש חמש דקות.

רב שילנסקי (הליכוד):

ישנה תקנה של ועדת הכנסת האומרת שיש לחכות חמש דקות אחרי הצילצול.

לשם מה יש ליצור היום פעם נוספת אותו דבר שנקרא "עד פה", לשים פסים, להגיד: פה זה לא ילך, בשום פנים ואופן לא; ולאחר מכן, כאשר תהיה הזדמנות חדשה לשלום, יצטרכו כל אלה שאמרו 'לא' לחשוב מחדש? לכן אני מציע לכנסת להיות חכמה, לא לקבל את החוק הזה ולא לתת יד להרוס הסיכוי לשלום עם הסורים או עם עמים אחרים.

על כן אמנע היום בהצבעה. ההימנעות שלי היא אוטורי מאטית נגד סיעת התחיה. מצד אחר אני יודע מה צפוי לנו ממשא-ומתן, שאינו מתקדם, עם מדינות ועמים אחרים וכמו כן מה הם החוקים הסוציאליים והקיצוצים הסוציאליים שיבואו בקרוב, ולכן הביטוי שלנו הוא הימנעות.

היו"ר מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אסף יגורי. ואחריו — לחבר-הכנסת מרדכי אלגרבלי, אחרון המדברים בנושא זה.

אסף יגורי (יעד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הרי רמת-הגולן, ישוביה, אנשיה, אתריה ההיסטוריים, ההתיישבויות וה' תיירותיים, הם חלק בלתי-נפרד ממדינת ישראל. זאת היא עמדתנו. יש צורך חיוני להחיל את החוק הישראלי על רמת-הגולן. אבל לא בהיסטוריה פוליטית ומדינית של סיעת התחיה, שהנוקש שהיא מביאה, הן בתחומים המדיניים והבטחוניים והן בפשטנות שבה היא מציגה דברים מבלי להבין את מורכבותם, פוסל אותה בעיני. אני שולל מכול וכול את מגמותיה ופעולותיה של סיעת התחיה ורואה בהן נזק לאומי חמור. לא כל עיקשות פוליטית, אפילו היא עקבית, ראויה להתייחסות.

חברי הכנסת, על הרי רמת-הגולן לחמו חיילי צה"ל ב'1967. על רכסי הבעות החשופים נשפך ב'1973 דם רב של לוחמים. שם לחמו בעוז בלתי-רגיל שריונאים, צנחנים, חיילי "גולני", חיל האוויר וכל יתר החילות והיחידות. הם לחמו כדי להקים שם חיים. יש בישראל רבבות אנרי חים הקשורים לא רק רגשית ונפשית, לא רק היסטורית, אלא קשר של דם וגורל עם חבל ארץ זה. אין בלבי ספק שהגולן שייך לנו יותר מאשר לכל עם אחר ולכן הוא יהיה שלנו.

אדוני היושב-ראש, מעל לכל מערכת סיפוחית או החלות חוק ניצבות העובדות. מעשה ההתיישבות ברמת הגולן נמשך. מוקמים ישובים כפריים ועירוניים, מתפתח חים אתרי תיירות ונופש, מתגבשים חיים תוססים של הורים וילדיהם המכים שורש. לדעתי, מהכנסת צריכה להישלח היום ברכת "חזקו ואמצו" לחושבי רמת-הגולן, ברוך מעשכם וראויות כוונותיכם הבורות והמגינות.

רמת-הגולן שוב איננה שדה קרב לעימות צבאי, איננה רק העומק האסטרטגי של הגליל, של ישובי הירדן ושל ערי הגליל. אבני הבעות של רמת-הגולן אינן נכס פרטי של סיעת התחיה ולא ממנה תבוא ההגנה והברכה לישור בים ברמת-הגולן.

תרגיל חוק ירושלים אסור שיחזור. מדיניות זקוקה לשיקול דעת, לבחירת עיתוי, לגיבוש הכוחות המדיניים והבטחוניים, להזירות במאבקים במרחב ובמישור הבין-לאומי, ולא להיגררות אחרי הרפתקנות בנושאים גרי-רליים.

סיעת יעד בכנסת תצביע נגד הצעת אייאהמון של סיעת התחיה. בעצומה שהוגשה לראש הממשלה הביעו

הצעת סיעת התחיה — בנא"י להביע אי-אמון לממשלה בשל עמדת הממשלה לגבי החלת החוק הישראלי בגולן לא נתקבלה.

(קריאה: הודעה לנמנים.)
חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית):
יש הסכמה של הסיעה.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הסיעה לא נמנעה.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
נמנע חבר אחד באישור הסיעה.
(קריאות באולם)

חיו"ר י. ברמן:
פה יש הודעות של סיעות. אני מצטער.

חיו"ר י. ברמן:

מהו הסעיף בעניין חמש הדקות?

חיים קורפו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אנחנו מבקשים מונים.

חיו"ר י. ברמן:

בסדר. אני מבקש מחברי-הכנסת טולידאנו ולין למנות את הקולות. אני מעמיד להצבעה את הצעת סיעת התחיה — בנא"י להביע אי-אמון לממשלה.

הצבעה

בעד הצעת סיעת התחיה — בנא"י להביע אי-אמון לממשלה	— 2
נגד	— 56
נמנעים	— 42

ב. הצעה לסדר-היום

ניהול עצמי של ערביי השטחים המוחזקים

מוכנה להגיש את העזרה הדרושה כדי להכשיר עובדים מקרב ערביי השטחים למילוי התפקידים השונים, וכמו כן, להשאל עובדים ישראלים, אם תתבקש לכך. מוכן מאליו שהעברת האחריות לא תוכל להיעשות ברוזמנית בכל המשרדים. בהסכמה הדדית יוכל לכן להיקבע לוח זמנים נאות לנושאים השונים. כאשר יקבלו הערבים על עצמם את הניהול העצמי יפנה הממשל הצבאי את הבניינים התפוסים על-ידו בעריהם וימסור אותם למינהל העצמי; ט. שאלת המקורות הכספיים להחזקת המינהל העצמי תידון בין הצדדים. תידון גם האפשרות של עזרה כספית ממדינות ערביות או מגורמי חוץ אחרים — אירופיים, אמריקניים — ובלבד שכספים אלה לא יופנו לפעולות אנטי-ישראליות; י. שאלות כגון חלוקת המים והקרקע הממשלתית, השיפוט וכן הקשרים שבין ערביי השטחים לירדן תבוררנה בין הצדדים. כל עוד לא יוסכם אחרת יישאר בתקפו הנוהל הקיים; יא. אף שישראל תציע לראשי עיריות שבשטחים לקבל על עצמם מינהל עצמי, אם הם יסרבו, לא יופעל עליהם לחץ על מנת שיסכימו לכך והמצב הקיים יישאר בעינו.

הערות לוואי: 1. הנאמר לעיל הם קווים עקרוניים ובעת דיון מפורט וכן בשעת מעשה צריך יהיה בוודאי לשנות, להוסיף ולגרוע ממנו.

2. הסכם-המגדר שנקבע בקמפידיוויד מושתת על שני עקרונות ראשיים: האחד, ביטול משטר הממשל הצבאי; והאחר, מעמדה של ישראל בשטחים המוחזקים. כדי להבטיח שהצדדים האחרים להסכם קמפידיוויד — ארצות-הברית ומצרים — לא ישנו את עמדתם בנושאים החיוניים לנו — שהם הימצאות צה"ל בשטחים, אי-הקמת מדינה פלשתינאית וראיית ממשלת ירדן כצד היחיד שאתו עלינו לחתום על הסכם שלום — עלינו למלא, כמיטב יכולתנו, את התחייבותינו, שהחשובה שבהן היא העברת סמכויות הממשל הצבאי למינהל עצמי של ערביי השטחים. חוששני כי אם לא נעשה זאת בהקדם תבואנה הצעות אחרות שתהיינה גרועות מבחינתנו. יתר על כן, לדעתי מתן אפשרות של ניהול עצמי לערביי השטחים רצויה לנו, גם לולא נקבע הדבר בהסכם קמפידיוויד.

3. אינני סבור שהנציגים של ערביי השטחים או של

חיו"ר י. ברמן:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום: ניהול עצמי של ערביי השטחים המוחזקים, הצעתו של חברי-הכנסת משה דיין. בבקשה.

משה דיין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מציע שהכנסת תחליט על הקמת מינהל עצמי לערביי השטחים המוחזקים. המינהל העצמי יתבסס על העקרונות האלה: א. העברת הסמכויות מהממשל הצבאי למינהל העצמי של הערבים תושבי השטחים המוחזקים לא תחרוג מהנאמר במסגרת השלום שנקבעה בקמפידיוויד ונחתמה על-ידי ראש ממשלת ישראל; ב. העברת הסמכויות תיעשה על-ידי ישראל באמצעות הממשל הצבאי ללא תלות ולא במקום המשא-ומתן המתנהל בין ישראל, מצרים וארצות-הברית בדבר הגשמת הסכם האוטונומיה; ג. "מקור הסמכות" יישאר בידי ישראל והיא תהיה רשאית לחזור לסטאטוס הקיים עתה במקומות ובמקרים שתמצא כי יש צורך חיוני לעשות זאת; ד. מערביי השטחים המוחזקים לא תידרש הודעה פומבית בכתב או בעל-פה על הסכמתם לתכנית זו; ה. הנאמר כאן חל על מינהל עצמי לאנשים ולא על שטחים; ו. סמכויותיהן הנוכחיות של זרועות הבטחון האחראיות לבטחון פנים (שב"כ) תישאנה בתקפן. צה"ל יהיה הצבא היחיד שיימצא בשטחים ויקבע את בסיסיו כפי שיראה לנכון כדי לשמור על בטחונה של ישראל. יחידותיו תימצאנה לאורך כל הגבולות — על גבול מצרים בהתאם להסכם השלום איתה — ומעבר הגבול לאנשים ולסחורות יהיה כפוף להוראותיו; ז. המנהיגים הערבים אשר איתם תבוא ישראל בדברים בקשר להעברת סמכויות מהממשל הצבאי למינהל העצמי יהיו ראשי הערים הערביות העיר קריות. הם יוכלו לשתף בהתייעצויותיהם ערבים אחרים מקרב תושבי השטחים. כמו כן הם יוכלו לקבוע משלחת מצומצמת שתייצגם בהידברות עם ישראל. אם לא תקום משלחת כזאת יוכל הממשל הצבאי לנהל משא-ומתן עם אותם ראשי ערים שירצו במינהל עצמי; ח. העברת הסמכויות לכלול את המשרדים האזרחיים: חקלאות, בריאות, תחבורה, כספים, משטרה וכו'. על המשא-ומתן בעניין זה להתנהל במגמה קונסטרוקטיבית. ישראל תהיה

שבו מתנהל משאומתן חוץ קשיים ביחסים בין העמים. יש להורות על כך, יש פירושים שונים. אבל כל זה מתנהל במשאומתן.

אל נעשה איפוא שום אקטים חד-צדדיים. מבחינה בטחונית ומבחינה מדינית יש בהם סכנה רבה. לכן אני מבקש את הכנסת להסיר את הצעתו של חבריהכנסת משה דיין מסדרהיום.

חיו"ר י. ברמן:

יש פה הצעה, להעביר לוועדה. של חבריהכנסת אורי אבנרי.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מוצא את עצמי במצב קצת בלתי-רגיל, שאני מציע לכנסת להעביר את הצעתו של חבריהכנסת משה דיין לוועדה.

איני מוצא כל ממש בדבריו של ראש הממשלה. ההסכם הוא הסכם, הוא הסכם להתחייבויות מינימאליות של ממשלת ישראל; הוא איננו מונע מממשלת ישראל לעשות צעדים חד-צדדיים בכיוון של הגשמת ההסכם כרוחו וככתבו.

הצבעתי בשעתי בעד הסכם השלום עם מצרים וסיעתי הצביעה בעד הסכמי קמפ-דייוויד משום שראינו באוטונומיה המלאה, כפי שהיא מוגדרת בהסכם, פרוודור לפתרון הבעיה הפלשתינאית, כלומר, פרוודור להקמת מדינה פלשתינאית. פנתי אז ליושב-ראש אירגון השיחור הפלשתינאי, יאסר עראפאת, והבעתי בפניו בפרוטרוט את דעתי שהסכם האוטונומיה מוכרח להוביל להקמת מדינה פלשתינאית לצד ישראל. אני רואה בהצעתו של חבריהכנסת משה דיין צעד משמעותי בכיוון הזה. זוהי מדינה-בדרך. זה צריך להיות ברור.

אני יודע שראש הממשלה וחבריהכנסת שמעון פרס מאשימים זה את זה בהובלה להקמת מדינה פלשתינאית. האמת היא ששניהם צודקים. כל אוטונומיה אמיתית תוביל להקמת מדינה פלשתינאית, בהכרח, בתהליך בלתי-נמנע. וצודק ראש הממשלה כאשר הוא אומר שהאופציה הירדנית תוביל בהכרח להקמת מדינה פלשתינאית, מפני שהחזרת שטחים כלשהם לירדן תביא להפיכת ירדן למדינה פלשתינאית ולהפלת המלך חוסיין, ובמקום או במאוחר — אני חושב שבמקום — תקום במדינה הזאת ממשלה פלשתינאית.

אדוני היושב-ראש, ההצעה של חבריהכנסת דיין מבורססת על שתי אמיתות: אמת אחת, שהמשאומתן על האוטונומיה "מת", אין משאומתן, יש פיקציה של משאומתן, הצגה של משאומתן. אין משאומתן ואין מי שינהל משאומתן, אין בממשלה הזאת איש שמסוגל בכלל לדבר עם ממשלת מצרים. אין לזאת בכלל קשר עם ממשלת מצרים חוץ מביקורי נימוסין. כל מי שיוודע מה שקורה במצרים יודע שהמשאומתן הזה מת ושתחת ממשלת הנשיא רגן יקום מערך חדש שאינני יודע מה יהיה טיבו. נקודה שנייה, חשובה מאין כמוה, היא שאין שלטון בעל שכל בשטחים המוחזקים. יש בהם שלטון של חסרי שכל. אין מי שאחראי למה שקורה שם. יש הידרדרות בלתי-מבוקרת. אין שר בטחון שתפקידו לפקח על מהלך הדברים בשטחים המוחזקים. אין שר בטחון ואין רמטכ"ל המסוגלים לנהל את הדברים האלה. יש מתאם פעולות בשטחים שפאר-אקסלאנס אינו מתאים לתפקיד הזה. כל אחד מכם

ממשלת ירדן יצטרפו למשאומתן המתנהל עתה על הארץ טונומיה. לעומת זאת, לגבי האינטרסים שלנו בשטחים המוחזקים החשוב ביותר הוא שנשיא ארצות-הברית ונשיא מצרים יחתמו על הסכם-המסגרת. עלינו לעשות לכן כל מאמץ כדי שהסכם זה לא יאבד את סמכותו, גם אם לא תצורפנה אליו חתימותיהם של ירדן ושל ערביי השטחים.

4. בתקופה זו השאלה המרכזית במדיניות החוץ שלנו היא שאלת יחסינו עם הערבים הפלשתינאים. עלינו לכן ליטול לידינו את היוזמה בעניין זה וכוונתי איננה ליוזמה מילולית אלא לפעולה מעשית. עם כל החשיבות שבהסכמים כתובים, חשובה מהם המציאות שנוצרת בפועל. בעניין חיינו המשותפים עם ערביי השטחים יש באפשרותנו לשנות את המציאות גם ללא הסכם חתום על ידם.

חיו"ר י. ברמן:

ראש הממשלה משיב למציע.

ראשיהממשלה מ. בנין:

אדוני היושב-ראש, מורי ורבותי חברי הכנסת, כל הצדדים שחתמו על הסכם קמפ-דייוויד חייבים בקיומו. לשם כך גם התנהל משאומתן עליפי המכתב המשותף שהופנה לנשיא ארצות-הברית, עליידי נשיא מצרים ועל ידי. נכון, עדיין המשאומתן לא הוליד את ההסכם הדרוש למתן האוטונומיה לתושבים הערבים ביהודה ושומרון וחבל עזה, אבל אין שום סיבה להתייחס אל המשאומתן. יש הבטחה מחודשת כי הוא יימשך גם לאחר תקופת המעבר בארצות-הברית מממשל לממשל. עלינו להשתתף בו בפועל ובינתיים לא לעשות ניסויים חד-צדדיים שיש בהם סכנות מרובות. עליפי הסכמי קמפ-דייוויד הפעלת האוטונומיה לתושבי יהודה ושומרון וחבל עזה מותנית במפורש בבחירת רשות המינהל העצמי, כלומר, ככתוב, "מועצה מינהלית". אם לא נבחרה המועצה המינהלית שומרים על המצב הקיים. אין שום פירוש אחר למה שנאמר ונחתם בהסכמי קמפ-דייוויד. מובן מאליו שלו אנחנו היינו עושים את אשר מציע, עם כל הכבוד, ידידי חבריהכנסת משה דיין, היינו בעצמנו יוצרים תקדים של סטייה ממה שאנחנו הסכמנו, ממה שאנחנו חתמנו. זה בודאי תקדים שלילי מאוד, מפני שאתה לא יכול להפריד בהסכם בין סעיפים, להשאיר את האחדים בתקפם ולשנות את האחרים. ההסכם הוא שלמות, צריך את כל כולו לקיים; אי-אפשר להוציא סעיפים מסויימים מתוך ההקשר.

מובן מאליו, יש פה גם בעיה בטחונית. שמתי לב לכך שחבריהכנסת דיין לוקח בהצעה שלו בחשבון אפשרות של חזרה למצב הקיים בחלקים מסויימים של יהודה ושומרון וחבל עזה. כלומר, הוא עצמו מבין שיתכן שאותו מעשה חד-צדדי, מחוץ למסגרת של הסכמי קמפ-דייוויד, כפי שאנחנו מנהלים עליה משאומתן, עלול ליצור אותה בעיה בטחונית שתדרוש חידוש המצב כפי שהוא קיים, השבת כל הכוחות וגם המינהל האזרחי.

ישנה, כפי שכבר הסברתי, בעיה מדינית יסודית. אנחנו רצינו להבטיח — ואני חושב שהבטחנו בהסכמי קמפ-דייוויד — אם יושג הסכם, כפי שנאמר שם, לביצועו של ההסכם, את העקרונות שלא תקום ביהודה ושומרון ועזה מדינה עראפיסטית וגם לא יקום פרוודור העלול להוליך להקמתה. אסור לנו לזוז מהעמדה הזאת כמלוא הנימה. כל אחד מבין את הסכנה לעם ישראל ולמדינת ישראל הכרוכה באפשרות כזאת. משום כך, אין לנו להתייחס מהמשך המשאומתן. נכון, יש קשיים. זה לא המקרה היחיד

— הצעה לסדר-היום: הצעת סיעת התחיה—בנא"י להביע אי-אמון לממשלה בשל עמדת הממשלה לגבי החלת החוק הישראלי בגולן —

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנחנו נמנענו ב- הצבעה הזאת מפני שאנחנו נגד הסכמי קמפ-דייוויד אשר אך ורק הרחיקו את השלום. אנחנו מתנגדים להצעה של חברי-הכנסת דיין, בעצם מה שהוא הציע זה להשאיר ולהנציח את הכיבוש של השטחים הפלשתינאיים ולחפש משתפי פעולה עמו כדי לנסות לכפות דרכם את מה שהוא קורא מינהל עצמי. גם לפי דבריו מקור הסמכות יישאר בידי ישראל שתהיה רשאית לחזור למצב הקיים בכל רגע שתמצא לנכון. מכאן שההצעה של חברי-הכנסת דיין היא תכסיס; ומבחינת העם הפלשתינאי היא התגרות. אין הבדל בין עמדת הממשלה ובין עמדתו של חברי-הכנסת דיין. שתייהן, כפי שאמר היום חברי-הכנסת דיין וכפי שאמר גם ראש הממשלה בתשובתו, יש בהן התנגדות לזכות ההגדרה העצמית של העם הערבי הפלשתינאי ולזכותו להקמת מדינה עצמית בצד מדינת ישראל. כל הניינין הוא בזה שבהסכמי קמפ-דייוויד שוללים מהעם הפלשתינאי את זכותו להגדרה עצמית. לכן נאמר שם שארצות-הברית, מצרים, ירדן וישראל יקבעו את גורל העם הפלשתינאי.

דברי אלה נאמרים לא רק כתמיכה בזכויות הצודקות של עם שכן, של עם שאתו נצטרך לחיות, אלא משום שבלי הכרה בזכויותיו של העם הפלשתינאי לא באה הכרה בישראל. העם הפלשתינאי ונציגותו, אש"פ, רק בימים אלה הכריזו שוב שהם מוכנים לשלום עם ישראל על-ידי כך שהם קיבלו במפורש את ההחלטה האחרונה של עצרת האומות המאוחדות שקבעה תכנית מפורטת לשלום כולל במזרח התיכון. בתכנית זו נאמר במפורש שישראל צריכה לסגת מהשטחים שכבשה ב-1967, אני מדגיש: ב-1967. זוהי החלטה שנתקבלה פה-אחד על-ידי עצרת האומות המאוחדות. ובכללה המדינות הערביות. כל המדינות הערביות הצביעו בעד החלטה זו ואש"פ הכריז שהוא דורש לבצע. בהחלטה זו של עצרת האו"ם מדובר גם על זכות ההגדרה העצמית של העם הפלשתינאי והבטחת זכות הקיום של המדינות באזור. לרבות, כמובן, מדינת ישראל. זהו הבסיס. זהו הקונסנזוס הבין-לאומי. הכנסת ברובה יכולה להתעלם מכך, יום, חודש, שנה, עשר שנים. אבל זהו הפתרון לטובת ישראל ולטובת העם הפלשתינאי.

מה שהציע חברי-הכנסת דיין הוא תכסיס שרק יגביר את המתיתות. רק יגביר את העימות, כי הוא מציע באופן חד-צדדי לשלול את זכות ההגדרה העצמית ולכפות קוויזלינגים על העם הפלשתינאי. דבר זה לא הלך עד עכשיו, הוא לא ילך להבא.

מתוך הסתייגות והתנגדות מוחלטת למדיניות של ממשלת הליכוד, שאינה שונה בתחום זה, לא הצבענו בעד זה ולא בעד זה. נמנענו מהצבעה.

יודע זאת. איני אומר פה דבר שאינכם יודעים, כולכם. לכן, כל יום נוסף של קיום שלטון הכיבוש הנוכחי בשטחים המוחזקים הוא אסון לשלום, אסון לעתיד ואסון לאור טונומיה. אם אתם עדיין רוצים באוטונומיה — ואני מפקפק בכך.

אדוני היושב-ראש, תהיה הדעה על הצעתו המפורטת של חברי-הכנסת דיין אשר תהיה — יש לי הרבה הסתייגות יות מן הדברים שהוא אמר ואין ספק שהוא מסתייג מדברים שאמרתי — אבל הדבר הזה טעון שיקול ודיון. הכנסת איננה יכולה להתעלם מן המצב שנוצר בשטחים המוחזקים. לכן אני מציע להעביר את ההצעה הזאת לוועדת החוץ והבטחון.

היו"ר י. ברמן:

נעבור להצבעה. אמנה שני מונים. חברי-הכנסת דב שילנסקי וחברי-הכנסת זידאן עשטי.

משה דיין:

אני מניח שאני צריך להישאל אם אני מסכים להצעה להעביר את הנושא לוועדה. לא נשאלתי.

היו"ר י. ברמן:

הקדמת. כיוון שאתה כבר עומד, תגיד אם אתה מסכים או לא.

משה דיין:

לאחר ששמעתי את הנימוקים של חברי-הכנסת אורי אבנרי אני עומד על כך שהדיון יתקיים במליאה.

היו"ר י. ברמן:

נעבור להצבעה.

הצבעה

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת

נמנעים

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה לא נתקבלה.

היו"ר י. ברמן:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת מאיר וילנר, להנמקת הימנעותו.

ג. הצעת סיעת התחיה — בנא"י להביע אי-אמון לממשלה בשל עמדת

הממשלה לגבי החלת החוק הישראלי בגולן

(המשך הדיון)

היו"ר י. ברמן:

יש החלטה של ועדת הכנסת. וזאת לשון ההחלטה: "חבר הכנסת שנמנע מהצבעה שסיעתו השתתפה בה, רשאי למסור הודעה אם: (1) הדיון איננו בהצעה לסדר-היום או בקריאה שנייה של הצעת-חוק; (2) סיעתו הסכימה לכך; (3) הוא לא השתתף בדיון."

היו"ר י. ברמן:

חברי הכנסת, סיעת המפד"ל נתנה את הסכמתה לכך שחברי-הכנסת דרוקמן ינמק את הימנעותו מהצבעה על הצעת אי-האמון לממשלה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
יש סעיף המאפשר הנמקת הימנעות כזאת?

הזרמים חושבים אחרת. הם חיים בחרדה נוראה. הם חוששים שגולן פיתחת-רפיה צפוי גם להם. הם מרגישים שהאדמה בוערת מתחת לרגליהם. הם קובעים כעובדה שבשנים האחרונות, יש כל הפיתוח ברמת-הגולן, כפי ששמענו מהשר נסים, עם רחיעה מלהתיישוב בה. אנשים אינם רוצים להשקיע את שנותיהם היפות, את עמלם וזיעתם לריק, אם כך אנו שומעים ממתיישיבי הגולן כולם, הרי רק בשל כך עלינו לקבל את החוק. כאן אציין כי יש עיוות כאשר מציגים את הנושא כצרכים של קבוצה לעומת הצרכים של המדינה. הגולן הוא היום הצורך החיוני של מדינת ישראל, לכל הדעות. והוא יכול להיות קיים למעשה בידנו רק בזכותם של החלוצים שהקריבו ומקריבים את שנות חייהם ומוסריים נפשם על הגולן. בלעדיהם, הגולן חלילה איננו בידנו, והם, ברור להם, שאי-קבלת החוק מערערת את אחיזתם בגולן ואת אחיזת כולנו בו. ידידי, אחיו של יונתן הי"ד, אשר נפל ברמת-הגולן ואשר על שמו נקרא הישוב "יונתן" — אחד משמונת הישובים של הפועל-המוזרחי בגולן — התייחס לאחיו ולכל הקרבנות אשר נפלו בגולן ואמר: "הרגשה רעה מאוד לא לדעת לעולם אם הקרבנות לא היו לשווא. ובכלל איך אפשר להמשיך ולחיות בבית העלול להתפרק חס וחלילה, להשקות שדה בצינור שטמנת בקרקע ואינך יודע אם לא יישלף ממנה, לקטוף מן העץ שנשטת במטע העלול להיעקר?" זאת ההרגשה האמיתית של מתיישיבי רמת-הגולן. זאת חרדתם, זאת זעקתם. האם ממשלת י"ש ראל לא תאזין לה ולא תתחשב בה?

כאמור, גם כלפי פנים נחוץ החוק. בין אלה המדברים על פשרה טריטוריאלית, יש המתכוונים גם לגולן. הדברים נשמעו לאחרונה. על כן חייבת דווקא הממשלה הזאת לחוקק את חוק הגולן. אלה המדברים על פשרה טריטוריאלית בכל הגזרות יהיו מוכנים לויתורים גם ברמת-הגולן. צריך לבלום את האפשרות הזאת על-ידי חוק.

ובאשר לעיתוי, נאמר את האמת: שום עיתוי לא יהיה טוב לאויבינו ואפילו לידידינו בעולם. אבל אם העניין כשלעצמו הוא חיוני לנו, אנו צריכים לחפש את העיתוי הטוב ביותר בשבילנו. לפי מיטב הכרתי אין לכך עת טובה יותר מאשר היום.

אני פונה אל הממשלה לעשות את המוטל עליה ולהכין בעצמה הצעת חוק בנדון, או לאפשר לחברי כנסת להגיש הצעת חוק פרטית, ועלידי כך להבטיח את הגולן לעם ישראל לנצח.

ד. הצעות חוק של חברי כנסת

1. חוק-יסוד: שיווי זכויות הזרמים בדת היהודית, התש"ם—1980 *

במליאה שלנו: שר בממשלה איננו משתתף בהצבעת אי-אמון כאשר הוא נוכח ליד שולחן הממשלה. תאמרו: זה עניין לקואליציה, זה לא עניין לחבר מפלגת האופוזיציה.

יוסף תמיר (שינוי — מפלגת המרכז):
למי אתה מתכוון?

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
אני מתכוון לשר האוצר.

אורי אכנרי (מחנה שלי):
זה תקדים טוב.

היו"ר י. כרמון:

זוהי החלטת ועדת הכנסת, המופיעה בעמ' 28 של תקנון וזכנסת מטבת התשל"ח — ינואר 1978. למען האמת, תחילה גם אני השבתי שאין מקום להודעת הימנעות. אבל ראיתי החלטה כתובה שחור על גבי לבן. זו הסיבה שנתתי לו את רשות הדיבור באיחור.

חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מצטער שלא יכולתי הפעם בשום פנים ואופן להצביע נגד הצעת אי-האמון לממשלה. עם כל תמיכתי בממשלה — רמת-הגולן הינה הקו האדום. הבעתי בהצבעתי מורת-רוח מטיפול של הממשלה בנושא רמת-הגולן.

עברו חודשיים וחצי מאז הגישו חברי כנסת מסיעות שונות, מעבר לקואליציה ואופוזיציה, ביניהם חמישה חברים מסיעתנו, הצעות חוק בעניין רמת-הגולן, ועד עכשיו הממשלה לא התייחסה אליהן כלל ולא דנה בעניין זה ביסודיות. האם זה טיפול רציני בעניין כה גורלי?

כולם מדברים על הקונסנסוס הלאומי ביחס לרמת-הגולן. דווקא משום כך צריך להבטיח שרמת-הגולן תישאר בידנו. לשם כך חיוני החוק. לשם מה החוק? — שואלים. והתשובה: כדי להבהיר בצורה חד-משמעית שהגולן הינו חלק ממדינת ישראל. וזה חיוני היום, דווקא אחרי הסכמי קמפ-דייוויד. הן כלפי חוץ והן כלפי פנים. כלפי חוץ, שכן אם סוריה ביום מן הימים תהיה מוכנה למשאומתן עם ישראל, האם אפשר להעלות על הדעת שהיא תסתפק בפחות מאשר קיבלה מצרים? האם לא תעמוד על כל גרגיר חול מרמת-הגולן ועל עקירת כל הישובים ממנה? על כן עלינו להבהיר בצורה ברורה וחד-משמעית שהמקרה הטראגי של פיתחת-רפיה לא יחזור על עצמו בשום פנים ואופן. ודווקא הממשלה הזאת, שנתנה יד לעקירת ישובים בארץ-ישראל, חייבת לתקן את הדבר מראש ביחס לרמת-הגולן. את זאת אני תובע מהממשלה הנוכחית דווקא בשל תמי-כתי בה.

נכון, אפשר לשנות חוק. אולם החוק הופך את הגולן לחלק בלתי-נפרד ממדינת ישראל וכשם שאין להעלות על הדעת מסירת חלקים ממדינת ישראל תמורת שלום כך יבטיח זאת החוק גם ביחס לרמת-הגולן.

גם אם יש מי שחושב שאין צורך בחוק, כי הגולן מובטח ועומד למדינת ישראל, הרי מתיישיבי הגולן מכל

היו"ר י. כרמון:

אנו עוברים להצעת חוק-יסוד: שיווי זכויות הזרמים בדת היהודית, התש"ם—1980, של חברי-הכנסת ויר-שובסקי, ורטהיימר, עטשי, טולידאנו, רובינשטיין, יוסף תמיר והאוזנר. יביא את ההצעה חברי-הכנסת רובינשטיין.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני שאגיע להצעת החוק הרשו נא לי לציין אירוע שהפך להיות שיגרת

חבר הכנסת מ. תלמי קורא קריאת-בנינים

לא, לא. חבר הכנסת תלמי, לוא היית שומע את דברי היית רואה שהשאלה שלך היא שאלה רטורית. מדוע? משום שלדעתי במסכת הגמים, המריבות והסיכסוכים והפיכת הממשלה למקום שבו הכול מכים בכול, דבר כזה איננו נחשב עור. יחד עם זאת ראיתי לנכון לציין למען "דברי הכנסת" שבארון המתים של האחריות המשותפת, ששבקה חיים לכל חי כבר מזמן, ושאינו לה למעשה שום ביטוי במציאות. ננעץ היום מסמר נוסף, הרי כאשר החוק מדבר על אחריות משותפת בממשלה הוא מדבר הרבה מעבר להצבעות כאן. אבל המקרה של הצבעת אי-אמון נמצא ראוי לציין מיוחד של המחוקק. מדוע? משום שהרי אין להעלות על הדעת חבר הממשלה שאינו מצביע אמון לעצמו; הרי אין להעלות על הדעת שאדם בהצבעת אמון לעצמו אומר: אני לא משתתף. אם הוא אינו משתתף, אם אינו מרים את ידו בעד, הוא חייב להסיק את המסקנות. חבר הכנסת תלמי, אני מסכים אתך: בימים סוערים אלה העניין הוא שולי וזוט, אבל למען ההיסטוריה הקונסטיטוציונית של מדינת ישראל רציתי שדברים אלה יירשמו ב"דברי הכנסת".

מכאן, ברשותך אדוני היושב-ראש, להצעת החוק. הייתי רוצה לשאול שאלה ראשונה: באיזה מקום בעולם החפשי נשלל מרב של קהילה יהודית להשיא בטקס דתי את בני עדתו או להספיד ליד קבר ישראל את חבר קהילתו או למלא את כל התפקידים שרב ביישראל ממלא על-פי מצוות דתו ומנהגיו? תשובה: אפליה בלתי-נסבלת זו ומצב בלתי-סביר זה קיימים אך ורק בישראל. מכל מדינות העולם החפשי — אך ורק במדינת היהודים, רק בישראל, זו שחרתה-שחרתנו על מגילת-עצמאותנו את חופש המצפון והדת, מונע החוק החילוני, החוק של הכנסת הזאת, את הזכות האלמנטארית שיש לכל אזרח במדינה דמוקרטית, שיש לכל יהודי במדינה מתוקנת, להיות לפי דיני דתו, ליהנות מחופש פולחן ולהיות שווה זכויות לאמונות ולדתות של אחרים. שאלה נוספת: כלפי מי מכוונת אפליה בלתי-נסבלת זו? תשובה: לא כלפי מיעוט שולי, לא כלפי קבוצה מהמגוון, אלא כלפי קהילות המייצגות את רוב רובו ומניינו של העם היהודי היושב בתפוצותיו. שאלה נוספת: מי מעוניין באפליה גסה זו שכל-כולה סתירה למגילת-העצמאות? תשובה: לא העם היושב בציון אלא המפלגות הדתיות שקיבלו, מכוח השפעתן הפוליטית במשחקי הכוח המפלגתיים מגונופולין על ענייני הדת במדינה.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, בשלוש תשובות אלה, מדהימות לגבי כל מדינה דמוקרטית, גלום הסיפור העצוב, הסיפור המספר על שלילת אזרח, שלילת זכויות דת, שלילת חופש פולחן, שלילת הזכות לשוויון מקהילות יהודיות רבות. אני חוזר ואומר: אין מדובר בקהילות שוליות, מדובר בקהילות מסרתיות ומת-קדמות כאחת, שהן תפארתה של יהדות המערב, שהוציאו מתוכן את הנגתה המדינית של יהדות צפון-אמריקה, החל מאבא הלל סילבר וסטיוון וייז ועד הרב אלכסנדר שינדלר והרב מרדכי קפלן. ישראל מוכנה לקרוא רחובות על שמם, להקים להם מוסדות ציבור, אך לא להעניק לצציגיהם, לבני עדתם, לחברי קהילותיהם, את הזכות האלמנטארית להיות שווים בעיני החוק הישראלי. וזאת חייבים אנו לדעת: רק מיעוט מקרב יהדות צפון-אמריקה ורק חלק קטן מיהדות התפוצה הוא אורתודוקסי. מעבר

לערים הגדולות בארצות-הברית, לעתים קרובות כשאתה בא לבקר את הקהילה היהודית, אין כלל קהילה אורתודוקסית, והקהילה נחלקת בין יהדות מתקדמת-רפורמית לבין יהדות הלכתית-קונסרוואטיבית. לעתים קרובות אתה רואה את מרכז החיים היהודיים בצפון אמריקה כשהוא מופעל כולו על-ידי קהילות אלו. אינני מזלזל חלילה בזכויות הגדולות שיש גם ליהדות האורתודוקסית בארצות-הברית — זכויות של מיעוט; ואינני מבטל את העלייה ארצה של יהודים אורתודוקסים ואינני רוצה חלילה לפגוע כהוא-זה בזיקתם לציון. אבל אני קובע כאן קביעה שהיא מקובלת על כל מי שמכיר את המצב: הרוב הגדול אינו משתייך לקהילות האורתודוקסיות. באיזו זכות, אם כן, שוללת הכנסת מקהילות אלה את הזכות שהייתה להיות משוריינת להן מכוח היותן מדינה יהודית וציונית? באיזו זכות? בזכות העזרה שהן מושיטות לנו? בזכות הפנייה הבלתי-פוסקת שלנו לרבניהן ולמנהיגיהן לסיוע מדיני? באיזו זכות? בזכות זה שביד אחת אנו תובעים מהן עזרה, סעד וסיוע, וביד השנייה אנחנו סוטרים על כל מה שיקר להן? באיזו זכות? בזכותה של מגילת-העצמאות המבטיחה להן בלשון מפורשת חופש פולחן ודת? בזכות העק-רונות המקובלים עלינו כבני תרבות, בזכות העקרונות של שוויון זכויות בין כל בני העדות? בדרך כלל מדבר המחנה שאני מייצג נגד כפייה דתית, אבל במקרה זה יש כפייה אנטידתית, יש כפייה באמצעות הכנסת החיי-לוגית השוללת זכויות דת מרבנים מוכרים שתלמו בדרכם הרבה למסורת היהודית וההלכתית. באיזו זכות הכנסת החילונית הזאת עושה זאת?

אני רוצה לשאול שאלה את חברי הכנסת המתעתדים להרים יד נגד הצעה אלמנטארית זו: בעבר אמרו: כשהי-הודים האלה יגיעו ארצה נדון בכך.

דוד גלס (חזית דתית לאומית):
וזה עדיין אקטואלי, כשיגיעו ארצה נדון בכך.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
כן, כשיגיעו ארצה, איך הם יגיעו ארצה, למשטר ששולל מהם את זכות האזרח שלהם?

דוד גלס (חזית דתית לאומית):
איזה זכות אורח?

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
חבר הכנסת גלס, מדינת ישראל מכירה בעדה דתית מוכרת שיש לה עשריות מהחברים שיש לקהילה הרפורמית והקונסרוואטיבית.

דוד גלס (חזית דתית לאומית):
האם הם רוצים להיות עדה מוכרת? האם זו הכוונה שלהם?

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
לא, אינני רוצה שהם יהיו עדה מוכרת. הם יהודים.

דוד גלס (חזית דתית לאומית):
אז תציע לבטל את חוק הרבנות, את חוק נישואין וגירושין, למה ללכת כך?

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
לא, תסלח לי, אני מציע את הדבר האלמנטארי, אני מציע קודם-כלל חוק-יסוד שיקבע את עקרונות השוויון.

סוג ב', כאשר אותם בריונים פאשיסטים הניחו פצצה בבית הכנסת ברחוב קופרניק בפאריס. הם בחרו בבית כנסת רפורמי. ועד כדי כך מגיעה השנאה ליהדות הלא-אורתודוקסית שלא היתה אפילו הודות והבעת צער של היהדות הדתית הממוסדת בישראל במקרה מזעזע ומזוויע זה.

דוד גלס (חזית דתית לאומית):
לא שמעתי כאן הבעת הודות של הכנסת כאשר נרצחו ילדים מבית-ספר של אגודת-ישראל בבלגיה.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
טעות בידך. הכנסת כולה התאחדה בעניין זה. בשבילנו אין הבדל בין דמו של ילד מאגודת-ישראל לבין דמו של ילד — — —

שולמית אלזני (תנועה לזכויות האזרח):
חייקה גרוסמן אמרה שהיא מוכנה לחבוש כיפה.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
איך אתה יכול לומר דבר כזה? חברי-הכנסת גלס, אני מאוד מתפלל לשמוע ממך דבר מסוג זה.

דוד גלס (חזית דתית לאומית):
האם יש מישהו שלא הודע?

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
על-כילפנים אני חוזר ואומר, לגבי אייבי ישראל אין הבדל בין יהודי כשר ויהודי פסול. ואני שואל אתכם את השאלה הזאת: האם הכנסת תיתן ידה לאבחנה כזאת? היא תקבע מיהו יהודי מסוג א' ומיהו יהודי מסוג ב'?

(חברי הכנסת ז. ור הפטיג קורא קרי-את-ביניים)
חבריה הכנסת ור הפטיג, אתה רוצה להיות שותף לאבחנה כזאת? חבריה הכנסת ור הפטיג, לכך אני חיונית, למישהו ש- יון ומשאירה את השאר לחוקים; אם היא תדחה את הדבר נעשית בעצם למען אחדותו, דהיינו, דבר והיפוכו. כלומר, אנחנו צריכים להחרים ולגנות קהילות יהודיות כדי לש- מור על אחדותנו.

רבתי חברי הכנסת, אם הכנסת תדחה הצעת חוק אלמנטארית מינימאלית זו, הקובעת רק את עקרון השוויון ומשאירה את השאר לחוקים; אם היא תדחה את הדבר האלמנטארי הזה היא תיתן מכה למגילת-העצמאות של מדינת ישראל, לכל העקרונות שבשם מדברים יהודים בכל מקום. כמו גם לאחינו בתפוצות הגולה.

היו"ר י. ברמן:
שר המשפטים ישיב.

שר המשפטים מ. נסים:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת חוק-יסוד: שיווי זכויות הזרמים בדת היהודית, שהגיש חבריה הכנסת אמנון רובינשטיין, היא בבחינת "תפסת מרובה — לא תפסת".

מדיכ וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
מהו המעט שאתה מציע?

שולמית אלזני (תנועה לזכויות האזרח):
דיוקה החוק מצמצם מאוד. יש עוד זרמים ביהדות.

מדינת ישראל נותנת זכויות חופש דת ופולחן דתי לקהיל- לות נוצריות מינימאליות, לעדות שיש להן בקושי קהילה. אבל לגבי היהודים האלה אמרו לנו: כשיגיעו ארצה נדבר אתם. רבותי, הם הגיעו ארצה. יש כבר בארץ קהילות קונסרוואטיביות-מסורתיות ורפורמיות מתקדמות ומי שמכיר אותן יודע איזה מאמץ הן עושות כדי להש- תלב בחיי הדת והמסורת בישראל, והן לא לוקחות יהודים מאמינים מאנשיך, חבריה הכנסת גלס, הן מוצאות את דרך- הביניים לגבי קבוצות שבשבילן הברירה היא: בית-כנסת מסוג זה או שום דבר לא. לגבי קהילות אלה, המצויות כבר בהרבה ערים בישראל, והן הולכות ומתפתחות, אתם אומרים: גם כאשר הגעתם ארצה אין אנו מוכנים להת- חשב בכס. איך אתם רוצים שהם יגיעו ארצה? איך אתם יכולים לתבוע ממנהיגי דתי שיבואו ארצה ויושלו עד עפר על-ידי החוקים שאתם מחוקקים, כמו אותו רב שלא יכול היה להספיד את בן עדתו שנפל, משום שהספדו טרף? זה דבר שאדם החי במדינה חפשית ומתקדמת, מדינה דמו- קרטית, יכול לשאת בכלל? הרי זו בושה וחרפה לישראל.

עד היכן מגיעה ההתנגדות לקהילות היהודיות האלה, לע"כני ישראל? אלה? כאשר נדונה הסתייגות של המערך וסיעת שינוי בעניין חוק ירושלים — ונדמה לי שגם חבריה הכנסת אלזני והאוזנר הצטרפו לכך — ההס- תייגות שדרשה חופש פולחן דתי בירושלים לבני כל העדות והדתות, היא נדחתה מחשש שהיא תופעל ותיושם לגבי העדות היהודיות, וכך נמצאת ישראל ניוקת ומות- קפת על הסרת הסתייגות אלמנטארית מסוג זה.

יש עוד היבט אחד לעניין הזה של חוק הזרמים, חוק שוויון הזכויות, שאנחנו מעלים כאן היום, ואציין כי היום במיוחד אני רשאי להעלות היבט זה, משום שהשבוע תמכתי בהצעת חוק של המפד"ל בעניין זכותו של עובד יהודי דתי לשוויון במקום עבודתו, כך שלא ייצא מופלה לרעה בשל שמירתו את השבת. כאשר הסיעות הדתיות, עם כל הכבוד הראוי, מביאות לכאן שורה של חוקים, כמו חוק האנטיסמיזם והפאטולוגיה, כמו החוק הזה של חברי הכנסת בן-מאיר, מה הן אומרות? אנחנו מסתמכים על חוקי ארצות-הברית, סקאנדינאוויה ואנגליה בעניין חוק האנטיסמיזם והפאטולוגיה מתוך הטעיה מוחלטת. אבל תמיד אומרים לנו: אתם ליבראלים, איך אתם יכולים להתנגד לזה? במדינת ג'ורג'יה זה קיים, בצפון שוודיה זה קיים ובניו-זילנד זה קיים. לכן אני אומר: רבותי, זה בלתי- אפשרי לבוא אל הכנסת הזאת ולתבוע רק צד אחד של מטבע הדמוקרטיה; לתבוע מאתנו שנתמך בכס כאשר אתם באים בשם זכויות אזרח ולהפנות אלינו עורף מוחלט בדברים היסודיים והבסיסיים שאנחנו תובעים בשם קיומה של ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית. יש כאן אסי- משתה שאינני רוצה לכנות אותה בשם הראוי לה, משום שהשם הראוי לה איננו פארלאמנטארי.

לבסוף אני רוצה לומר דבר אחד לחברי הכנסת מסיעות המפד"ל, אגודת-ישראל, ולחברי הקואליציה ש- אינם נמצאים כאן, כמובן, כי זה לא מעניין אותם.

היו"ר י. ברמן:
יש כאן אחד.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
אני מבקש סליחה.

אייבי ישראל אינם עושים אבחנה בין יהודים כשרים ובין יהודים פסולים. אין אצלם יהודים סוג א' ויהודים

שרייהמשפטים מ. נסים :

עוד לא אמרתי משפט שלם אחד. תשמעו.

היו"ר י. כרמון :

חברי הכנסת, אסור כבר לצטט מהמשנה, אבל מפרקיי אבות? בבקשה.

שרייהמשפטים מ. נסים :

ראשית, לא כל נושא ראוי לחוקיסוד. בעת האחרונה יש אצלנו כאילו מגמה, בעיקר תמצאו את זה בהצעות חוק פרטיות של חברי כנסת, להלביש מעטה של חוקיסוד לכל נושא. נושא זה ראוי להיות בחוקיסוד, הוא ראוי להיות סעיף באחד מחוקייהסוד שונים בשיווי זכויות.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

אתה מוכן להעביר את זה בלי המלה "סוד" ?

שרייהמשפטים מ. נסים :

רגע. יש כמה טענות בדבר, ואמרתי שהחוק הזה הוא בבחינת "תפסת מרובה". זה באשר לצורה. באשר לצורה יש עוד טענה: תמנהי כיצד חברי-הכנסת רובינשטיין מגיש הצעת חוקיסוד שבה נמצאת הוראה שכל חוק שיתקבל בעתיד, כדי שיהיה עדיף על חוקיסוד זה, יידרשו לשינוי 80 חברי כנסת, כאשר לגבי הצעת חוקיסוד זו הוא מסתפק ברוב רגיל.

שולמית אלזני (תנועה לזכויות האזרח) :

יש תקדים, סעיפים 44—45 בחוקיסוד: הכנסת.

שרייהמשפטים מ. נסים :

כן. את יודעת את תולדות אותם סעיפים ולמה הם באו לעולם. זה סעיף אחד ולא שינוי החוק כולו, ולא בהשוואה לחוקים אחרים.

שולמית אלזני (תנועה לזכויות האזרח) :

סעיפים 44—45 הם כל חוקיסוד: הכנסת.

שרייהמשפטים מ. נסים :

אני יודע, אני מכיר את החוק.

אני מדבר מבחינה קונסטיטוציונית מוסרית. אם רוצים שחוקיסוד יהיה עדיף על חקיקה עתידה, וחקיקה עתידה לא תבוא לעולם או לא תהפך לחוק אלא אם נתקבלה בכל שלבי החקיקה ברוב של 80 חברי כנסת, צריך שהצעת חוקיסוד זו תכלול גם היא הוראה כזאת.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז) :

ממתי? זה אף פעם לא היה.

שרייהמשפטים מ. נסים :

לא היה, אבל אני אומר שזה נכון מן הבחינות ה' מוסרית, הציבורית והקונסטיטוציונית.

אמרתי, כפי שאמרתי: הצעת החוק היא בבחינת "תפסת מרובה" — לא תפסת. היא איננה מצטמצמת לעניין חופש הפולחן, התפילה, בתי-הכנסת וכל כיוצא באלה חופש של פולחן, אלא היא מקיפה, לפי טבעה וניסוחה, נושאים שלגביהם, מן המפורסמות, קיימים בעם חילוקי-דעות.

אבל קיים גם עוד משהו וזה מה שקרוי — בין שנאהב ביטוי זה ובין שלא נאהב אותו — סטאטוס-קוו.

שולמית אלזני (תנועה לזכויות האזרח) :

כבר לא. אתם שיניתם אותו.

שרייהמשפטים מ. נסים :

הסטאטוס-קוו הזה קיים, מאז קמה מדינת ישראל, בנושא הנישואין והגירושין, ועכשיו אינני רוצה אפילו להביע דעה בשאלה זו.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

זה השתנה מאז מאות פעמים.

שולמית אלזני (תנועה לזכויות האזרח) :

החוק גם לא מתייחס לזה.

שרייהמשפטים מ. נסים :

סטאטוס-קוו זה מאפשר קיום יחד בישראל של זרמים והשקפות. הצעת חוק זו יש בה כדי לקעקע את הסטאטוס-קוו הזה. היא עלולה לטפח, במקום אהבת ישראל — ואני לא מביע דעות אלא מבקש להציג את הדברים כפי שלמדנו אותם ב־32 שנות קיומה של מדינת ישראל — מלחמת דעות, מלחמת תרבות, ואין השעה כשרה לכך.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית) :

מלחמת תרבות עליידי שוויון ?

שרייהמשפטים מ. נסים :

אינני יודע כיצד תצביע סיעת המערך על הצעת חוק זו אבל אני יודע איך היא הצביעה לפני כחצי שנה, או לפני תקופה דומה לזאת, על חוק הרבנות הראשית.

שולמית אלזני (תנועה לזכויות האזרח) :

על חוק הרבנות הראשית — פה יש לך "קייס".

שרייהמשפטים מ. נסים :

מי שהצביע בעד חוק הרבנות הראשית לפני כחצי שנה ומצביע היום בעד הצעת החוק הזאת —

שולמית אלזני (תנועה לזכויות האזרח) :

הם שינו בינתיים את דעתם.

שרייהמשפטים מ. נסים :

— עושה מעשה — אני רוצה להגיד בלשון עדינה — של תרגיל דסתר, מעשה של סתירה מיניה וביה, כי הצעת חוק זו של חברי-הכנסת אמנון רובינשטיין, של סיעת שינוי וסיעת המפלגה הליברלית העצמאית, באה עקב חוק הרבנות הראשית שקבע הוראה מפורשת בעניין רישום נישואין. ולכן יהיה זה מעשה הונאה עצמי, קודם כול, אבל גם הונאת הציבור כאשר אותה יד שהצביעה בעד חוק הרבנות הראשית תצביע בעד הצעת חוק זו.

תמר אשל (המערך) :

זו הפרשנות שלך ?

שרייהמשפטים מ. נסים :

למה באתי לומר זאת? — כדי להגיד כי בשאלות אלה, ואין להסתיר, קיימים שיקולים פוליטיים. לכן לא באתי לקיים כעת דין ודברים או ויכוח פילוסופי, היס-טוריוסופי או היסטורי עם חברי-הכנסת אמנון רובינשטיין. זה עניין שעד כה נקבע בישראל על-פי שיקולים של מציאות פוליטית, ומציאות פוליטית זו הכתיבה את ה' סטאטוס-קוו הזה. לכן, מתוך שיקולים פוליטיים, כדי לקיים משא-ומתן עם סיעת המפד"ל בכנסת ולהשיג תמיכה כזאת או כזאת, תמכה מפלגת העבודה בינמה והיתה שותפה מלאה לחקיקת חוק הרבנות הראשית. שום הצבעה

הבעיה היא בעיה של העם היהודי ולא רק בעיה של מדינת ישראל, משום שיש לפחות מיליון יהודים רפורים מים בעולם המעוניינים בחוק הזה וקיבלנו על כך סלגראמי מות. גם אל יושבראש מפלגת העבודה פנו אירגונים יהודיים מכל חלקי העולם, בייחוד מארצות-הברית של אמריקה, שתומכים בהצעה הזאת. הם רואים במצב הר משפטי הנוכחי, בהעדר הוראה משפטית מינימאלית פשוטה זו, הסדר שהם לא יכולים להבין אותו, כי בארצותיהם אין הגבלה כזאת. בארץ שהיהודים בה לא מהווים רוב, לא שולטים, ואין שם כנסת שלהם — שם אין מגבלות והיהדות בעולם אינה יכולה להבין כיצד אצלנו המגבלות קיימות. אבל אפילו אם זו הייתה רק בעיה ישראלית, של כמה עשרות אלפים או מאות אלפים יהודים ישראלים, בעיה זו חייבת לבוא על פתרונה.

בהעדר חוקה, בהעדר מצב משפטי שבו הכנסת באמת יכולה להחליט על-פי חופש המצפון בנושאים האלה, כל מה שאנו מבקשים, הסיעה שלנו, סיעת שינוי, הסיעה הליברלית העצמאית ותנועה לזכויות האזרח ש' הצטרפו אלינו, זה לקבוע עקרון, שצריך להיות בחוק של כל מדינה נאורה, שאין מפלים בין זרם לזרם בדת היהודית. הדברים האלה לא פוגעים בחקיקה הכללית, אפילו לא משנים את הסטאטוס-קוו במובן הרחב של המלה. הם רק יוצרים גורמה שאנו מבקשים אותה באיחור של 32 שנה, שאנו קבענו אותה במגילת-העצמאות אבל שכחנו להכניסה לחוקים שלנו.

אם אומר לנו שר המשפטים שהמצאות הפוליטית המפלגתית היא שהביאה לכך — על זה בוכה הנביא. אנו לא רוצים שהצעות חוק בענייני אמונה ודת של בני אדם בארץ חפשיית ודמוקרטית, מסיבות פוליטיות, מפלגתיות וקונגינוקטוראליות, יירדו מסדר-היום. אני פונה אל כל חברי הבית להתעלם מהקווים המפלגתיים, לראות בזה מסמך קטן אבל חשוב לאחדות עם ישראל ולהעביר את החוק לפחות בקריאה טרומית לוועדה, מאחר שהוא חשוב מאוד לעם ישראל.

היו"ר י. ברמן:

אנו עוברים להצבעה.

הצבעה

(קריאה: צריך לחכות חמש דקות.)

אחרי שאני מעמיד להצבעה? אני מבקש לספור.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
כל זכויות האדם שלכם נעלמו לגמרי.

הצבעה

בעד ההצעה שלא לכלול את הצעת חוק-יסוד:
שינוי זכויות הזרמים בדת היהודית, התש"ם
— 1980, לדיון מוקדם בוועדה — 26

בעד ההצעה להעביר את הצעת חוק-יסוד:
שינוי זכויות הזרמים בדת היהודית, התש"ם
— 1980, בסדר-היום של הכנסת — 42

ההצעה שלא לכלול את הצעת חוק-יסוד:
שינוי זכויות הזרמים בדת היהודית, התש"ם
— 1980, בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היום, שתהיה שונה מן ההצבעה על חוק הרבנות הראשי, לא יהיה בה כדי לשטש —

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
אבל אחת התנגדות לחוק ההוא, הייתה לך הצעה אחרת.

שרי-המשפטים מ. נסים:

— את הסתירה הפנימית שבין שני החוקים הללו. הלוא עיקרה של הצעת חוק זו הוא לעקור את ההוראה ההיא מחוק הרבנות הראשית. בעניין רישום הנישואין.

לכן, אדוני היושב-ראש, מנימוקים קונסטטוציוניים, כפי שהצבעתי עליהם, ומנימוקים של קיום סטאטוס-קוו והרצון למנוע בשעה זו מלחמת דעות ומלחמת תרבות בישראל אני מציע שלא להעביר לוועדה של הכנסת את הצעת החוק של חברה-הכנסת אמנון רובינשטיין.

היו"ר י. ברמן:

אני מבין שחברה-הכנסת וירשובסקי רוצה להשיב.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להודיע מראש שאם השר רוצה שזה לא יהיה חוק-יסוד אלא חוק רגיל או פרק של חוק, לא אתנגד. לא הוויכוח באיזה פרק של חוק זה ייכלל אלא הרעיון הוא הקובע אצלנו ואם השר רוצה לשמוע ממני הצהרה בשם סיעתי שזה לא יהיה חוק-יסוד, הוא יכול לשמוע אותה.

שמעתי משר המשפטים שורה ארוכה של הערות סמאנסיות ופורמאליסטיות במקום התמודדות עם הבעיה כפי שהיא. אבל הבעיה המעניינת ביותר שהוא העלה בתחום הטעויות הפורמאליים היא שמי שהצביע בעד חוק הרבנות הראשית — שאבג, חברה-הכנסת גלס רצה לעשותו חוק-יסוד תוך כדי הדיון בוועדה והרוב בוועדה הוא שהסביר לו שאי-אפשר לעשות זאת — אינו יכול להצביע בעד הצעת החוק הזאת. אני רוצה לומר, שאין כל קשר ואין כל סתירה. אני חושב שחוק הרבנות הראשי שית לישראל הוא חוק לא טוב ושצריך לתקן אותו. אך קבלתה של הצעת חוק זו אינה עומדת בסתירה לחוק הרבנות הראשית, כי הצעת חוק זו קובעת עקרון יסודי שאין מפלים בין זרם לזרם בדת היהודית. אם נקבל את גירסתו של שר המשפטים שהחוק עומד בסתירה לחוק הרבנות הראשית, כי הצעת חוק זו קובעת עקרון-יסוד של שר המשפטים, חוק המפלה בין יהודים ליהודים, ואני חושב שזוהי הודעה חמורה מאוד מפיו של שר המשפטים, שהכנסת קיבלה חוק שמפלה בין יהודים ליהודים.

שר המשפטים הזכיר את הבעיה. שהחוק ייצור קיטוב וישובר איזה שהוא סטאטוס-קוו הנובע מקונסנסוס. הוא אמר שתפרוץ מלחמת תרבות או מלחמת יהודים ביהודים. אדוני שר המשפטים, מלחמה של יהודים הרוצים לחיות לפי אמונתם, לפי דתם, או לפי הזרם שהם משתייכים אליו כבר קיימת הרבה זמן, אבל היא מתקיימת בכוחות לא שווים, כאשר הזרם האורתודוקסי יושב מבוצר, כשכל כלי הנשק בידיו, וכל זרם אחר עומד עם כמה אבנים קטנות כדי לגג את החומה הזאת. אל תדבר לי איפוא על פריצת מלחמה או פריצת ויכוח בעניין יכלתם של הזרמים להתקיים. היום אין מלחמה מפני שלא נותנים בכלל לזרמים להתקיים ואם מישור רוצה להקים בית-כנסת באיזה שהוא מקום הוא נתקל בקשיים העצומים ביותר שרק אפשר להעלות על הדעת.

2. חוק בחירות לאיגודים מקצועיים (איסור עריכת בחירות בימי שישי, שבת או

(ראשון), התש"ם—1980 *

היו"ר י. ברמן:

ישיב שר הפנים, בבקשה.

שר-הפנים י. בורג:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כדי להפיג קצת מהאווירה ששררה כאן באולם לפני כמה דקות אני רוצה לומר לחברי-הכנסת בן-מאיר שיש נימוק טוב לקיום הבחירות ביום ג' דווקא — אבל זה לא שייך — כי בשביל המנוצח זה יהיה בגדר יום שהוכפל בו "כי טוב" ובשביל המנוצח — "יהי ביום השלישי בהיותם כואבים". אולם אינני רוצה, כמשיב מטעם הממשלה, להתערב בסוגיה זו. בכל אופן, אני חושב שההצעה שלא לקיים בחירות ביום ו' שהוא יום מנוחה למוסלמים, לא ביום שבת שהוא יום מנוחה שלנו, היהודים, ולא ביום א' שהוא יום מנוחה לבני הדת הנוצרית, יש בה כוונה רצויה ואני מניח שהיא תהיה מקובלת על כולם. לכן אני מציע להעביר הצעת חוק זו לוועדה.

היו"ר י. ברמן:

אנו נגישים להצבעה.

שר-הפנים י. בורג:

אני מבקש שני מונים.

היו"ר י. ברמן:

מי מבקש מונים?

(קריאה: שר הפנים.)

טוב, אני ממנה את חברי-הכנסת דוד שטרן ותמר אשל למנות את הקולות.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הצעת חוק בחירות לאיגודים מקצועיים (איסור עריכת בחירות בימים שישי, שבת או ראשון), התש"ם—1980, לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט

13 —

נגד 5 —

ההצעה להעביר את הצעת חוק בחירות לאיגודים מקצועיים (איסור עריכת בחירות בימים שישי, שבת או ראשון), התש"ם—1980, לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר י. ברמן:

חברי הכנסת, הישיבה הבאה ביום שני בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

היו"ר י. ברמן:

אנו עוברים להצעת חוק בחירות לאיגודים מקצועיים (איסור עריכת בחירות בימים שישי, שבת או ראשון), התש"ם—1980, של חברי-הכנסת יהודה בן-מאיר, בבקשה.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להביא הצעת חוק שאני מקווה שבניגוד להצעה הקודמת היא תוכל להתקבל על דעת כל חברי הכנסת. המדובר בעניין הקיים, בעצם, במציאות אבל כדאי לעגן אותו בחוק.

הרוב המכריע של הציבור במדינה חבר באיגודים מקצועיים. כל המפלגות משתתפות בבחירות לאיגודים אלה, ההסתדרות הכללית, הסתדרות הפועל-מזרחי, הסתדרות פועל-אגודת-ישראל, לכן יש חשיבות לקבוע הסדר שהבחירות האלה תהיינה הוגנות ושוות לכולם ותאפשרנה היערכות שווה לכל גוף, לכל קבוצת עובדים ולכל מפלגה. אני מציע שהבחירות לאיגודים המקצועיים לא תתקיימנה בימים שישי, שבת וראשון. כאשר ליום שבת, אינני חושב שהדבר זקוק להסבר. אם הבחירות מתקיימות ביום ראשון, לאחר השבת, מובן שזה מכביד על אנשים שומרי שבת מכל המפלגות להיערך כראוי לבחירות ולהתכונן למיבצע האירגוני שבדרך כלל מתחיל יום-יומיים לפני קיום הבחירות. לגבי קיום בחירות ביום השישי הרי שפירוש הדבר שספירת הקולות וקבלת התוצאות יהיו בסכנה של כניסה ליום השבת.

אדוני היושב-ראש, הנושא הזה עלה בגלל מקרה שהיה, שרצו לקיים בחירות לאיגוד מקצועי ביום ראשון. הסתדרות הפועל-המזרחי, השותפה לאיגוד מקצועי זה, התקוממה נגד זה ופנתה להסתדרות בתביעה תקיפה לשנות זאת. אני שמח לציין שלאחר התדיינות באמת שינו זאת והוחלט לקיים את הבחירות ביום שלישי. אני לא רציתי לקבוע בהצעתי כי הבחירות חייבות להתקיים ביום שלישי, הן יכולות להתקיים גם ביום שני, רביעי או חמישי. רצוי שהדבר יהיה מעוגן בחוק. אמנם במקרה הקונקרטי קיבל הרוב את עמדתנו אבל "ראה מעשה ונזכר הלכה", ראינו מעשה ונזכרנו בהלכה.

אני חושב שלא צריכה להיות התנגדות להצעת חוק זאת. יש בזה תועלת לכל הציבור וחשוב שהדבר יהיה מעוגן בחוק ושהוא לא יהיה תוצאה של משא-ומתן או תהיינה או עניין של עשיית טובות אלא דבר מאורגן שלפחות בשלושה ימים אלה — שישי, שבת וראשון — לא תתקיימנה הבחירות. יש לזכור גם כי ימי שישי וראשון הם ימי שבתון של בני דתות אחרות החיים בארץ ולכן לכל הדעות טוב שהדברים ייקבעו בחוק ושהבחירות לאיגודים מקצועיים לא יתקיימו בימים אלה. אני מניח שבדרך כלל זה יהיה ביום שלישי, אבל זה יכול להיות גם בימים אחרים. אני מבקש מהכנסת לאשר את העברת הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

* נספחות

הישיבה נעולה בשעה 14:30.

נספחות

א. סדר-היום לרשיבות שצ"ז—שצ"ט

- א. שאילתות ותשובות.
- ב. חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א—1980 (קריאה ראשונה).
- ג. חוק לימוד חובה (תיקון מס' 15), התשמ"א—1980 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ד. חוק לעידוד השקעות הון בחקלאות, התשמ"א—1980 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ה. חוק עיגול סכומים, התשמ"א—1980 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ו. חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון מס' 5), התשמ"א—1980 (קריאה ראשונה).
- ז. חוק לתיקון פקודת קביעת הזמן, התשמ"א—1980 (קריאה ראשונה).
- ח. חוק המועצות החקלאיות (ועדות קנסות), התשמ"א—1980 (קריאה ראשונה).
- ט. הצעות לסדר-היום.
- י. חוק הרשויות המקומיות (בחירות) (תיקון מס' 11), התשמ"ם—1980 (קריאה ראשונה).
- יא. חוק לתיקון פקודת רישום שמות עסק (מס' 2), התשמ"ם—1980 (קריאה ראשונה).
- יב. חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 11), התשמ"ם—1980 (קריאה ראשונה).
- יג. חוק דיני עבודה (הסכם להקמת שדות-תעופה בנגב), התשל"ט—1979 (קריאה ראשונה).
- יד. חוק-יסוד: החקיקה (קריאה ראשונה).
- טו. חוק החקיקה (הוראות מעבר), התשל"ח—1978 (קריאה ראשונה).
- טז. חוק רשות שדות-התעופה (תיקון), התשמ"ם—1980 (קריאה ראשונה).
- יז. חוק העונשין (תיקון מס' 14), התשמ"ם—1980 (קריאה ראשונה).
- יח. חוק הספנות (ימאים) (תיקון מס' 3), התשל"ט—1979 (קריאה ראשונה).
- יט. חוק תקנת השבים, התשל"ט—1979 (קריאה ראשונה).
- כ. שביתת הרופאים — הצבעתם של חברי-הכנסת ע. הדריהורביץ, י. מ. אברמוביץ וי. יצחקי.
- כא. הצורך ביעול גביית מס הכנסה ומס ערך מוסף — הצעתם של חברי-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו, ג. האונוגר, ד. גולומב וש. אליהו.
- כב. התגברות האנטישמיות במערב אירופה — הצעתו של חברי-הכנסת מ. קצב.
- כג. הקמת רשות לפיתוח הגליל — הצעתו של חברי-הכנסת י. כהן.
- כד. הצורך בתיאום פעולות הממשלה בגליל — הצעתו של חברי-הכנסת ד. רוזיליו.
- כה. מגמה להעלאת תעריפי פרמיות הביטוח — הצעתו של חברי-הכנסת מ. עמאר ומ. וירשובסקי.
- כו. מעמדם של עובדי מדינה — הצעתם של חברי-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו וא. מלמד.
- כז. רמת הוויכוח הציבורי — הצעתו של חברי-הכנסת ג. האונוגר.
- כח. כינון המטה למלחמה באינפלציה — הצעתו של חברי-הכנסת ע. אמוראי.
- כט. החלטת הממשלה על הקפאת המחירים — הצעתו של חברי-הכנסת ד. גולומב.
- ל. שינוי שיטת הסובסידיות מסיבסוד המצרך לסיבסוד הנצרך — הצעתו של חברי-הכנסת ח. ברי-לב.
- לא. עתידן של קיצבאות הילד הראשון והשני — הצעתה של חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו.
- לב. השביתה בצי הסוחר — הצעתם של חברי-הכנסת מ. אלגרבלי, י. ז. אמיר, מ. כהן וש. שטרן-קטן.
- לג. המדיניות הכלכלית של הממשלה והסקטור היצרני בארץ — הצעתו של חברי-הכנסת ע. הדריהורביץ.
- לד. העדר רופאים בירוחם — הצעתם של חברי-הכנסת י. ז. אמיר, ת. טובי, ר. מילוא וש. שטרן-קטן.
- לה. אועקת דעת-הקהל העולמית נגד השמדת הכפר הלב-נוני קנת — הצעתו של חברי-הכנסת ע. גוף.
- לו. מצב החקלאות והחקלאים בישראל — הצעתו של חברי-הכנסת א. כ"ץ-עוז.
- לז. מעמד הספר העברי והעדפתו — הצעתו של חברי-הכנסת מ. הכהן.
- לח. התנחלות אוהל מורה בקטמונים — הצעתם של חברי-הכנסת מ. אלגרבלי, ג. כהן, ש. פלאטור-שרון, ח. גרוסמן, ז. עטשי, ס. מרציאנו, א. ג. בדיאן, צ' ביטון, ש. אלוני וש. שטרן-קטן.
- לט. צימצום פערים חברתיים ועדתיים בישראל — הצעתו של חברי-הכנסת מ. כהן.
- מ. קידום השכבות המקופחות — הצעתו של חברי-הכנסת א. אבנרי.
- מא. מצבם של ערביי ישראל ועתידם — הצעתו של חברי-הכנסת ז. עטשי.
- מב. חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 21), התשל"ז—1978 (קריאה ראשונה).
- מג. חוק היטל מיוחד, התשמ"א—1980 (קריאה ראשונה).
- מד. חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (החוקת תעודת זהות והצגתה), התשמ"א—1980 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- מה. החלטות בדבר אישור הוראות בצווים:
1. בצו-שעת-חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקון), התשמ"א—1980;
2. בצו-שעת-חירום (שיעור תשלום חובה), התשמ"א—1980;
- מו. הצעת סיעת התחיה — בנא"י להביע אי-אמון לממש-לה בשל עמדת הממשלה לגבי החלת החוק הישראלי בגולן.
- מז. הצעות חוק של חברי כנסת.

ב. הצעה לסדר-היום לשיבה שני

1044. מ. דיינ : ניהול עצמי של ערביי השטחים המוחזקים.

ג. הצעת חוק לתיקון פקודת הבנקאות (פקדונות ללא תנועה), התש"ם—1980

(הצעתו של חבר-הכנסת ע. הדר-הורביץ)

ליו בניירות-ערך כפי שיקבע שר האוצר בתקנות באישור ועדת הכספים של הכנסת.

(ב) הוראה זו תחול על פקדונות שמקורם מלכתחילה בפקדונות לזמן קצוב או בתכנית חסכון או בניירות-ערך שהגיע זמן פרעונם או פדיונם.

(ג) הוראה זו תחול על כל פקדון ללא תנועה העולה על מאה שקל או סכום אחר שקבע שר האוצר באישור ועדת הכספים של הכנסת, ואולם רשאי מוסד בנקאי לפעול על-פי הוראה זו גם על פקדון בסכומים קטנים יותר.

1. תיקון סעיף 2

בסעיף 2 לפקודת הבנקאות, 1941¹ (להלן — הפקודה), אחרי הגדרת "שביתה" יבוא :

"פקדון ללא תנועה" — פקדון במטבע ישראלי שלגביו עברו שנתיים מאז קבלת ההוראה או הפנייה האחרונה מבעל הפקדון או מבא-כוחו ואין למוסד הבנקאי קשר אתם בדרך אחרת."

2. הוספת סעיף 13

אחרי סעיף 13 לפקודה יבוא :

"13. פקדונות ללא תנועה

(א) על מוסד בנקאי שברשותו פקדון ללא תנועה, לקנות בכספי הפקדון לזכות בע-

¹ ע"ר 1941, תוס' 1, עמ' 1134, עמ' 85 ; ס"ח התשל"ט, עמ' 72.

ד ב ר י ה ס ב ר

לשלם ריבית על פקדונות אלה (לאחר שנתיים) ; המקובל אצלם לגבי פקדונות לזמן קצוב — הריבית על פקדונות לזמן קצוב מגיעה כיום ל-50% בשנה.

ההסדר שהגיע אליו בנק ישראל עם המוסדות הבנקאיים הוא הסדר חלקי, מאחר ובאינפלציה בשיעור הגבוה מ-100%, תשלום ריבית של 50%, אינו מספיק כדי להבטיח את ערכו הריאלי של הכסף שבלאו-הכי הוא נשחק במשך שנתיים עד להפיכתו לפקדון ללא תנועה שעליו יחול ההסדר.

התיקון המוצע בא להבטיח את ערכם הריאלי של הכספים הנ"ל כך שהחוק יאפשר לשר האוצר לקבוע בתקנות, באישור ועדת הכספים של הכנסת, רכישת גיירות-ערך בכספי הפקדון, דבר שיש בו כדי להבטיח שמירה ריאלית טובה יותר על כספי הפקדון.

מטרת התיקון היא למנוע את ירידת ערכו של הכסף שהופקד בחשבון עובר ושב או שהופקדו מלכתחילה לזמן קצוב או בתכנית חסכון שהושקעו בניירות-ערך שהגיע זמן פרעונם (כי ההנחה היא שהמוסד הבנקאי יעביר את הכספים לחשבון עובר-ושב בעת הפרעון המקורי), ושב-משך שנתיים לא נעשתה בו כל תנועה המעידה על פעילות בעל החשבון ומודעותו לפקדונו.

חשובות מסוג זה ידועים כ"פקדון ללא תנועה" והיווצרות פקדונות ללא תנועה נובעות לעיתים משיכחת המפקיד את פקדונו ולעיתים מפטירתו של בעל הפקדון ומגורמים אחרים.

בנק ישראל היה מודע למצב זה שפקדונות ללא תנועה מביאים להפסדים ריאליים ניכרים לבעל הפקדון, ובהסדר שהגיע עם הבנקים הוסכם שמוסדות הבנקים יהיו מוכנים

ד. הצעת חוק לימוד חובה (תיקון מפ' 15), התשמ"א—1980

הגדרות, כללים, מבחנים, תנאים וסייגים שנקבעו בתקנות באישור ועדת החינוך והתרבות של הכנסת ; תקנות כאמור יכול שיחול בהדרגה לפי אזור המגורים או לפי כל סיווג אחר.

2. תחילה

תחילתו של חוק זה ביום י"ג באלול התשמ"ב (1 בספטמבר 1982).

1. תיקון סעיף 6

בסעיף 6 לחוק לימוד חובה, התש"ט—1949¹, אחרי סעיף קטן (א) יבוא :

"(א1) השר, בהסכמת שר האוצר, רשאי לזכות בחינוך חינם בנוסף על האמורים בסעיף קטן (א) את מי שבראשית שנת הלימודים היה בגיל 3 או 4 והוא אובחן כבעל-מום, והכול לפי סוגים,

¹ ס"ח התש"ט, עמ' 287 ; התש"ם, עמ' 162.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

לסעיף 2

י. יצחקי מצייע :

במקום "י"ג באלול התשמ"ב (1 בספטמבר 1982)" יבוא : "ב' באלול התשמ"א (1 בספטמבר 1981)".

לסעיף 1

ח. גרופמן מצייע :

בסעיף קטן (א1), במקום "השר, בהסכמת שר האוצר, רשאי לזכות" יבוא "השר יזכה".

ה. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות היטלים

בהתאם לתקנה 3 לתקנות-שעת-חירום (תשלומי חובה), התשי"ח-1958¹ מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו-שעת-חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקון)

¹ ס"ח התשכ"ד, עמ' 175; התשל"ח, עמ' 48.

² ק"ת התשמ"א, שיעורי מק"ח 336, עמ' 44.

ו. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות היטלים

בהתאם לתקנה 3 לתקנות-שעת-חירום (תשלומי חובה), התשי"ח-1958¹ מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו-שעת-חירום (שיעור תשלום חובה) התשמ"א

¹ ס"ח התשכ"ד, עמ' 175; התשל"ח, עמ' 48.

² ק"ת התשמ"א, שיעורי מק"ח 337, עמ' 46.

ז. הצעת חוק לעידוד השקעות הון בחקלאות, התשמ"א-1980

פרק א': מבוא

1. מטרה
מטרת חוק זה היא עידוד השקעות הון בחקלאות לשם —
- (1) שיפור מאזן התשלומים של המדינה על-ידי פיתוח יצוא חקלאי ופיתוח מחליפי יבוא מובה-קים כפי שיקבעו בכללים שר האוצר ושר החקלאות באישור ועדת הכספים של הכנסת ;
- (2) ניצול יעיל של תנאי טבע, יכולת כלכלית, ידע טכני ונסיון מקצועי בגלומים במגזר החקל-אי, ככל המועיל למשק המדינה ;
2. אמצעי הגשמה
לשם הגשמתה של מטרת חוק זה יוענקו המענקים, הפטורים, ההנחות וההקלות האמורים בו (להלן — הטבות), שיינתנו על יסוד תכנית מאושרת, הכול לפי המפורט בחוק זה.
3. ביצוע
שר האוצר ושר החקלאות ביחד (להלן — השרים) ממונים על ביצוע חוק זה והם יקבעו כללים להגשמת מטרתו; הכללים יפורסמו ברבים.

פרק ב': הגדרות

4. הגדרות
בחוק זה —
"יצרן חקלאי" —
(1) מגדל תוצרת חקלאית ;
(2) בעל מערכות ומיתקנים המשמשים, כולם או בעיקרם, לטיפול בתוצרת חקלאית בצורתה ה-טבעית, לרבות מיון, אריזה, קילוף וקירור ;
"בנכס" — מקרקעין, מיטלטלין וזכויות, לרבות צמחים רב-שנתיים ומלאי של בעלי-חיים, אך למעט רכב מנועי פרטי כמשמעותו בפקודת התעבורה¹ ;
"תכנית" — תכנית להקמה, לפיתוח או להרחבה של מפעל חקלאי או של כל חלק ממנו, לרבות תכנית זוטא ;
"תכנית זוטא" — תכנית שהיקף ההשקעה בה אינו עולה על חצי מיליון שקלים ; השרים רשאים
- לשנות סכום זה בתקנות באישור ועדת הכספים של הכנסת ;
"מפעל חקלאי" — כלל הנכסים המשמשים ליצרן חקלאי לשם הגשמת מטרת חוק זה ;
"מפעל חקלאי מאושר" — מפעל חקלאי או הרחבתו, שתכניתם אושרה על-פי חוק זה ;
"תוצרת חקלאית" — מוצרים מן החי או מן הצומח שנוצרו בתהליך הגידול, לרבות חומרי ריבוי המיו-עים בעיקרם ליצוא ;
"תשתית" — קרקע שהוכשרה או פותחה, דרכים, מנחתים וכבישים שפולסו או נסללו, מערכות ניקוז וביוב, מיתקני חשמל ומיתקני מים, לרבות חיבורי חשמל ומים, הכול במסגרת תכנית מאושרת ;
"הפקודה" — פקודת מס הכנסה².

¹ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 7, עמ' 173.

² דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 6, עמ' 120.

פרק ג': מינהל השקעות בחקלאות

5. הקמת המינהל
מוקם בזה מינהל השקעות בחקלאות (להלן — המינהל) אשר יפעל להגשמתה של מטרת חוק זה.
6. רשויות המינהל
אלו רשויות המינהל:
(1) מנהל המינהל (להלן — המנהל);
(2) מינהלת המינהל (להלן — המינהלה);
(3) מועצת המינהל (להלן — המועצה).
7. מינוי המנהל
הממשלה תמנה את המנהל בהמלצת שר החקלאות;
המנהל יהיה בתוקף תפקידו חבר המינהלה וחבר המועצה ויושב-ראש שלהן.
8. תפקידי המנהל
(א) המנהל ממונה על ביצוע החלטות המינהלה והמועצה ויפעל בשמן.
(ב) כל שיש להגישו למינהלה, למועצה או לשרים יוגש באמצעות המנהל וכל הודעה מטעמם תימסר על ידיו.
9. המינהלה
(א) המינהלה תכלול בנוסף למנהל את החברים הבאים:
(1) שני נציגי משרד החקלאות, שימנה שר החקלאות;
(2) שני נציגי משרד האוצר, שימנה שר האוצר;
(3) נציג משרד התעשייה, המסחר והתיירות, שימנה שר התעשייה, המסחר והתיירות;
(4) נציג המחלקה להתיישבות של הסוכנות היהודית לארץ-ישראל, שימנה שר החקלאות.
(ב) השרים רשאים למנות למינהלה נציג ציבור מקרב נציגי האירגונים היציגים של החקלאים במועצה.
- (ג) היו הדעות במינהלה שקולות, תכריע דעתו של המנהל.
(ד) חברי המינהלה יהיו גם חברי המועצה.
10. תפקידי המינהלה
(א) אלה תפקידי המינהלה:
(1) ליתן אישור לתכניות (להלן — אישור) על-פי עקרונות התיכנון שגיבש משרד החקלאות לכל שנת תקציב במסגרת תקציב המדינה;
- (2) לקבוע סדרים ומועדים להגשת בקשות לאישור תכנית;
(3) לאשר חישובי עלויות להשקעות במפעל חקלאי ובתשתית;
(4) לקבוע את תנאי מתן ההטבות;
(5) לקיים את הקשר בין יצרנים חקלאיים ובין משרדי הממשלה ורשויות אחרות הנוגעות בדבר בכל עניין הנוגע לביצועו של חוק זה;
(6) לתת ידיעות בענייני השקעות הון בחקלאות בישראל ולהפיצן, ולסייע ליצרנים חקלאיים בהגשמת תכניותיהם;
(7) להמליץ לפני כל רשות מוסמכת לכך, שתעניק, במסגרת החיקוקים שבתחום סמכותה או שהיא ממונה על ביצועם, הנחה, הקלה, רישיון והלוואה העשויים לסייע להגשמתה של מטרת חוק זה.
- (ב) המינהלה תקבע את סדרי דיוניה ועבודתה, ככל שלא נקבעו בתקנות.
11. מינוי ועדות מייעצות
המינהלה תמנה ועדות מייעצות שימליצו לפניה בעניינים או בסוגי עניינים שתקבע; חבר אחד לפחות בכל ועדה יהיה מעובדי משרד החקלאות והוא יהיה יושב-ראש הוועדה.
12. מינוי המועצה
(א) השרים ימנו למועצה, בנוסף לחברי המינהלה, נציגים מקרב הציבור, שימונו לאחר התייעצות עם אירגונים של חקלאים שהם לדעת השרים אירגונים יציגים לעניין חוק זה ועם מוסדות כלכליים, מדעיים ומקצועיים בתחום החקלאות.
(ב) מספר נציגי הציבור במועצה לא יעלה על חמישה-עשר ולא יפחת משנים-עשר.
13. תפקידי המועצה
תפקיד המועצה הוא ליעץ לשרים בכל עניין הנוגע להגשמתה של מטרת חוק זה ובכל הנוגע לעידוד השקעות הון בחקלאות.
14. סדרי פעולות המועצה
(א) המועצה תתכנס לא פחות מפעמיים בשנה.
(ב) המועצה תקבע את סדרי דיוניה ועבודתה, ככל שלא נקבעו בתקנות.
15. התשלומים לחברי המועצה
חבר המועצה נציג ציבור זכאי לקבל מאוצר המדינה את הוצאותיו שהוציא עקב התשתתפותו בישיבות המועצה, לרבות הפסד שכר עבודה.
16. סודיות
אין לגלות מדיוניהן של המינהלה או המועצה או כל חומר שנמסר להן אלא על-ידי המנהל או השרים או בהסמכתם.

פרק ד': אישורים ועררים

סי חשבונות, או כי בשעת הגשת הבקשה לא היה חייב לנהל פנקסים כאמור.

20. תכנית זוטא

(א) המנהל רשאי לאשר תכנית זוטא לאחר שקיבל המלצת ועדה מייעצת.

(ב) לענין אישור תכנית זוטא יהיו למנהל הסמכויות המוקנות למינהלה על-פי סעיפים 18 ו-19.

(ג) הרואה עצמו נפגע מהחלטת המנהל על-פי סעיף זה רשאי לערור לוועדת הערר שמונתה לפי סעיף 22, תוך שישים ימים מיום שנמסרה לו ההחלטה; ועדת הערר רשאית לאשר את החלטת המנהל, לבטלה או לשנותה, והחלטתה תהיה סופית.

21. ערר

(א) הרואה עצמו נפגע מהחלטת המינהלה לפי סעיפים 18, 19, 38 (ב) או (ג) או 39 (ג) רשאי לערור על ההחלטה לפני השרים, תוך שישים ימים מיום שנמסרה לו ההחלטה.

(ב) הערר יהיה בכתב ויפורט בו הנימוקים.

(ג) הערר יוגש לוועדת הערר והיא תחווה דעתה לשרים;

השרים רשאים לאשר החלטת המינהלה, לבטלה או לשנותה.

22. ועדת ערר

(א) השרים ימנו ועדת ערר של חמישה ובהם שניים נציגי הציבור שבמועצה ושלשה נציגי הממשלה; השרים ימנו את היושב-ראש.

(ב) מניין חוקי לדיון בוועדה יהיה שלושה כשבהם היושב-ראש, נציג הציבור אחד ונציג הממשלה אחד.

17. בקשה לאישור

(א) המבקש אישור לתכנית יגיש למינהלה תיאור מפורט של התכנית שיש בדעתו לבצע, וימסור כל פרט ומסמך נוסף הדרושים לשם בחינתה של התכנית.

(ב) מבקש שהוא חבר אגודה שיתופית שהיא מושב שיתופי, מושב עובדים או כפר שיתופי, לא יגיש למינהלה בקשה לאישור תכנית אלא באמצעות האגודה.

18. אישור תכנית

(א) המינהלה רשאית לאשר את התכנית או כל חלק ממנה, אם ראתה שביצועם עשוי לסייע להגשמתה של מטרת חוק זה; האישור יהיה בכתב ויחתם בידי המנהל; תכנית או חלק ממנה שאושרו כאמור, יהיו לתכנית מאושרת.

(ב) לא אושרו תכנית שהוגשה או חלק ממנה, יודיע למבקש את הנימוקים בכתב.

19. תנאים לאישור

(א) המינהלה רשאית, לפי שיקול-דעתה, להתנות כניסתו של האישור לתקפו במילוי תנאים מוקדמים שייקבעו באישור וכן לקבוע באישור תנאים בקשר לביצוע התכנית.

(ב) לא תאשר המינהלה תכנית אלא אם הוכח להנחת דעתה כי עם תחילת ביצוע התכנית יהיו ברשות המגדל קרקע ומים ומכסות ייצור הדרושים לביצוע התכנית.

(ג) לא תאושר תכנית אלא אם היצרן החקלאי הציג אישור מפקיד השומה שהוא מנהל פנקסי חשבוניות בהתאם להוראות הפקודה בדבר ניהול פנק-

פרק ה': מענק

26. זכות למענק

בעל מפעל חקלאי מאושר יהא זכאי לקבל מענק בתנאי שיקיים את כל תנאי האישור לתכנית וימלא את הוראות הכללים שהתקינה המינהלה על-פי הוראות פרק זה.

27. פייג לקבלת מענק

לא יינתן מענק לבעל מפעל חקלאי מאושר שהוא חבר באגודה שיתופית שהיא מושב שיתופי, מושב עובדים או כפר שיתופי, אלא באמצעות האגודה.

28. מניעת כפל מענק

לא ישולם מענק בשל תכנית יותר מפעם אחת.

29. כללים

המינהלה רשאית לקבוע כללים לביצוע הוראות פרק זה, לרבות סדרי הגשת בקשות למתן מענק, הפרטים שייכללו בבקשות, המסמכים שיצורפו אליהן, הערורים בות הדרושות למתן מענק, הדרך והמועדים שבהם

23. הגדרות

בפרק זה —

"מחיר מקורי" — עלות השקעה במפעל חקלאי וב-

תשתית לפי חישוב שקבעה המינהלה;

"מענק" — מענק השקעה או מענק הישבון;

"מענק הישבון" — מענק בשל מסים על השקעה.

24. שיעור המענק

המענק יהיה בשיעור מן המחיר המקורי של מפעל חקלאי מאושר, למעט הוצאות לרכישת הקרקע, כמפורט להלן:

(1) מענק השקעה — 15%;

(2) מענק הישבון — 5% או שיעור אחר שקבעו השרים באישור ועדת הכספים של הכנסת.

25. פטור ממס

מענק יהיה פטור ממס הכנסה ויחולו הוראות סעיף 21(ב) לפקודה.

שיעור מסויים ממנו, כפי שיקבעו השרים באישור ועדת הכספים של הכנסת.

ישולם מענק, לשיעורים או בבת-אחת, וכן כללים לעיכוב התשלום של חלק ממענק שלא יעלה על

פרק ו': הקלות ממס הכנסה

(ד) יחיד שהוא בעל מפעל חקלאי מאושר, שאינו מנהל מערכת חשבונות נפרדת ומלאה לאותו מפעל לפי שיטת החשבונאות הכפולה, יהיה זכאי לזיכוי ממס בשל הכנסתו החייבת שהושגה מאותו מפעל, בהתאם לכללים שיקבע שר האוצר באישור ועדת הכספים של הכנסת; הזיכוי יהיה בשיעור של 17% והוא יינתן על אותו חלק מההכנסה החייבת שעליה חלים שיעורי המס המפורטים בסעיף 121(א)(2), (3) ו-(4) לפקוד-דה, ובלבד ששיעור המס על ההכנסה האמורה אחרי הזיכוי לא יפחת מ-35%.

(ה) לעניין סעיף זה דין קיבוץ כדין יחיד.

30. הגדרות
בפרק זה —
"מס" — מס הכנסה, מס חברות וכל מס אחר המוטל על הכנסה, למעט מס על ריווח הון;
תהא לכל מונח אחר המשמעות שיש לו בפקודה.

31. פחת מואץ
בחישוב הכנסתו של בעל מפעל חקלאי מאושר הזכאי לזיכוי פחת לפי סעיף 21 לפקודה לגבי נכסים המשמשים לצרכי אותו מפעל חקלאי מאושר והכלולים בתכנית המאושרת, יותר למפעל לפי בקשתו, בכל אחת מחמש שנות המס הראשונות לשימוש באותם נכסים, ניכוי פחת כמפורט להלן:

(1) לגבי נכסים שאינם בניינים — במכסה השווה ל-200% מהמפורט בתקנות מס הכנסה (פחת), 1941³ (להלן — התקנות);

(2) לגבי בניינים — במכסה השווה ל-400% מהמפורט רט בתקנות, ובלבד שלא יותר ניכוי של יותר מ-20% לשנה.

32. ניכוי פחת במקרה של בלאי בלתי-רגיל
הוכח לפקיד השומה של מפעל חקלאי מאושר היה בלאי בלתי-רגיל של נכסים שאינם בניינים, מחמת שהפעילו אותם בתנאים קשים ביותר, יהא פקיד השומה רשאי להתיר, לפי בקשת המפעל, ניכוי פחת במכסה השווה ל-250% ממכסת הפחת הקבועה בתקנות.

33. המס על הכנסה ממפעל חקלאי מאושר
(א) חברה שהיא בעלת מפעל חקלאי מאושר תהיה חייבת על הכנסתה החייבת שהושגה מאותו מפעל במס חברות בשיעור שלא יעלה על 30% מאותה הכנסה ותהיה פטורה מכל מס אחר עליה.

(ב) קיבל אדם דיווידנד ששולם מתוך הכנסה כאמור בסעיף קטן (א), יהיה חייב עליו במס הכנסה בשיעור של 15%; והוא הדין לגבי פירות השקעה שמשלמת חברה מתוך דיווידנד כאמור.

(ג) יחיד שהוא בעל מפעל חקלאי מאושר, המנהל מערכת חשבונות נפרדת ומלאה לאותו מפעל לפי שיטת החשבונאות הכפולה, יהא חייב, על הכנסתו החייבת שהושגה מאותו מפעל, במס הכנסה בשיעור שלא יעלה על 35%, ויהא פטור מכל מס אחר עליה.

פרק ז': הוראות כלליות

37. קיום הוראות — תנאי לתחולת ההטבות
הוראות חוק זה יחולו על אף האמור בכל חיקוק אחר; שום הטבה לא תינתן אלא אם קויימו ההוראות של חוק זה, של התקנות והכללים שהותקנו על פיו, של התכנית המאושרת ושל כל תנאי מתנאי האישור, ההטבות.

36. חובה להמציא ידיעות
מי שניתן לו אישור ימציא למנהל, בהתאם לדרישתו, ידיעות, מסמכים וראיות אחרות בקשר לביצוע התכ-נית המאושרת, לקיום תנאי האישור ולקביעת שיעורי ההטבות.

ממחירים המקורי של כל הנכסים הק-
בועים הכלולים בתכנית המאושרת ;

(3) שיעור הדיווידנד שמשלם המפעל מהכנסתו החייבת בשנת מס מסוימת והזכאי להט-
בות לפי סעיף 33(ב) יהיה כיחס שבין
ההכנסה החייבת של חלקי המפעל השונים
לפי החישוב כאמור בפיסקה (1) באותה
שנה.

(ג) התעורר ספק בדבר שווי הנכסים הקבועים
האמורים, יקבעוהו בסכום שאפשר לקבל בעדם
במכירה ממוכר מרצון לקונה מרצון, או בדרך
שתקבע המינהלה.

39. התליה וביטול

(א) ראה המנהל כי בעל מפעל חקלאי מאושר לא
קיים הוראה מהוראות חוק זה או התקנות או
הכללים שהותקנו על פיו, או לא קיים את
התכנית המאושרת או תנאי מתנאי האישור,
רשאי המנהל לשלוח לו התראה ובה ארכה של
15 ימים לביצוע המוטל עליו כאמור.

(ב) בעל מפעל חקלאי מאושר שקיבל התראה רשאי
לבקש מאת המנהל, בכתב מנומק, ארכה נוספת
לביצוע המוטל עליו כאמור.

(ג) סירב המנהל להעניק ארכה נוספת כמבוקש, או
לא קיים בעל מפעל חקלאי מאושר את ההור-
אות, את התכנית או את תנאי האישור במועד
שנקבע לו, יודיע המנהל על כך למינהלה,
והיא רשאית להחליט אחת מאלה :

- (1) להתלות את האישור או לבטלו, לעתיד או
למפרע ;
- (2) לעכב הטבות עד לבירור העניין ;
- (3) לדרוש החזרת הטבות שניתנו.

40. ביטול עקב הודעה כוזבת

(א) נוכחה המינהלה לדעת כי אישור הושג על יסוד
הודעות כוזבות או מטעות ביועין, תבטלו
למפרע מיום נתינתו.

(ב) על החלטת המינהלה לפי סעיף זה ניתן לערער
לפני בית-המשפט המחוזי תוך שישים ימים מיום
שנמסרה ההודעה על ההחלטה; הוגש עירעור,
יעוכב ביטול האישור עד יום מתן ההחלטה
בעירעור.

- (ג) על החלטת בית-המשפט המחוזי לפני סעיף קטן
(ב) ניתן לערער בבעיה משפטית.
- (ד) שר המשפטים רשאי להתקין תקנות בדבר סדרי-
הדין בעירעור לפי סעיף זה.

41. החזרת המכסות

(א) נדרש בעל מפעל חקלאי מאושר, בהודעה בכתב,
להחזיר הטבות כאמור בסעיף 39(א)(3), יקיים
את הדרישה תוך תשעים ימים מיום ההודעה או
במועד מאוחר יותר, כפי שנקבע בהודעה, בציי-
רוף ריבית והפרשי הצמדה מיום קבלתו, בשיעור
המאקסימאלי המותר על-פי חוק פסיקת ריבית

ובעל המפעל החקלאי המאושר ניהל פנקסים קבילים
כמשמעותם בפקודה.

38. מפעל מעורב

(א) מפעל חקלאי שחלקו מפעל חקלאי מאושר וחלקו
אינו מפעל חקלאי מאושר, בין אם החלק שאינו
מאושר הוקם לפני מתן האישור ובין לאחר
מכן אך מחוץ למסגרת התכנית המאושרת, או
מפעל חקלאי שיש בו חלקים מאושרים שהוקמו
במועדים שונים, יהיה זכאי להטבות הקבועות
בחוק זה למפעל חקלאי מאושר לגבי החלק
שאושר בלבד, ואם יש בו מספר חלקים מאושר-
רים — לגבי כל חלק בהתאם למועד שבו אושר.

(ב) מפעל חקלאי שחלק ממנו זוכה בשנת מס
מסוימת להטבות לפי סעיף 33(א), (ג) או (ד)
(להלן — חלק מאושר) —

(1) המינהלה תקבע את האופן שבו יחושב
אותו חלק מהכנסתו החייבת של המפעל
שיש לראותו כהכנסה חייבת של כל חלק
מאושר ; כל עוד לא קבעה המינהלה את
אופן החישוב יראו כהכנסתו החייבת של
חלק מאושר כלשהו, שיעור מהכנסתו ה-
חייבת של המפעל כולו שהוא כיחס שבין
שווי הנכסים הקבועים של המפעל באותו
חלק מאושר לבין שווי הנכסים הקבועים
של המפעל כולו באותו זמן ; הפחת ינוכה
לגבי כל חלק מהמפעל רק מההכנסה החיי-
בת של אותו חלק ולגבי הנכסים שבו ;
היתה ההכנסה החייבת של חלק מאושר
קטנה מסכום הפחת, ונותרה יתרת פחת
מואץ, תותר יתרה זו לניכוי בשנים הבאות
בזו אחר זו, כנגד ההכנסה החייבת של
החלק המאושר ; בפיסקה זו —

"פחת" — לרבות תוספת פחת במכסה
הקבועה על-פי כל דין ;

"פחת מואץ" — מכסת היתר של הפחת
שניתן לבקשו על-פי סעיף 31 והתוספות
עליו על-פי כל דין ;

"הכנסה חייבת" — לפני ניכוי הפחת וה-
פחת המואץ ;

"נכסים קבועים" — לרבות נכסים המשמ-
שים את המפעל אף אם אינם של בעל
המפעל ;

(2) המנהל רשאי לקבוע כי לעניין חישוב
היחס כאמור בפיסקה (1) לא יובאו בחש-
בון נכסים שנתקיימו בהם שלוש אלה :

(א) הנכסים הם מבני שירותים או מית-
קני שירותים, ציוד משרדי או רכב
מנועי פרטי כמשמעותו בפקודת ה-
תעבורה ;

(ב) הם נרכשו תוך שלוש שנים מיום
הפעלת החלק המאושר ;

(ג) מחירים המקורי, כפי שנקבע לעניין
סעיף 21 לפקודה, אינו עולה על 10%

42. מניעת הטבות כפל
לא תינתן הטבה לפי חוק זה לגבי תכנית שאושרה לפי חוק לעידוד השקעות הון, התשי"ט—1959.⁵
43. פירסום כללים של המינהלה
כללים שקבעה המינהלה לפי חוק זה יפורסמו ברשומות.
44. פירסום מינויים
הודעה על מינויים לפי חוק זה תפורסם ברשומות.
45. קדם סמכות
הסמכויות הנתונות לפי חוק זה אינן באות לגרוע מן הסמכויות לפי חוק אחר.
46. אצילת סמכויות המנהל
המנהל רשאי באישור המינהלה לאצול מסמכויות לפי חוק זה או התקנות שהותקנו לפיו, למעט הסמכות יות הנתונות לו על-פי סעיף 20 והסמכות לכהן כחבר המינהלה והמועצה וכיושב-ראש שלהן.
47. תקנות
השרים רשאים, לאחר התייעצות במועצה, להתקין תקנות בכל עניין הנוגע לביצוע חוק זה.
48. תחילה
תחילתו של חוק זה ביום כ"ו באדר ב' התשמ"א (1 באפריל 1981).
- (ב) קיבלה חברה או אגודה שיתופית הטבות כלשהן לפי חוק זה וניתן עליה צו פירוק, או קיבלה החלטה על פירוקה מרצון, לפני שביצעה את התכנית המאושרת כולה וקיימה את כל תנאי האישור — יראהו כאילו נתחייבה בהחזרת ההטבות לפני מתן צו הפירוק או קבלת ההחלטה, וזולת אם החליטה המינהלה שלא יוחזרו ההטבות או שיוחזרו רק מקצתן; והוא הדין ביחיד שניתן עליו צו כינוס נכסים בהליכי פשיטת-רגל.
- (ג) בוטל אישור על-פי סעיף 40, יהא בעל המפעל התקלאי חייב להחזיר את ההטבות שקיבל תוך שישים ימים מן היום שבו נשלחה לו ההודעה על הביטול, בצירוף ריבית והפרשי הצמדה מיום קבלתו בשיעור המקסימלי המותר על-פי חוק פסיקת ריבית והצמדה, התשכ"א—1961.
- (ד) הוראות סעיף זה אינן גורעות מכל דין אחר.
- (ה) הוחזרו הטבות או מקצתן על-פי הוראות סעיף זה, ייקבעו ההכנסות לשנים שבין מתן ההטבות לבין ההחזרה כאילו לא ניתנו מלכתחילה ההטבות או מקצתן שהוחזרו, ושומות שנעשו לשנים האמורות יתוקנו בהתאם לכך.

⁴ ס"ח התשכ"א, עמ' 192; התשל"ט, עמ' 28.

⁵ ס"ח התשי"ט, עמ' 234; התשל"ח, עמ' 46.

ה. הצעת חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום

(החוקת תעודת זהות והצגתה), התשמ"א—1980

1. הארכת תוקף
תקפן של תקנות-שעת-חירום (החוקת תעודת זהות והצגתה), התשל"א—1971¹ (להלן — התקנות), ב" שינויים המפורשים להלן, מוארך בזה עד יום ט"ו בטבת התשמ"ג (31 בדצמבר 1982).
2. תקון תקנה 2
בתקנה 2(ב) לתקנות אחרי פסקה (6) יבוא:
"(ד) כשהוא סוהר — תעודת מינוי המעידה שהוא סוהר, הנושאת את תצלומו ושהוצאה לו בהתאם להוראות המחייבות בשירות בתי-הסוהר."

¹ ק"ת התשל"א, עמ' 539; ס"ח התשל"א, עמ' 109; התשל"ג, עמ' 62; התשל"ה, עמ' 36; התשל"ו, עמ' 33; התשל"ט, עמ' 24.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

"(א) בתקנה 2(א) לתקנות אחרי המלים "חייב לקבל מפקיד הרישום תעודת זהות" יבוא "ואם מלאו לו 18 שנה יהיה חייב."

לסעיף 3

א. אבנרי מציע:
פסקה (1) — תימחק.

לסעיף 4

ת. טובי מציע:
הסעיף — יימחק.

לסעיף 1

ת. טובי מציע:

במקום "ט"ו בטבת התשמ"ג (31 בדצמבר 1982)" יבוא "ה' בטבת התשמ"ב (31 בדצמבר 1981)".

א. אבנרי מציע:

במקום "ט"ו בטבת התשמ"ג (31 בדצמבר 1982)" יבוא "כ"ח בסיון התשמ"א (30 ביוני 1981)".

לסעיף 2

א. אבנרי מציע:

האמור בסעיף 2 יסומן (ב) ולפניו יבוא:

ט. הצעת חוק-יסוד: שיווי זכויות הזרמים בדת היהודית, התש"ם—1980
(הצעה של קבוצת חברי כנסת)

1. הגדרות
בחוק-יסוד זה —
"זרם בדת היהודית" — כל אחד מאלה:
(א) הזרם הרבני-אורתודוקסי;
(ב) הזרם המסורתי-קונסרבאטיבי;
(ג) הזרם ליהדות מתקדמת (רפורמי).
2. שוויון בין הזרמים
(א) אין מפלים בין זרם לזרם בדת היהודית.
(ב) פרטים באשר להבטחת השוויון בין הזרמים בדת היהודית ייקבעו בחוק.
3. פרשות ותוקף חוקים
(א) כל דין הניתן לפירושים שונים, הפירוש שיש בו יותר כדי לקיים את השוויון בין הזרמים בדת היהודית — עדיף.
(ב) כל הוראת דין שנתקבלה אחרי תחילתו של חוק-יסוד זה והיא סותרת או משנה הוראה שבו — בטלה, זולת אם התקבלה ברוב של שמונים חברי כנסת בכל שלב משלבי החקיקה.
4. ביטולים
סעיפים קטנים (2), (3) ו-(6) של סעיף 2 לחוק הרבנות הראשית לישראל, התש"ם—1980 — בטלים.

1 ס"ח התש"ם, עמ' 90.

ד ב ר י ה ס ב ר

נישואין כך שרק רב שקיבל כשירות ממועצת הרבנות הראשית ייחשב לרשות רושמת. בדרך זו פוגע החוק באפשרות הקיימת כיום להכיר ברבנים מהזרמים הקוני-סרבטיוויים והרפורמיים לכהן כרושמי נישואין. חוק היסוד אמור למנוע פגיעות אלה בחופש הדת של הזרמים הלא-אורתודוקסים.

מכיוון שחוק-יסוד מעצם מהותו עוסק בעקרונות חוקתיים-כלליים, יהא צורך לקבוע פרטים שונים לאכיפת עקרון השוויון בין הזרמים בחוק כשבמסגרתו יוכנסו תיקונים במספר חוקים נוספים.

חוק-היסוד המוצע מבטיח היבט חשוב של חופש הדת ואוסר הפליה פסולה מטעמי דת ברוח עקרונותיה של הכרות העצמאות.

הצורך בחוק-היסוד המוצע נובע מהפלייתם לרעה של הזרמים הלא-אורתודוקסים בדת היהודית בכל הנוגע להקצאת משאבים לשירותי דת ולהכרה במוסדותיהם הדתיים. החמרה בהפליה פסולה זו חלה לאחרונה עם כניסתו לתוקף של חוק הרבנות הראשית לישראל, התש"ם—1980 המעניק לרבנות הראשית האורתודוקסית מעמד של מוסד הלכתי עליון באשר לכל היהודים במדינת ישראל. החוק מכניס שינויים במצב הקיים גם בכל הנוגע לרישום

י. הצעת חוק בחירות לאיגודים מקצועיים (איסור עריכת בחירות בימי שישי,

שבת או ראשון), התש"ם—1980
(הצעתו של חבר-הכנסת י. בן-מאיר)

1. פייג לעריכת בחירות
לא ייערכו בחירות לאיגודים מקצועיים או להסתדרות יות עובדים, הן במישור הארצי והן במישור המקומי, בימי שישי, שבת או ראשון.

ד ב ר י ה ס ב ר

יהיו כרוכות בחילול-שבת.
מאחר ונושא זה עדיין לא מוסדר בחוק יש לתקן את החוק על מנת שייאסר עריכת בחירות בימים אלה.

הסתדרות הפקידים עומדת לערוך בחירות בתקופה הקרובה, ובניגוד לבקשתם הנמרצת של מספר מפלגות מתכננים עריכת הבחירות ביום ראשון ועל-ידי כך למנוע מיהודים דתיים להשתתף בבחירות מאחר וההכנות לקיימן

יא. מסקנות ועדת הכספים בנושא החלטת הפארלאמנט הגרמני להעניק פיצויים סופיים לניצולי השואה

ועדת המשנה קיימה בנושא ישיבות מספר והופיעו לפניו נציגי משרד החוץ, נציגי משרד האוצר ונציגי אירגון נרדפי הנאצים. ועדת המשנה שמעה את העובדות הבאות:
מאז שנת 1969 התנהל משא-ומתן עם שלטונות גרמניה על הקצבת סכום נוסף לפיצויים לאותם נפגעי במלואת הכנסת ביום י"ח בשבט התש"ם (5 בפברואר 1980) העלה חבר-הכנסת ה. זיידל הצעה לסדר-היום בנושא הנ"ל. ההצעה הועברה לוועדת הכספים. ולאחר דיון בוועדה ושמיעת הסברים מפי נציגי משרד האוצר, נבחרה ועדת משנה בהרכב חברי-הכנסת ה. זיידל (יושב-ראש), א. מלמד, י. פלומין, א. כ"ץ-עוז וג. פדר.

- בעקבות שמיעת העובדות דלעיל מחליטה הוועדה :
 (1) במתן פיצויים אלה אין משום מחילה וסליחה על פשעים שבוצעו על-ידי גרמניה הנאצית נגד העם היהודי. פשעים אלו לא יישכחו לעולם.
- (2) להביע את אכזבתה מהחלטת הממשלה הגרמנית והבונדסטאג על הסכום הזעום שנקבע כפיצויים לגינצולי השואה, שלא הספיקו להגיש את בקשתם לפני היום הקובע, בשנת 1966, בגלל אי-יכולתם לצאת מגבולות מזרח-אירופה לישראל.
- (3) מספר היזכאים ממזרח-אירופה — שהם זכאים לפיצוי בכוח — נאמד ב-150—200 אלף נפש. הסכום שהוקצב על-ידי שלטונות גרמניה למתן פיצויים, שנקבע "כסכום סופי", לא יספיק למלא את החובה האלמנ-טארית של תשלום פיצויים לאלה שמגיע להם.
- (4) הקריטריונים שנקבעו לקבלת הזכאות לפיצויים הם חמורים ביותר והוועדה ממליצה, כי הכנסת תפנה לשלטונות גרמניה ולוועדת התביעות לעיין מחדש בקריטריונים אלה. העירעור הוא בעיקר לגבי מבחן ההכנסות והבריאות של המבקש, לגבי תקרת הגיל המסווגת ממבחן הבריאות ולגבי פרק הזמן המינימאלי של שלילת חופש המעניקה זכות לקבלת פיצויים.
- (5) להמליץ כי מדינת ישראל, שבה חיים רובם של גינצולי השואה, תהיה מיוצגת בוועידת התביעות ובוועדה שתחליט על הזכאות לפיצויים. כן מוצע להקים ועדת עירעורים בישראל שבפניה יוכלו אזרחי ישראל לערער על החלטות ועדת האישורים.
- (6) לתבוע גמישות בביצוע הסכם הפיצויים כדי למנוע התרוצצויות מיותרות של המבקשים את הפיצוי.
- (7) לחזור ולהדגיש שאין להשלים עם ההחלטה כי סכום הפיצויים הנוכחי יהיה סופי.
- הנאצים, שלא יכלו להגיש תביעות עד שנת 1965, בעיקר לאלה שלא יכלו לצאת ממדינות מזרח-אירופה לרבות ברית-המועצות.
- במשא-ומתן שהתנהל בשלבים, בין יושב-ראש ועדת התביעות — קליימס-קונפרנץ — ד"ר נחום גולדמן לבין ממשלת גרמניה, תבעה ממשלת גרמניה התחייבות, שאכן הסכום שעליו יוסכם יהיה הסכום הסופי. התחייבות כזאת ניתנה על-ידי ועדת התביעות.
- לאחרונה החליט הפארלאמנט הגרמני להקציב סכום סופי של 440 מיליון מארק לזכאים היהודים בכל העולם. מסכום זה יינתנו 40 מיליון מארק לקהילות יהודיות בגרמניה. הסכומים יועברו לוועדת התביעות אשר תטפל בלעדית בתביעות אלה.
- הקריטריונים לזכאות נקבעו כלהלן :
- (1) מצב בריאותו של המבקש ;
 - (2) מצבו הכלכלי של המבקש ;
 - (3) או, לחלופין, שלילת החופש של המבקש לשנתיים לפחות ;
 - (4) גבר שעבר את גיל 65 ואשה את גיל 60 יוגדרו כזכאים לקבלת הפיצוי מבחינת מצב הבריאות ללא הוכחה נוספת.
- כמו-כן הוחלט כי :
- (1) הסכום המאכסמימאלי שיאושר יהיה חד-פעמי ובסך 5,000 מארק ;
 - (2) אין זכויות לירשים ;
 - (3) אין מקום לתביעה משפטית בגרמניה.

